2021

Proffil Lles Cymunedol

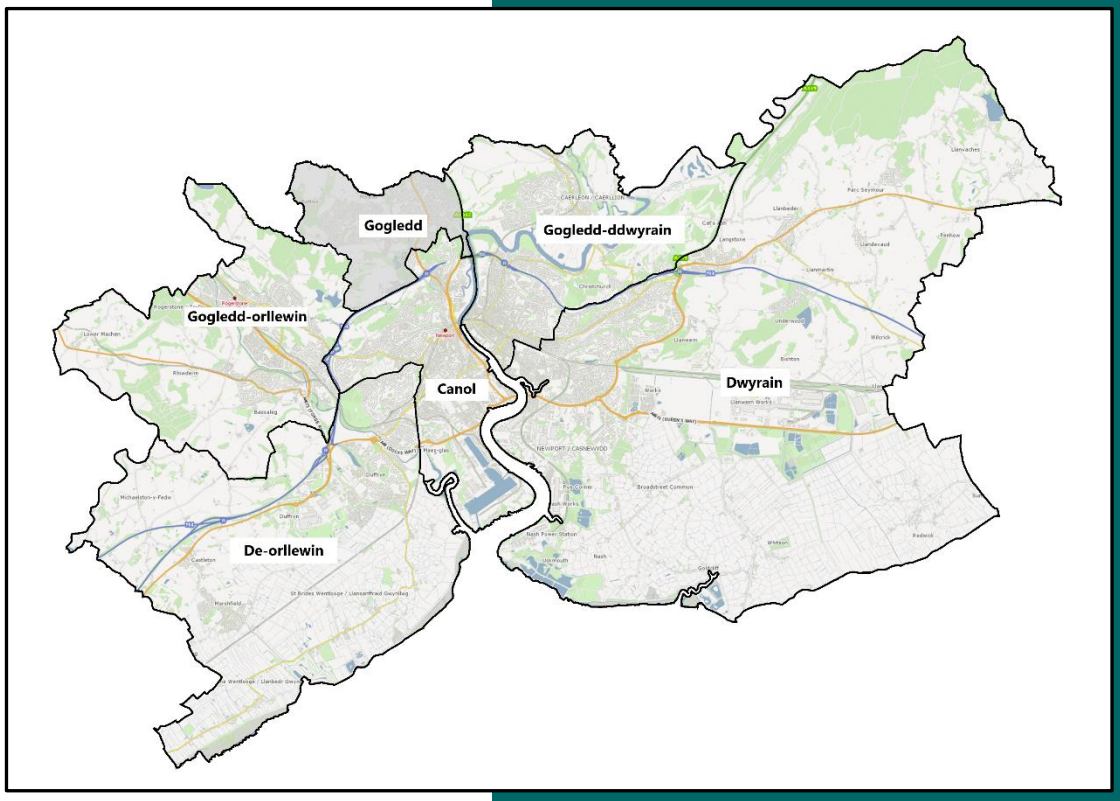

Gogledd

- Betws
- Malpas

onenewport casnewydd yn un

Terfynol f1.0

Tabl y Cynnwys

Rhagair 2
Beth mae pobl yn ei ddweud wrthym? 4
Adran 1: Trosolwg o'r Gymuned yn y Gogledd 6
Cyflwyniad 6
Poblogaeth y gymuned 9
Beth yw cyfansoddiad y boblogaeth? 12
Beth fydd y boblogaeth yn y dyfodol? 17
Adran 2: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 18
Pa mor ddifreintiedig yw ein cymuned? 18
Adran 3: Lles economaidd 20
Beth yw lles economaidd ein cymuned? 20
Beth rydym ni'n ei wybod am les economaidd ein plant a'n pobl ifanc? 35
Pa mor fedrus yw ein plant a'n pobl ifanc? 39
Adran 4: Lles Cymdeithasol 48
Pa mor iach yw ein cymuned? 48
Pa mor ddiogel yw ein cymuned? 58
Sut mae'r trefniadau byw i'r preswylwyr? 69
Adran 5: Lles Diwylliannol 79
Beth yw prif iaith y gymuned? 79
Pwy sy'n siarad Cymraeg yn y gymuned? 80
Adran 6: Lles Amgylcheddol 81
Beth yw cyfansoddiad yr amgylchedd? 81
Sut dirwedd sydd yno? 84
Beth yw'r lefelau ansawdd aer ac allyriadau yng nghymuned y Gogledd? 86
Beth yw'r perygl llifogydd yma? 87

Rhagair

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ymwneud â gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Ei nod yw sicrhau bod y cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf yn fwy ystyriol o'r hirdymor ac yn gweithio'n well gyda phobl, cymunedau a gyda'i gilydd, wrth geisio atal problemau a mabwysiadu ymagwedd fwy cyfunol.

Mae'r Ddeddf yn nodi "egwyddor datblygu cynaliadwy" sy'n ymwneud â sut mae cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf yn mynd ati i gyflawni eu dyletswydd lles dan y Ddeddf. Mae'r egwyddor yn cynnwys pum dull o weithio y mae angen i gyrff cyhoeddus gymryd sylw ohonynt wrth roi datblygu cynaliadwy ar waith. Y rhain yw:

Hirdymor | Atal | Integreiddio | Cydweithio | Cyfranogiad

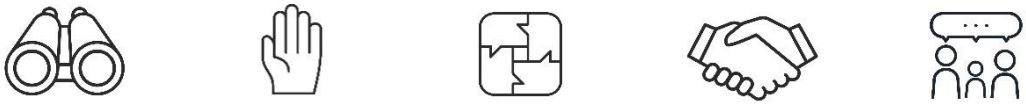

- Edrych tua'r **hirdymor** fel nad ydym yn cyfaddawdu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ateb eu hanghenion hwy;
- Deall gwir achosion problemau er mwyn eu **hatal** rhag digwydd;
- Mabwysiadu dull **integredig** fel bod cyrff cyhoeddus yn ystyried yr holl nodau lles wrth benderfynu ar eu hamcanion lles;
- Gweithio gydag eraill mewn modd **cydweithredol** i ganfod datrysiadau cynaliadwy a rennir;
- **Cynnwys** amrywiaeth o'r boblogaeth yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt;

Mae'r Ddeddf yn nodi saith nod lles sydd, gyda'i gilydd, yn cynnig gweledigaeth a rennir i'r cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf i weithio tuag ati. Mae'n rhaid i'r nodau hyn gael eu hystyried fel set integredig o saith er mwyn sicrhau y caiff y cysylltiadau perthnasol eu gwneud yng nghyd-destun gwella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

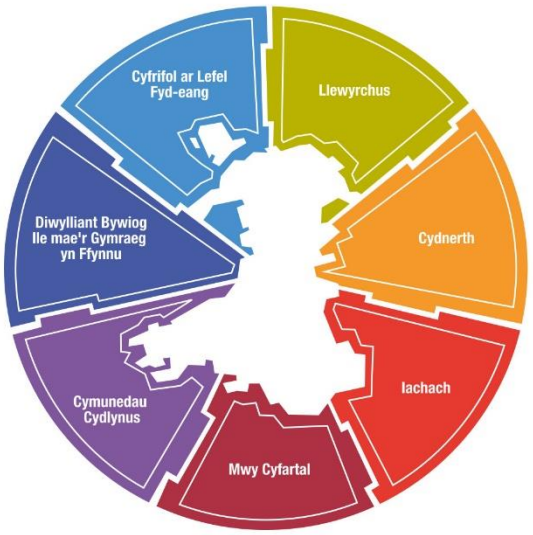

Yn ogystal â'r ddyletswydd lles a roddir ar y cyrff cyhoeddus a restrir ar wahân, mae'r Ddeddf hefyd yn gosod dyletswydd lles ar gyrff cyhoeddus penodol i weithio ar y cyd drwy fyrddau gwasanaethau cyhoeddus gan gyfrannu at y gwaith o gyflawni'r nodau lles

Asesiad o Les Lleol

Fel rhan o'r ddyletswydd les gyfunol, rhaid i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol.

Mae'r asesiad hwn yn adlewyrchiad cywir o'r cyflwr lles ym mhob cymuned ac yn yr ardal gyfan.

Rhaid i bob Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi cynllun lles lleol yn nodi ei amcanion a'r camau y bydd yn eu cymryd i'w cyflawni.

Cymunedau sy'n rhan o'r ardal

I gefnogi'r asesiad lles rhanbarthol ar gyfer Gwent, mae ardal Casnewydd wedi'i rhannu'n 6 ardal gymunedol, sef:

Ardal Gymunedol	**Wardiau Casnewydd**				
Canol	Allt-yr-ynn	Stow Hill	Pilgwenlli	Shaftesbury	
Gogledd	Betws	Malpas			
Gogledd-orllewin	Tŷ-du	Graig			
Gogledd Ddwyrain	Caerllion	Beechwood	Sain Silian	Victoria	
De-orllewin	Maerun	Gaer	Parc Tredegar		
Dwyrain	Alway	Ringland	Llyswyry	Llanwern	Langstone

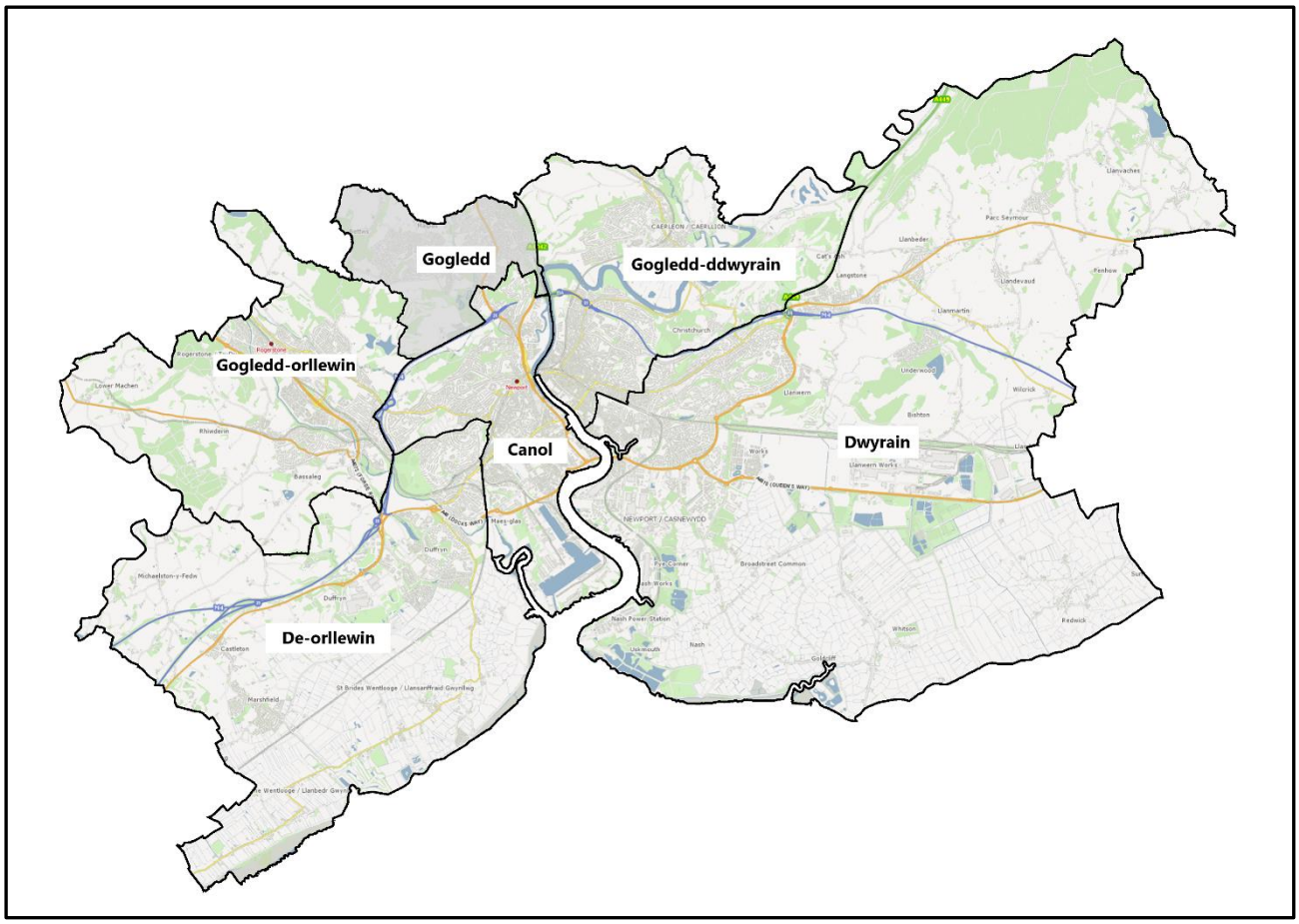

Beth mae pobl yn ei ddweud wrthym?

Dosbarthwyd holiadur lles Gwent ddiwedd haf 2021 a chafwyd 1,713 o ymatebion ledled y rhanbarth. Nod yr holiadur hwn oedd casglu barn preswylwyr yng Ngwent ar sail 4 cwestiwn a fyddai'n ein helpu i gael dealltwriaeth o ansawdd lles yn eu hardal leol. Mae'r adran ganlynol hon yn darparu data ar y mathau o faterion a chyfleoedd a oedd yn bresennol yng Ngwent a godwyd trwy farn ymatebwyr ar gyfer y rhai sy'n byw ym mhum ward ardal gymunedol y Gogledd. Gofynnwyd y 4 cwestiwn canlynol:

- Beth sy'n arbennig am eich cymuned?
- Pa bethau sy'n bwysig i chi a'ch teulu?
- Sut olwg hoffech chi ei weld ar eich cymuned yn y dyfodol?
- Sut gall eich cymuned weithio gyda ni i wneud i hynny ddigwydd?

Dywedodd trigolion o fewn pedair ward ardal gymunedol y Gogledd wrthym fod teimlo'n **ddiogel** o fewn eu cymuned yn bwysig iawn iddynt. Dywedon nhw wrthym fod ***pobl yn teimlo'n anniogel*** wrth gerdded o amgylch eu cymuned leol ***yn enwedig yn y nos***. Pan ofynnwyd i bobl sut y gallem weithio gyda hwy i helpu i wella lefelau diogelwch yn eu cymuned, dywedodd pobl wrthym y byddai ***cadw goleuadau stryd ynghyn*** yn ystod y nos yn helpu ***gwella teimladau o ddiogelwch*** o fewn eu cymuned.

Dywedodd pobl wrthym hefyd fod ***llawer o gyfleusterau ar gael*** o fewn eu cymuned. Dywedon nhw wrthym fod cyfleusterau fel ***canolfannau hamdden*** yn bwysig iawn iddynt, fodd bynnag dywedon nhw hefyd y byddai cyflwyno ***mwy o gyfleusterau i deuluoedd*** o fudd i'w hardal leol.

Y 3 phrif ymateb i bob cwestiwn am les

C1: Beth sy'n arbennig am eich cymuned?	**C2: Beth fyddai'n ei wneud yn lle gwell?**	**C3: Pa bethau sy'n bwysig i chi a'ch teulu?**	**C4: Sut olwg hoffech chi ei weld ar eich cymuned yn y dyfodol?**	**C5: Sut gall eich cymuned weithio gyda ni i wneud i hynny ddigwydd?**
Mynediad i Fannau Agored (11)	Mynediad i drafnidiaeth	Diogelwch Cymunedol (23)	Diogelwch Cymunedol (11)	Ymgysylltu â'r Gymuned (8)
Cydlyniant Cymunedol (11)	Diogelwch Cymunedol (8)	Mynediad i fannau agored (9)	Ysbryd Cymunedol (8)	Diogelwch Cymunedol (3)
Diogelwch Cymunedol (11)	Meintiau traffig (5)	Mynediad i Ofal Iechyd (6)	Mynediad i drafnidiaeth (5)	Digwyddiadau Cymunedol (1)

Mae'r pynciau sy'n arbennig ym marn y preswylwyr a'r hyn a fyddai'n gwneud eu cymuned yn well yn cael eu dangos isod.

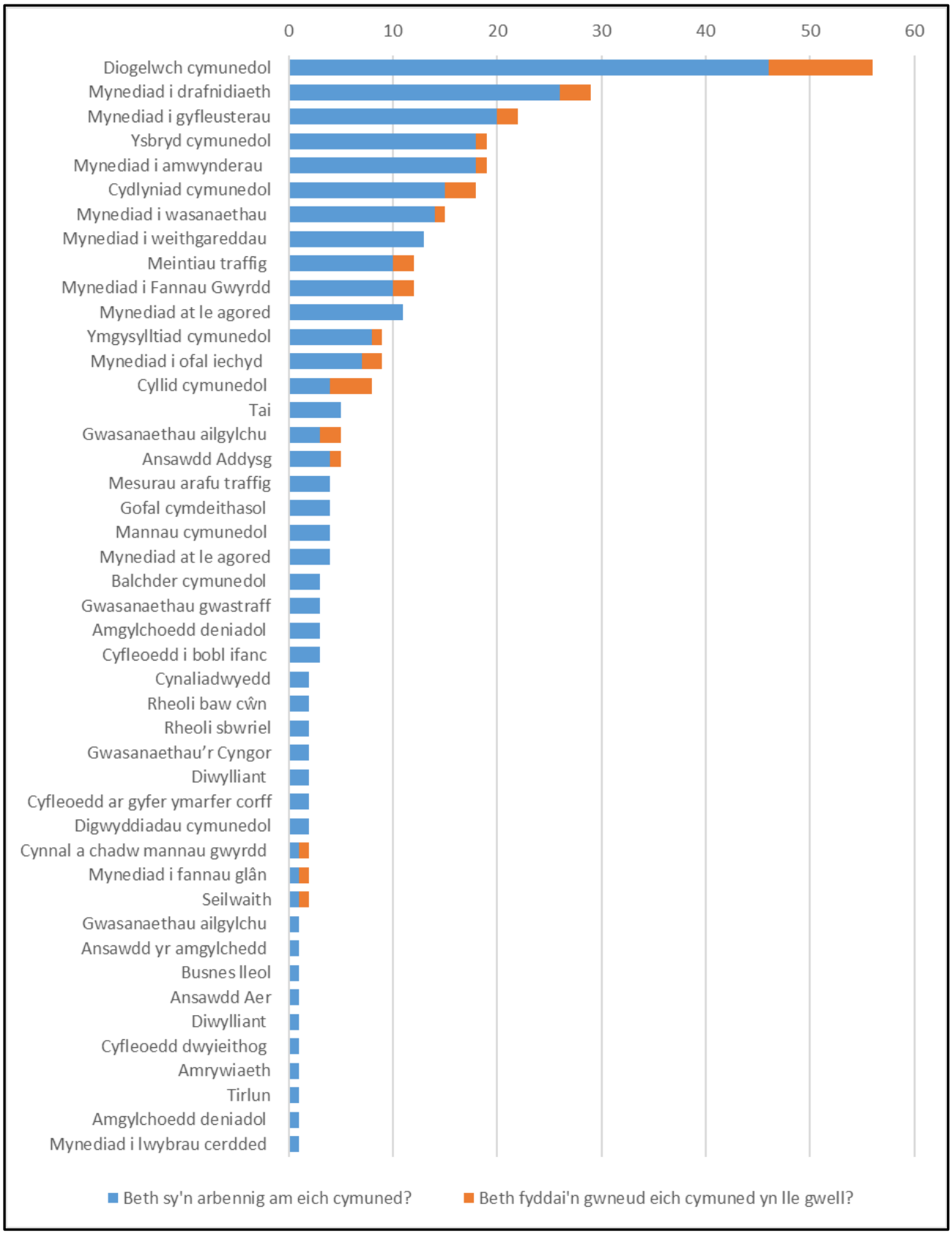

Adran 1: Trosolwg o'r Gymuned yn y Gogledd

Cyflwyniad

Poblogaeth (amcangyfrif 2020)	
– Betws	8,132
– Malpas	7,746
% o Boblogaeth Casnewydd	
– Betws	5.20%
– Malpas	4.95%
Dwysedd Poblogaeth (poblogaeth fesul km^2)	
– Betws	1,582
– Malpas	3,689
Poblogaeth Lleiafrifoedd Ethnig	
– Betws	7.4%
– Malpas	5.4%
Arwynebedd (km2)	
– Betws	5.14
– Malpas	2.10
Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is	
– Betws	6
– Malpas	5
% o Arwynebedd Casnewydd	
– Betws	2.37%
– Malpas	0.97%
Cynghorau Cymuned	
– Betws	0
– Malpas	0

	Betws	Malpas
Cyfanswm Nifer yr Eiddo Preswyl (Ionawr 2022):	3,652	3,471

Ffiniau Wardiau ac Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is

Ffiniau daearyddol y Wardiau a'r *Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is (ACEHI) o fewn y proffil yw'r rhai a gynhyrchir yn ffurfiol gan y Comisiwn Ffiniau i Gymru mewn perthynas ag adrannau etholiadol neu ward presennol a daearyddiaethau ardaloedd bach dilynol a gynhyrchir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG).

Cyflwynwyd ACEHI gyntaf gan y SYG yn dilyn Cyfrifiad 2001 ac fe'u diweddarwyd yn dilyn Cyfrifiad 2011. Sefydlwyd ACEHI i wella cymariaethau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol a sicrhau cyfrinachedd unigolion a'u bod yn cael eu diogelu trwy ddatgelu ar lefel briodol.

Mae Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is wedi'u cynllunio i wella'r broses o adrodd am ystadegau ardaloedd daearyddol bach ac maent wedi'u halinio'n llawn ac yn gyffiniol ag adrannau etholiadol a ffiniau wardiau etholiadol.

Lle mae poblogaethau wedi cynyddu ers 2001, mae'r AGEHI wedi'i rhannu'n ddwy ardal neu fwy. Lle mae poblogaeth wedi gostwng, mae'r AGEHI wedi'i huno ag un gyfagos.

I grynhoi, caiff Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is eu creu a'u llunio ar sail y trothwyon isafswm ac uchafswm poblogaeth ac aelwydydd canlynol yng Nghymru a Lloegr:

Poblogaeth		**Aelwydydd**	
Isafswm	Uchafswm	Isafswm	Uchafswm
1,000	3,000	400	1,200

Twf Poblogaeth 2011 – 2020

Mae'r tablau isod yn dangos y twf yn y boblogaeth ar gyfer Casnewydd rhwng 2011 a 2020 ar gyfer gwahanol grwpiau oedran. Mae hyn yn cymharu data a gasglwyd trwy Gyfrifiad 2011 a'r Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn diweddaraf a ryddhawyd ar lefel awdurdod lleol.

Crynodeb o'r Newidiadau - Trosolwg o Dwf Poblogaeth 2011 – 2020:

	Casnewydd 2011[1]	Casnewydd 2020[2]	% o Gyfanswm y Boblogaeth	Gwahaniaeth %	
Pob Oedran	**145,736**	**156,447**	**100.0**	**7.35**	↑
0 i 15 oed	29,388	32,050	20.49	9.06	↑
16 i 44 oed	56,261	58,443	37.36	3.88	↑
45 i 64 oed	36,336	39,300	25.12	8.16	↑
65+ oed	23,751	26,654	17.04	12.22	↑

[1] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)
[2] Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG

Poblogaeth y gymuned

Gall deall poblogaeth ardal a sut y gallai hyn newid roi cipolwg ar yr asedau a'r heriau sy'n debygol o fodoli neu godi, a'r mathau o bolisïau a mentrau a allai fod fwyaf priodol.

Faint o bobl sydd yno?

Ers y Cyfrifiad yn 2001, o fewn cymuned y Gogledd, dangosodd wardiau Malpas a Betws ostyngiad yn y boblogaeth, gyda'r gostyngiad canrannol mwyaf yn y ddwy ward ar gyfer pobl ifanc dan 16 oed, gan ostwng bron i 20%. Tra bod yr unig gynnydd ar gyfer Betws a Malpas wedi'i ganfod ar gyfer y grŵp oedran 65+.

	2001[3]	2011[4]	2020[5]	Gwahaniaeth % (2001 i 2020)
Casnewydd	**137,011**	**145,736**	**156,447**	**14.19** ↑
Betws: Pob Oedran	8,278	7,606	8,132	-1.76 ↓
Betws: 0 i 15	2,121	1,571	1,703	-19.71 ↓
Betws: 16 i 64	5,311	4,754	5,076	-4.42 ↓
Betws: 65+	846	1,281	1,353	59.93 ↑
Malpas: Pob Oedran	8,148	7,997	7,746	-4.93 ↓
Malpas: 0 i 15	1,688	1,469	1,359	-19.49 ↓
Malpas: 16 i 64	5,120	4,853	4,526	-11.60 ↓
Malpas: 65+	1,340	1,675	1,861	38.88 ↑

Mae'r map drosodd yn dangos yr amrywiadau yng nghyfanswm lefelau'r boblogaeth ar draws yr ACEHI ym mhob un o ddwy ward cymuned y Gogledd yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn 2020.

[3] Cyfrifiad 2001, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)
[4] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)
[5] Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG

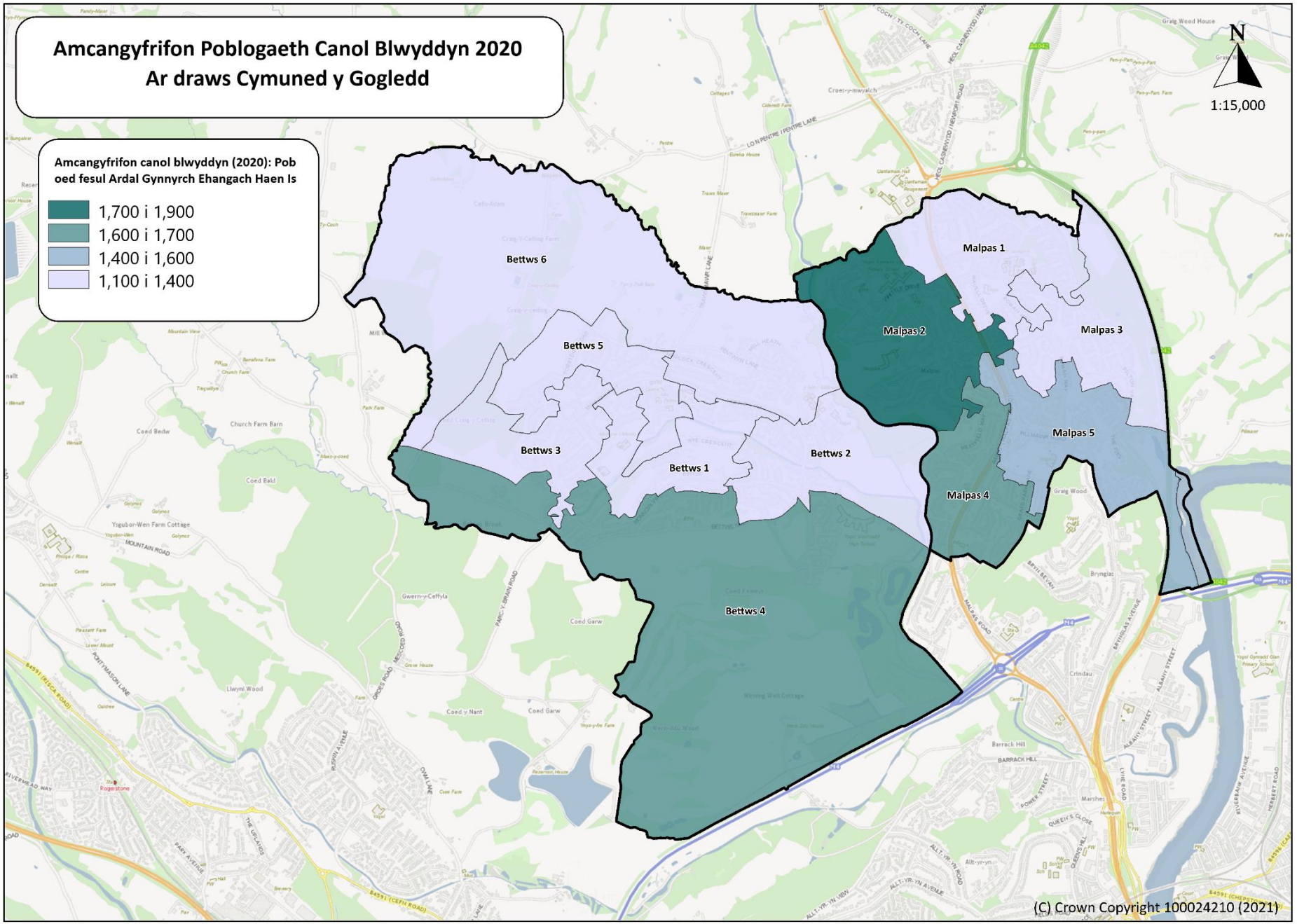
Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020
Ar draws Cymuned y Gogledd
Amcangyfrifon canol blwyddyn (2020): Pob oed fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
1,700 i 1,900
1,600 i 1,700
1,400 i 1,600
1,100 i 1,400
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

O fewn cymuned y Gogledd, roedd dwysedd y boblogaeth yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn 2020[6] yn amrywio ar draws pob un o'i ddwy ward yn amrywio o 1,582 ym Metws i 3,689 ym Malpas, gyda'r ddwy ward yn uwch na chyfartaledd Casnewydd (721).

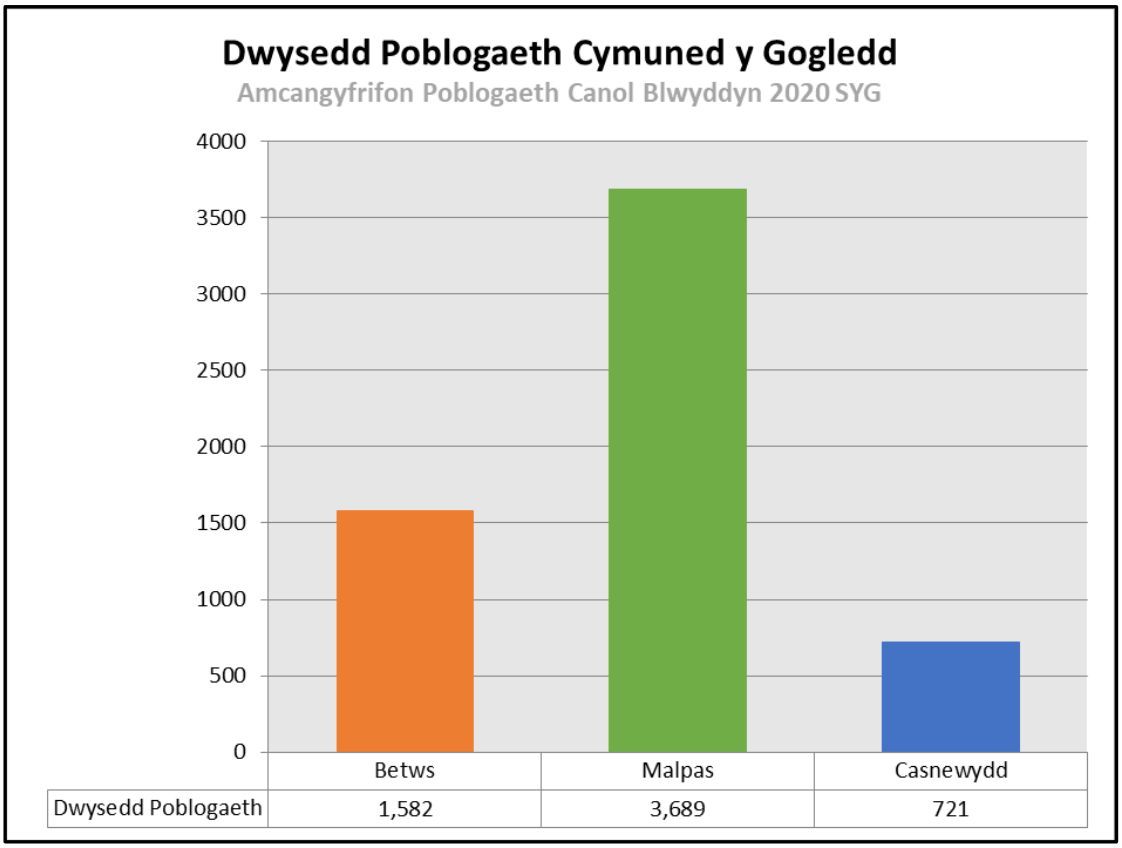

[6] Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG

Beth yw cyfansoddiad y boblogaeth?

O fewn cymuned y Gogledd, roedd y rhaniad oedran yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward. Mae gan Betws ganran uwch o'r boblogaeth o dan 16 oed ac yn 16-44 oed, gyda chanran is yn 45-64 oed ac yn 65+ oed o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Mae gan Malpas ganran is o'r boblogaeth o dan 16 oed ac yn 16-44 oed, gyda chanran uwch yn 45-64 oed ac yn 65+ oed o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol – Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020[7] ar gyfer cymuned y Gogledd:

	Pob Oedran	0 i 15 oed		16 i 44 oed		45 i 64 oed		65+ oed	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws 1	1,354	319	23.6	503	37.1	289	21.3	243	17.9
Betws 2	1,185	226	19.1	442	37.3	319	26.9	198	16.7
Betws 3	1,344	309	23.0	493	36.7	337	25.1	205	15.3
Betws 4	1,653	387	23.4	715	43.3	340	20.6	211	12.8
Betws 5	1,342	268	20.0	471	35.1	337	25.1	266	19.8
Betws 6	1,254	194	15.5	459	36.6	371	29.6	230	18.3
Betws	**8,132**	**1,703**	**20.9**	**3,083**	**37.9**	**1,993**	**24.5**	**1,353**	**16.6**
Malpas 1	1,366	182	13.3	392	28.7	399	29.2	393	28.8
Malpas 2	1,874	446	23.8	706	37.7	435	23.2	287	15.3
Malpas 3	1,323	171	12.9	347	26.2	377	28.5	428	32.4
Malpas 4	1,632	303	18.6	537	32.9	446	27.3	346	21.2
Malpas 5	1,551	257	16.6	459	29.6	428	27.6	407	26.2
Malpas	**7,746**	**1,359**	**17.5**	**2,441**	**31.5**	**2,085**	**26.9**	**1,861**	**24.0**
Casnewydd	**156,447**	**32,050**	**20.5**	**58,433**	**37.4**	**39,300**	**25.1**	**26,654**	**17.0**

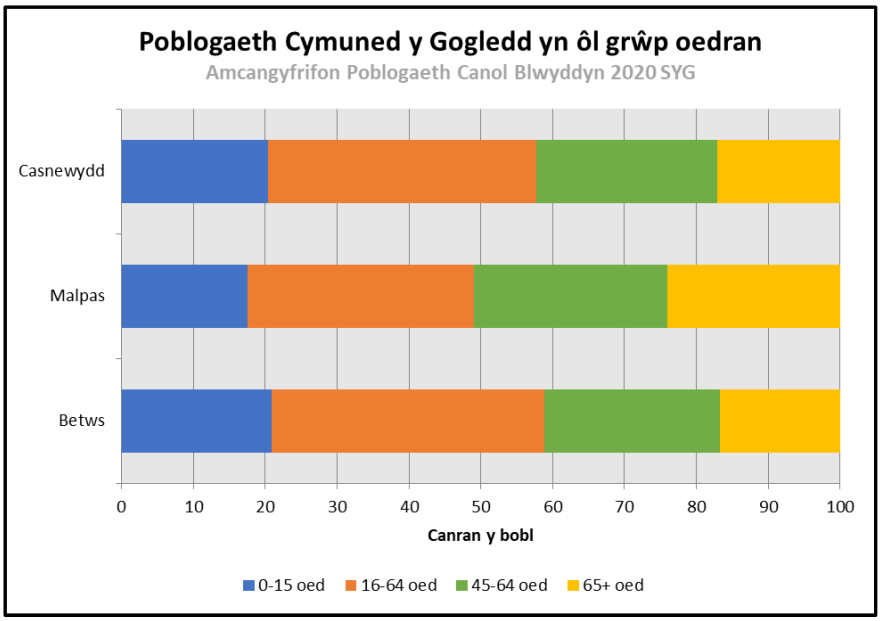

[7] Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG

Ethnigrwydd a Hunaniaeth

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[8] yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd ar gyfer pobl o gefndir gwyn yn amrywio ychydig ar draws pob un o'i dwy ward gan amrywio o 96.6% ym Metws i 96.7% ym Malpas; o'i chymharu ag 89.9% ar gyfer Casnewydd. Roedd gan Malpas a Betws hefyd ganran is o bobl o gefndir nad oeddent yn wyn o'i gymharu â Chasnewydd.

Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae'r ddinas wedi profi newidiadau i gyfansoddiad ei phoblogaeth, gydag 8.2% o bobl o gefndir Pobl Dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ar 31 Rhagfyr 2011[9], gan godi i 10.8% yn 2015 a 13.2% yn 2020. Bydd data mwy manwl am ethnigrwydd ar draws y ddwy ward hon ar gael pan gyhoeddir y Cyfrifiad nesaf.

Ethnigrwydd												
Cyfrifiad 2011	**Pob Preswylydd**		**Gwyn: Cyfanswm**		**Cymysg: Cyfanswm**		**Asiaidd: Cyfanswm**		**Du: Cyfanswm**		**Arall: Cyfanswm**	
	Rhif	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**
Betws	7,606	100.0	7,195	94.6	152	2.0	56	0.7	165	2.2	38	0.5
Malpas	7,997	100.0	7,736	96.7	84	1.1	91	1.1	38	0.5	45	0.6
Casnewydd	**145,736**	**100.0**	**131,025**	**89.9**	**2,752**	**1.9**	**7,986**	**5.5**	**2,535**	**1.7**	**1,438**	**1.0**
Cymru	**3,063,456**	**100.0**	**2,928,253**	**95.6**	**31,521**	**1.0**	**70,128**	**2.3**	**18,276**	**0.6**	**15,278**	**0.5**

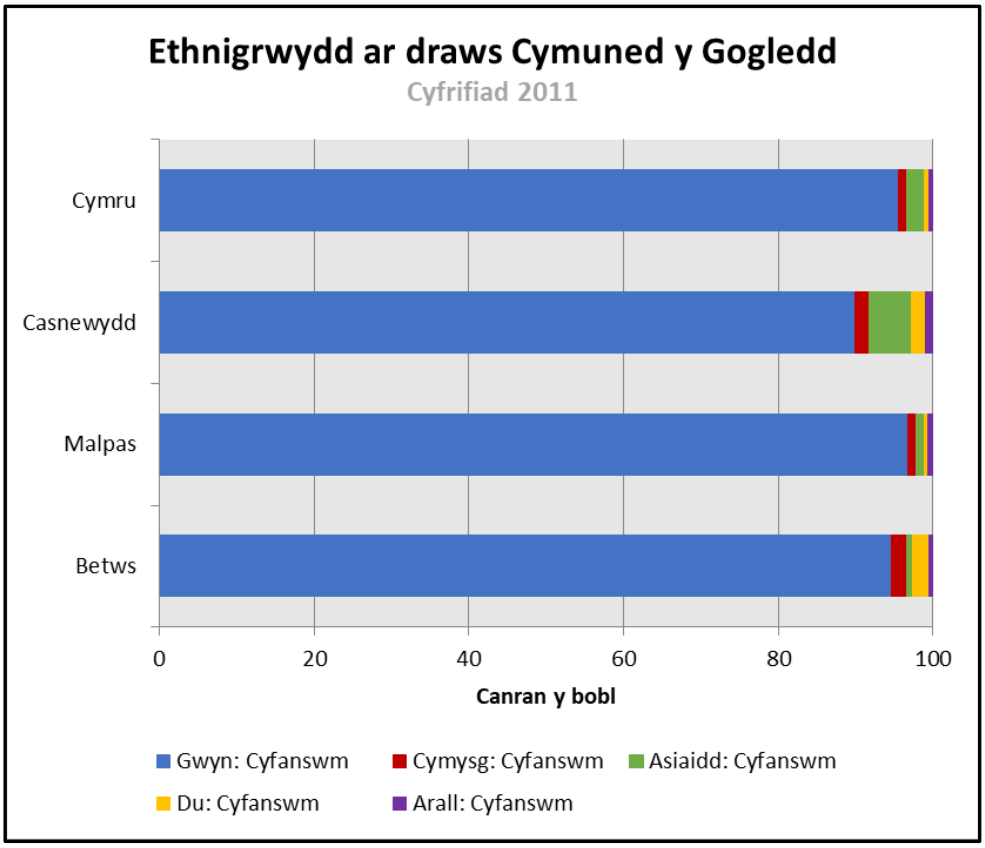

[8] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)
[9] Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth, SYG

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[10] yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd ar gyfer pobl a aned y tu allan i'r DU yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 5.1% ym Metws i 3.9% ym Malpas; o'i gymharu ag 8.5% ar gyfer Casnewydd. Roedd gan Malpas a Betws ganran is o bobl a gafodd eu geni y tu allan i'r DU o gymharu â Chasnewydd.

Gwlad Enedigol												
Cyfrifiad 2011	**Cymru**		**Y Deyrnas Unedig**		**Gweriniaeth Iwerddon**		**Aelod-wledydd Eraill yr UE**		**Gwledydd Eraill sydd wedi'u Derbyn gan yr UE**		**Gwledydd Eraill**	
	Rhif	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**
Betws	6,448	84.8	7,216	94.9	43	0.6	44	0.6	82	1.1	221	2.9
Malpas	6,694	83.7	7,683	96.1	39	0.5	39	0.5	66	0.8	170	2.1
Casnewydd	**113,353**	**77.8**	**133,403**	**91.5**	**717**	**0.5**	**1,187**	**0.8**	**2,101**	**1.4**	**8,328**	**5.7**
Cymru	**2,226,005**	**72.7**	**2,895,585**	**94.5**	**12,175**	**0.4**	**26,343**	**0.9**	**29,017**	**0.9**	**100,336**	**3.3**

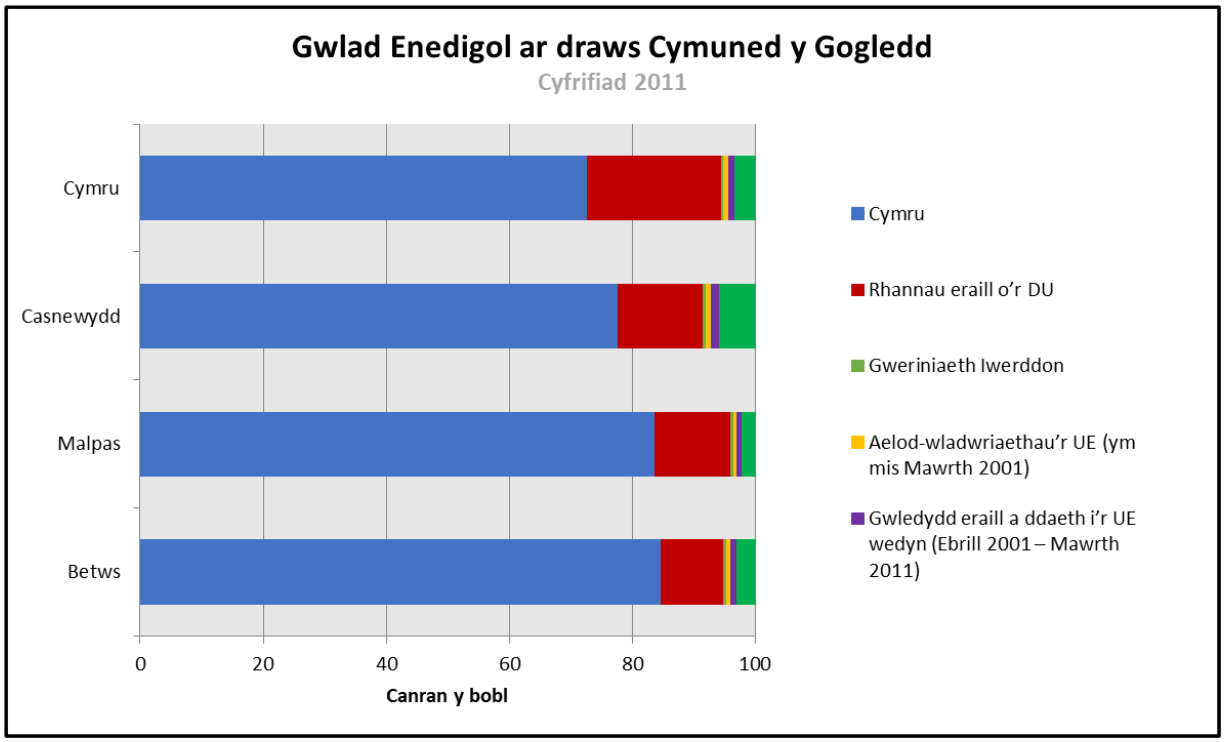

[10] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[11] yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd a nododd eu bod yn Gristnogion yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 63.5% ym Malpas i 50.9% yn y Betws, o'i gymharu â 56.9% ar gyfer Casnewydd. Dim ond ym Malpas yr oedd canran uwch o bobl yn dweud eu bod yn Gristnogion o'i gymharu â Chasnewydd; roedd canran is yn y Betws.

Crefydd										
Cyfrifiad 2011	**Cristion**		**Bwdhydd**		**Hindŵ**		**Iddew**		**Mwslim**	
	Rhif	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**
Betws	3,874	50.9	4	0.1	3	0.0	14	0.2	78	1.0
Malpas	5,079	63.5	11	0.1	8	0.1	4	0.1	81	1.0
Casnewydd	**82,858**	**56.9**	**360**	**0.2**	**685**	**0.5**	**99**	**0.1**	**6,859**	**4.7**
Cymru	**1,763,299**	**57.6**	**9,117**	**0.3**	**10,434**	**0.3**	**2,064**	**0.1**	**45,950**	**1.5**

Cyfrifiad 2011	**Sîc**		**Crefyddau eraill**		**Dim crefydd**		**Heb nodi**	
	Rhif	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**		
Betws	4	0.1	31	0.4	2,935	38.6	663	8.7
Malpas	6	0.1	20	0.3	2,167	27.1	621	7.8
Casnewydd	**141**	**0.1**	**463**	**0.3**	**43,336**	**29.7**	**10,935**	**7.5**
Cymru	**2,962**	**0.1**	**12,705**	**0.4**	**982,997**	**32.1**	**233,928**	**7.6**

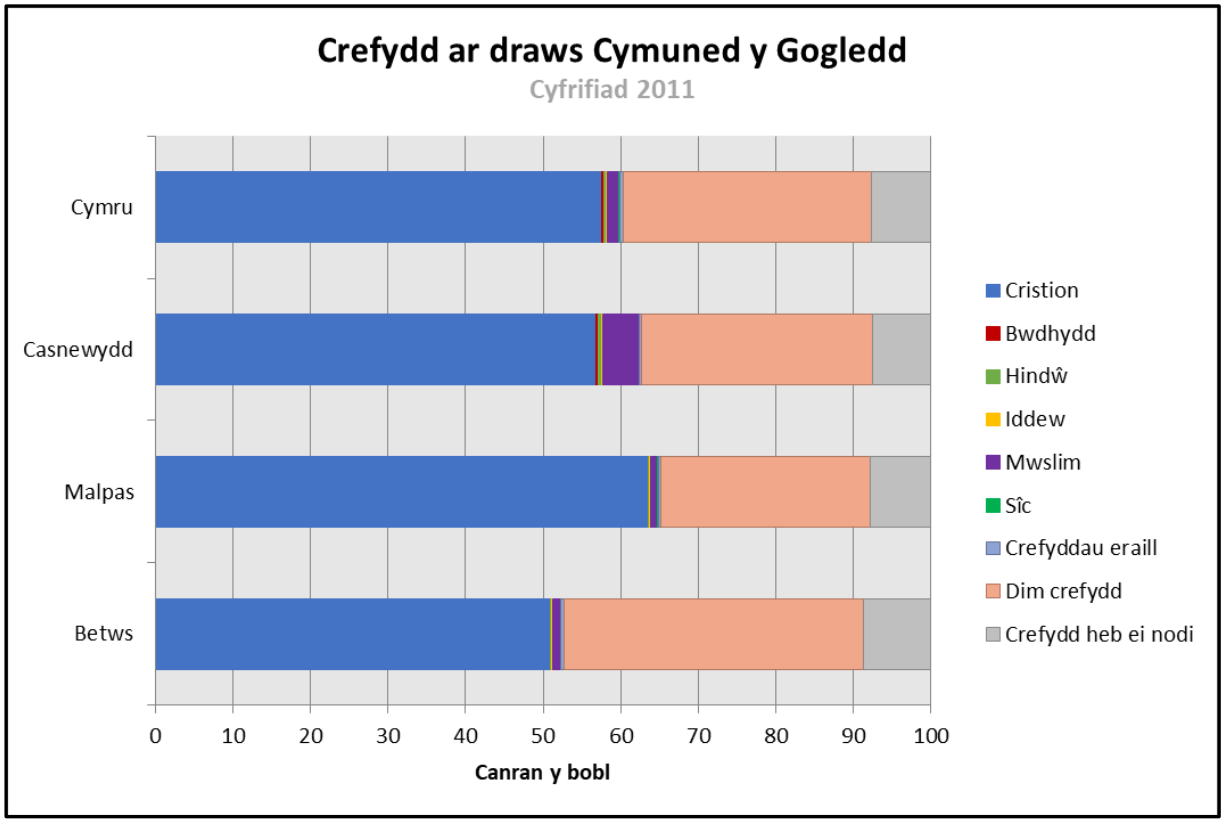

[11] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd y data Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[12] yn dangos bod poblogaeth cymuned y Gogledd sydd wedi bod yn breswylwyr yn y DU am lai na 10 mlynedd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward , gan amrywio o 1.8% ym Malpas i 2.9% ym Metws, o'i chymharu â 4.8% ar gyfer Casnewydd. Roedd gan Malpas a Betws ganran is o bobl sydd wedi bod yn byw yn y DU am lai na 10 mlynedd o gymharu â Chasnewydd.

Mudo Cyfrifiad 2011	Ganed yn y DU		Preswylydd yn y DU; Llai na 2 flynedd		Preswylydd yn y DU am 2 flynedd neu fwy ond llai na 5 mlynedd		Preswylydd yn y DU am 5 mlynedd neu fwy ond llai na 10 mlynedd		Preswylydd yn y DU am 10 mlynedd neu fwy	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	7,216	94.9	32	0.4	87	1.1	102	1.3	169	2.2
Malpas	7,683	96.1	21	0.3	54	0.7	67	0.8	172	2.2
Casnewydd	**133,403**	**91.5**	**1,609**	**1.1**	**2,242**	**1.5**	**3,082**	**2.1**	**5,400**	**3.7**
Cymru	**2,895,585**	**94.5**	**27,456**	**0.9**	**29,403**	**1.0**	**35,486**	**1.2**	**75,526**	**2.5**

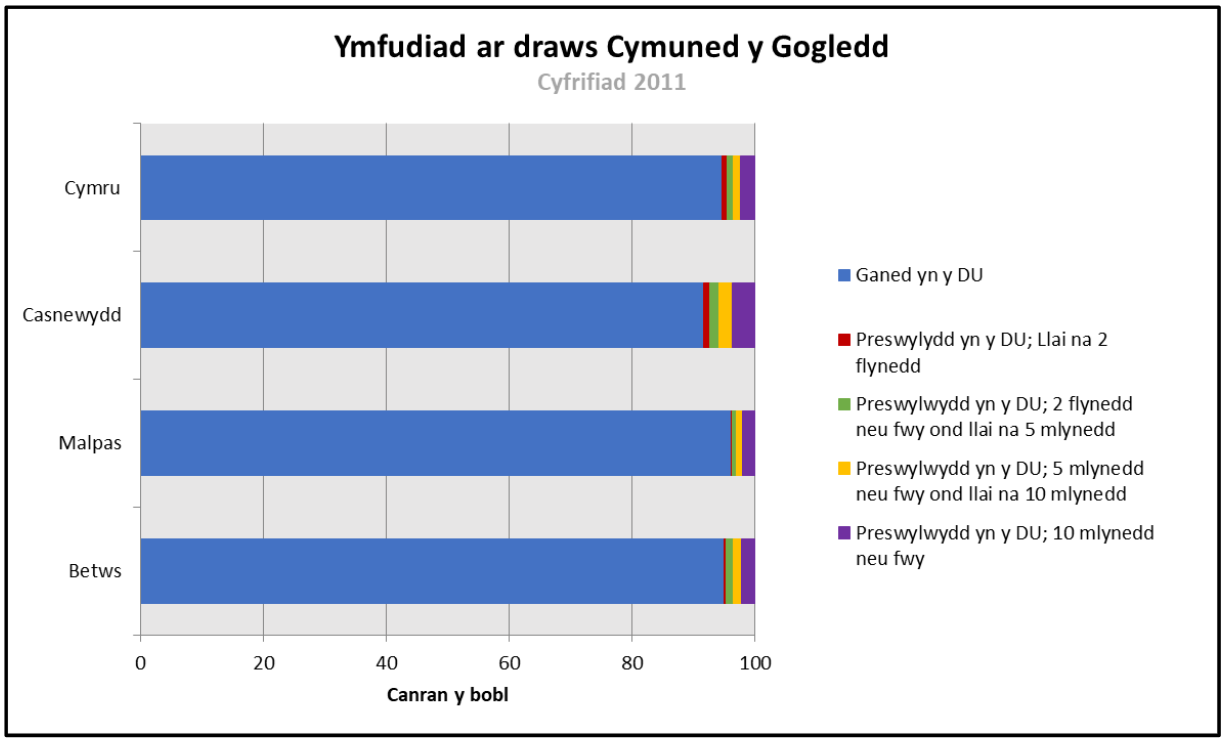

[12] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Beth fydd y boblogaeth yn y dyfodol?

Mae'n ddefnyddiol deall sut y gallai niferoedd ein poblogaeth newid yn y dyfodol.

Mae'r tybiaethau a ddefnyddir i gynhyrchu amcanestyniadau poblogaeth awdurdodau lleol ar gyfer Cymru yn seiliedig ar dueddiadau'r gorffennol. Nid yw'r rhain yn caniatáu am effaith polisïau llywodraeth leol neu ganolog ar lefelau neu ddosbarthiad poblogaeth yn y dyfodol, ond maent yn nodi'r hyn y disgwylir iddo ddigwydd os bydd y tueddiadau hyn yn parhau. Gan eu bod yn seiliedig ar dueddiadau, maent yn mynd yn llai sicr po fwyaf y cânt eu cario ymlaen.

Mae'r tabl isod yn dangos y twf yn y boblogaeth ar gyfer Casnewydd a Chymru rhwng 2001 a 2020, gydag amcanestyniadau poblogaeth hyd at 2043 ar sail amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn 2018[13].

Mae hyn yn dangos y rhagwelir y bydd poblogaeth Casnewydd yn cynyddu i 176,632 yn 2043, sy'n gynnydd o 15.2% o amcangyfrif poblogaeth 2018 y mae'r amcanestyniadau hyn yn seiliedig arnynt.

	2001[14]	**2011[15]**	**2018**	**2020[16]**	**2025**	**2030**	**2035**	**2040**	**2043**
Betws	8,278	7,606	-	8,132	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael
Malpas	8,148	7,997	-	7,746	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael
Casnewydd	**137,011**	**145,736**	**153,302**	**156,447**	**161,476**	**166,187**	**170,296**	**174,290**	**176,632**
Cymru	**2,903,085**	**3,063,456**	**3,138,631**	**3,169,586**	**3,193,609**	**3,229,297**	**3,260,660**	**3,290,312**	**3,309,154**

Ar lefel gymunedol, nid yw amcanestyniadau poblogaeth ar gael ar hyn o bryd. Fodd bynnag, o edrych ar dueddiadau'r gorffennol, mae'n debygol y bydd y poblogaethau ar draws Betws a Malpas yn gostwng.

[13] Amcanestyniadau Poblogaeth yn seiliedig ar amcangyfrifon canol blwyddyn 2018, Stats Cymru
[14] Cyfrifiad 2001, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)
[15] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)
[16] Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2020 y SYG

Adran 2: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru

Pa mor ddifreintiedig yw ein cymuned?

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru [17](MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Graddfeydd MALlC 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	24.2	34.7	40.0	60.0
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Betws 1, Betws 3, Malpas 2 a Betws 5 yn y 10% uchaf o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru (yn gyffredinol). O'i gymharu mae ACEHI Malpas 1 a Malpas 3 yn yr 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6 yn y 40% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn gyffredinol, mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda thair o'i chwech ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, gyda'r eraill yn y 30% mwyaf difreintiedig.

	Graddfa MALlC	Incwm	Cyflogaeth	Iechyd	Addysg	Mynediad i Wasanaethau	Diogelwch Cymunedol	Amgylchedd Ffisegol	Tai
Betws 1	47	39	15	195	73	602	46	826	1252
Betws 2	204	345	184	196	111	593	150	748	1426
Betws 3	77	71	41	158	182	446	114	695	1225
Betws 4	289	396	425	278	157	398	158	644	1001
Betws 5	169	186	142	151	159	643	137	1305	1150
Betws 6	644	795	742	343	389	1005	361	968	1404
Malpas 1	1710	1799	1613	1602	1469	1492	1357	346	1703
Malpas 2	79	67	91	162	42	472	200	928	1407
Malpas 3	1627	1663	1536	1580	1362	1414	1091	301	1649
Malpas 4	1528	1366	1300	1272	1204	1835	1256	725	1114
Malpas 5	1666	1661	1649	1276	1382	1697	1023	548	1702

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALlC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALlC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALlC:		
1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos gradd MALlC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

[17] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

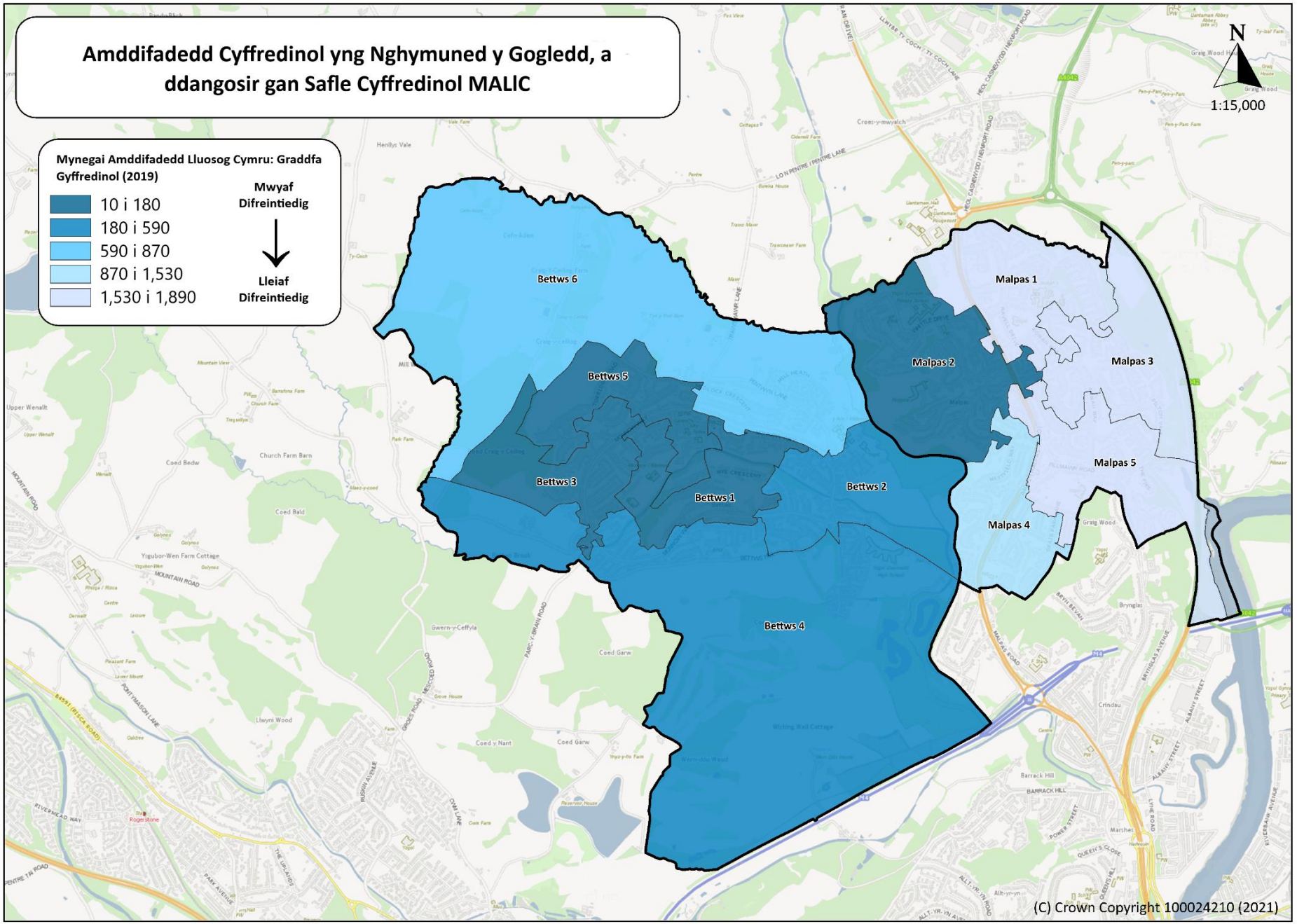
Amddifadedd Cyffredinol yng Nghymuned y Gogledd, a ddangosir gan Safle Cyffredinol MALlC
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Graddfa Gyffredinol (2019)
10 i 180
180 i 590
590 i 870
870 i 1,530
1,530 i 1,890
Mwyaf Difreintiedig
Lleiaf Difreintiedig
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Adran 3: Lles economaidd

Mae lles economaidd yn cynnwys poblogaeth fedrus a hyddysg, economi sy'n creu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan alluogi pobl i elwa o'r cyfoeth a gynhyrchir trwy sicrhau gwaith dibynadwy ac incwm digonol.

Beth yw lles economaidd ein cymuned?

MALlC 2019 – Maes Incwm

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[18] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALlC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes incwm yn cynnwys un dangosydd (canran y boblogaeth mewn amddifadedd incwm), sy'n cynnwys pedair elfen:

- Hawlwyr Budd-dal sy'n Gysylltiedig ag Incwm
- Derbynwyr Credydau Treth
- Ceiswyr Lloches a Gynorthwyir
- Pobl sy'n derbyn Credyd Cynhwysol (ac eithrio'r rhai sy'n 'gweithio heb unrhyw ofynion', hynny yw, gydag enillion unigol neu aelwydydd dros y lefel y mae amodoldeb[19] yn gymwys).

Mae plant dibynnol yr uchod hefyd wedi'u cynnwys. Mynegir y dangosydd hwn fel canran o'r boblogaeth breswyl ar gyfer pob ACEHI, gyda phoblogaeth y carchardai yn cael ei thynnu o'r ACEHI sy'n cynnwys carchardai yng Nghymru.

Mesurwyd amddifadedd incwm fel canran y boblogaeth sy'n derbyn budd-daliadau nawdd cymdeithasol ers i MALlC gael ei ddatblygu gyntaf a thros amser bu newidiadau bach i'r system les sydd wedi effeithio ar drothwyon cymhwysedd a meini prawf ar gyfer rhai budd-daliadau. Er gwaethaf y newidiadau hyn, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol, yn raddol rydym wedi ceisio cadw data mor gymaradwy dros amser â phosibl. O ganlyniad, gellir ystyried bod data'n gymharol gymaradwy dros amser. Mae'r rhifyn blaenorol o erthygl canllawiau dangosyddion MALlC (2014-2017) [20] yn cynnwys rhagor o fanylion am gyflwyno hawlwyr Credyd Cynhwysol ar gyfer diweddariadau dangosyddion 2016 a 2017.

Ar gyfer MALlC 2019 defnyddiwyd data o flwyddyn ariannol 2016-17 gan mai dyma oedd y pwynt olaf mewn amser cyn dechrau cyflwyno gwasanaeth llawn Credyd Cynhwysol yng Nghymru. Dechreuwyd cyflwyno'r gwasanaeth Credyd Cynhwysol llawn yng Nghymru ym mis Ebrill 2017. O ystyried natur ddaearyddol ac amserlen hir gweithredu'r gwasanaeth, mae gwahaniaethau rhwng Credyd Cynhwysol a budd-daliadau etifeddol yn golygu efallai na fyddwn yn cymharu tebyg â'r tebyg yn ystod y broses gyflwyno'n llawn. Gan ddefnyddio data o flwyddyn ariannol 2016-17 a dim ond gan gynnwys achosion cynnar, syml o hawlwyr Credyd Cynhwysol (a'u dibynyddion), sicrhaodd felly gysondeb data ar draws ardaloedd. Er bod data o flwyddyn ariannol 2016-17 hefyd wedi'i ddefnyddio ar gyfer diweddariad dangosyddion 2017, oherwydd y defnydd o amcangyfrifon poblogaeth diwygiedig a thynnu poblogaeth y carchardai yn 2019, ni fydd data o 2017 a 2019 o reidrwydd yn cyfateb.

Er bod Credyd Cynhwysol yn dal i gael ei gyflwyno, ni allwn ddiweddaru ein mesur o hawlwyr budd-daliadau fel procsi ar gyfer incwm isel. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i weithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ar opsiynau ar gyfer mesur priodol o amddifadedd incwm ar gyfer mynegeion yn y dyfodol.

[18] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019
[19] Yr Adran Gwaith a Phensiynau - Stat Xplore
[20] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru - Canllawiau i'r Dangosyddion

Graddfeydd Incwm 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	20.0	32.6	41.1	57.9
Cymru	1,909	10	20	30	50

Roedd ACEHI Betws 1, Malpas 2, Betws 3 a Betws 5 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Incwm. O gymharu â hyn, roedd ACEHI Malpas 1 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig; a Betws yn y 50% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn y maes Incwm mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda thair o'i chwe ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, gyda'r lleill yn y 30% uchaf o amddifadedd.

	Graddfa MALIC	Incwm
Betws 1	47	39
Betws 2	204	345
Betws 3	77	71
Betws 4	289	396
Betws 5	169	186
Betws 6	644	795
Malpas 1	1710	1799
Malpas 2	79	67
Malpas 3	1627	1663
Malpas 4	1528	1366
Malpas 5	1666	1661

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:		
1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos gradd Maes Incwm MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

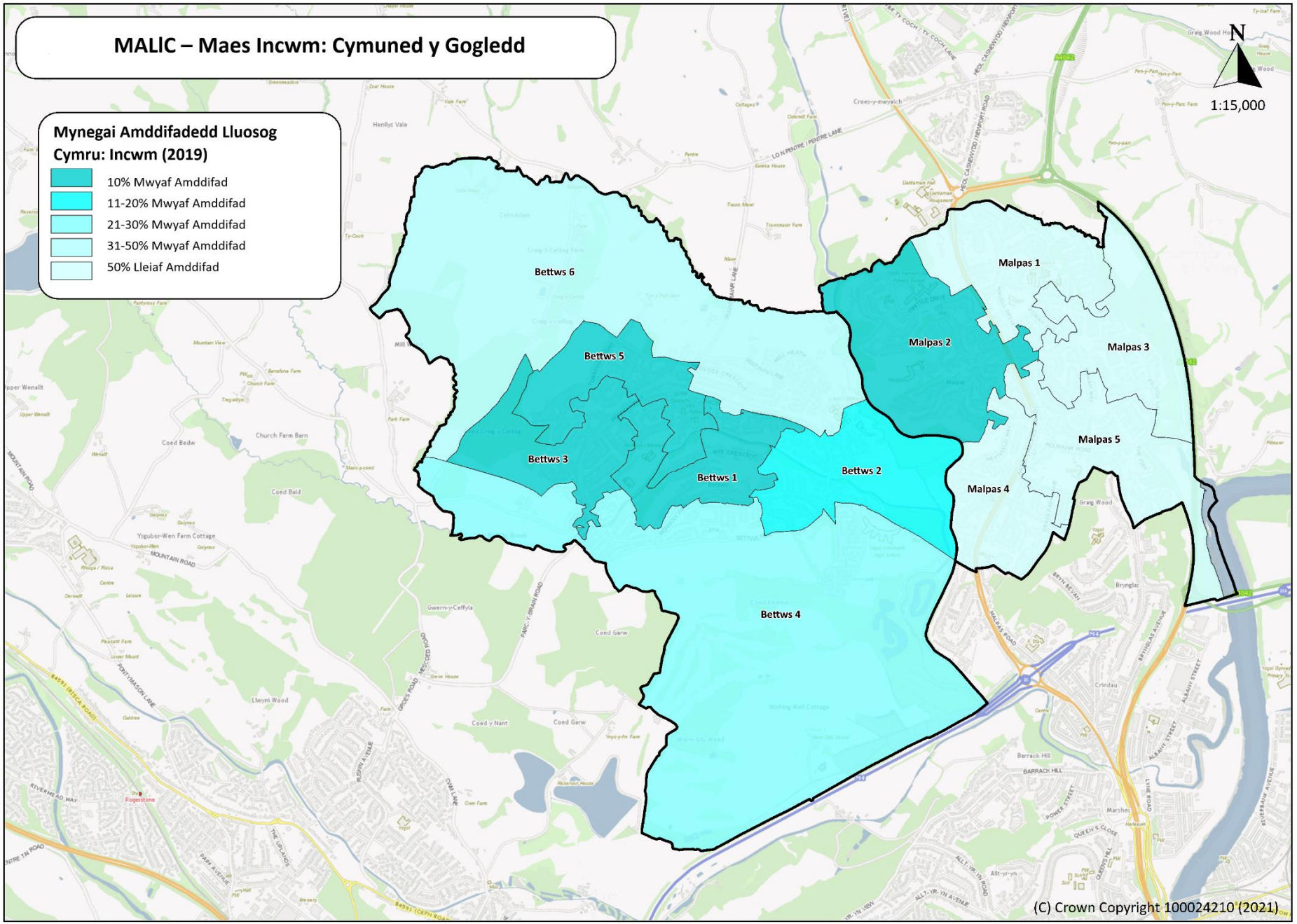
MALIC – Maes Incwm: Cymuned y Gogledd
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Incwm (2019)
10% Mwyaf Amddifad
11-20% Mwyaf Amddifad
21-30% Mwyaf Amddifad
31-50% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 4
Malpas 5
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

MALlC 2019 – Maes Cyflogaeth

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[21] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes cyflogaeth yn cynnwys un dangosydd (canran y boblogaeth o oedran gweithio sy'n derbyn budd-daliadau sy'n gysylltiedig â chyflogaeth), sy'n cynnwys pedair elfen:

- Lwfans Ceisio Gwaith (LCG)
- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth (LCCh)
- Budd-dal Analluogrwydd (wedi disodli Lwfans Anabledd Difrifol)
- Credyd Cynhwysol (CC) ac nid mewn cyflogaeth.

Mynegir y dangosydd hwn fel canran o'r boblogaeth breswyl o oedran gweithio ar gyfer pob ACEHI, gyda phoblogaeth y carchardai yn cael ei thynnu o'r ACEHI sy'n cynnwys carchardai yng Nghymru.

Mae newidiadau i'r system les, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol yn raddol, yn golygu bod trothwyon cymhwysedd a meini prawf ar gyfer rhai budd-daliadau wedi newid dros amser. Er gwaethaf y newidiadau hyn, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol, yn raddol rydym wedi ceisio cadw data mor gymaradwy dros amser â phosibl. O ganlyniad, gellir ystyried bod data'n gymharol gymaradwy dros amser. Mae'r rhifyn blaenorol o erthygl canllawiau dangosyddion MALlC (2014-2017) [22] yn cynnwys rhagor o fanylion am gyflwyno hawlwyr Credyd Cynhwysol ar gyfer diweddariadau dangosyddion 2016 a 2017. Ar gyfer MALlC 2019 defnyddiwyd data o flwyddyn ariannol 2016-17 gan mai dyma oedd y pwynt olaf mewn amser cyn dechrau cyflwyno gwasanaeth llawn Credyd Cynhwysol yng Nghymru. O ystyried natur ddaearyddol ac amserlen hir gweithredu'r gwasanaeth, mae gwahaniaethau rhwng Credyd Cynhwysol a budd-daliadau etifeddol yn golygu efallai na fyddwn yn cymharu tebyg â'r tebyg yn ystod y broses gyflwyno'n llawn. Trwy ddefnyddio data o flwyddyn ariannol 2016-17, dim ond achosion cynnar, syml o hawlwyr Credyd Cynhwysol oedd wedi'u cynnwys ac felly sicrhawyd cysondeb data ar draws ardaloedd. Defnyddiwyd data o flwyddyn ariannol 2016-17 hefyd ar gyfer diweddariad dangosyddion 2017. Fodd bynnag, oherwydd y defnydd o amcangyfrifon poblogaeth diwygiedig a thynnu poblogaeth y carchardai yn 2019, ni fydd data o 2017 a 2019 o reidrwydd yn cyfateb.

Er bod Credyd Cynhwysol yn dal i gael ei gyflwyno, ni allwn ddiweddaru ein mesur o amddifadedd cyflogaeth. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i weithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ar opsiynau ar gyfer mesur priodol o amddifadedd cyflogaeth ar gyfer mynegeion yn y dyfodol.

Safleoedd Cyflogaeth 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	11.6	25.3	34.7	53.7
Cymru	1,909	10	20	30	50

[21] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019
[22] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru - Canllawiau i'r Dangosyddion

Mae ACEHI Betws 1, Betws 3, Malpas 2, Betws 5 a Betws 2 wedi'u rhestru yn 10% uchaf yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Cyflogaeth. O'i gymharu roedd ACEHI Malpas 5, Malpas 1 a Malpas 3 yn yr 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig, a Betws 6 yn y 40% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn y maes Cyflogaeth mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda phedair o'i chwe ACEHI yn 10% uchaf ardaloedd mwyaf difreintiedig Cymru, gyda'r lleill yn y 30% uchaf o amddifadedd.

	Graddfa MALIC	Cyflogaeth
Betws 1	47	15
Betws 2	204	184
Betws 3	77	41
Betws 4	289	425
Betws 5	169	142
Betws 6	644	742
Malpas 1	1710	1613
Malpas 2	79	91
Malpas 3	1627	1536
Malpas 4	1528	1300
Malpas 5	1666	1649

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:		
1 i 191	-	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382	-	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573	-	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955	-	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909	-	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfa Maes Cyflogaeth MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

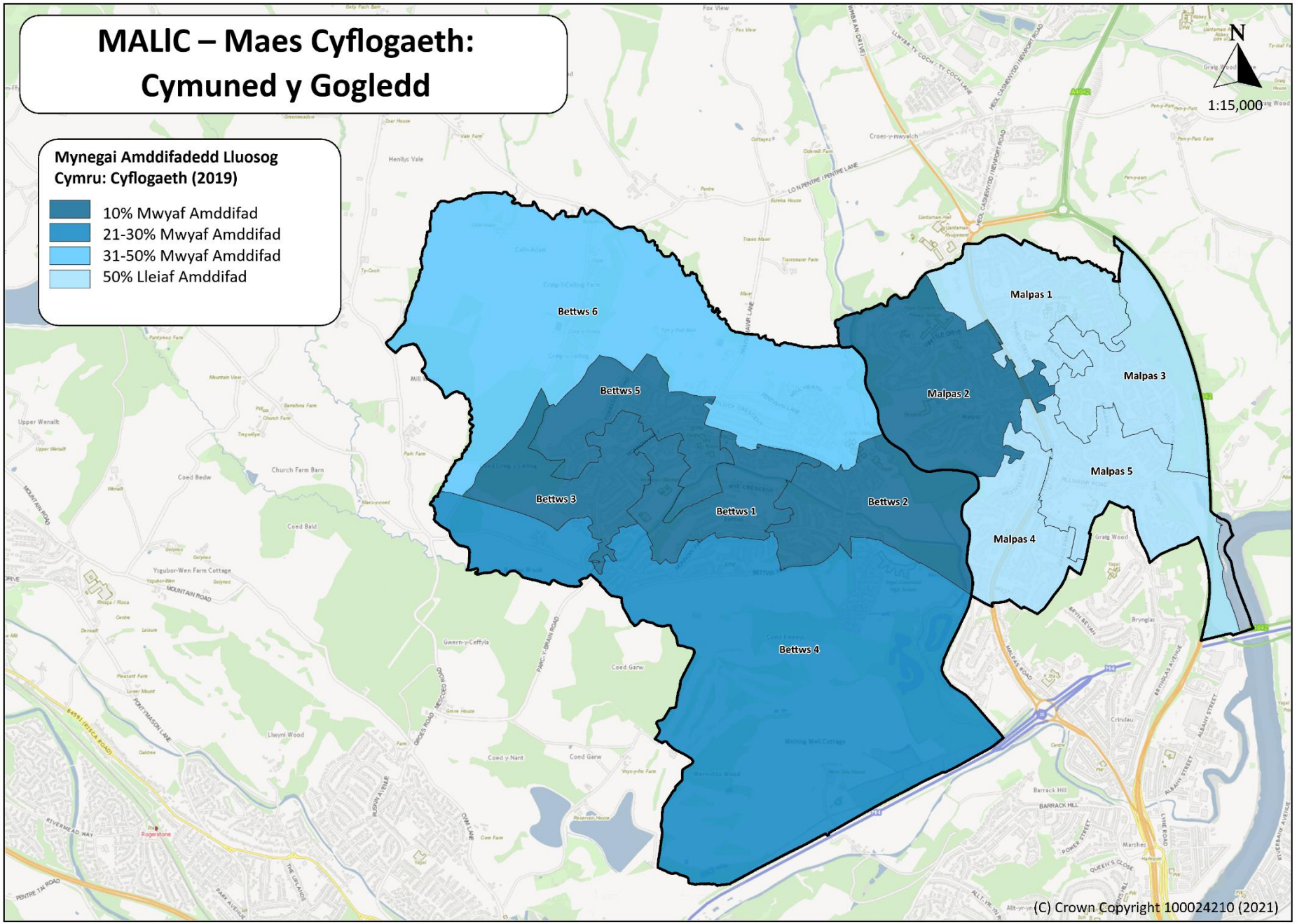
MALlC – Maes Cyflogaeth:
Cymuned y Gogledd
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Cyflogaeth (2019)
10% Mwyaf Amddifad
21-30% Mwyaf Amddifad
31-50% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

MALlC 2019 – Maes Addysg

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[23] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALlC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol: Mae'r maes addysg yn cynnwys chwe dangosydd:

- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog y Cyfnod Sylfaen
- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 2
- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 4 ar gyfer Pynciau Craidd
- Absenoldeb Mynych
- Cyfran Ymadawyr Cyfnod Allweddol 4 sy'n mynd i Addysg Uwch
- Nifer yr Oedolion 25-64 oed Heb Gymwysterau

Bu sawl newid methodolegol i'r maes addysg rhwng MALlC 2014 a MALlC 2019. Roedd tri o'r chwe dangosydd yn y maes yn bresennol ym MALlC 2014:

- Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 2
- Absenoldeb Mynych
- Nifer yr Oedolion 25-64 oed Heb Gymwysterau

Gellir cymharu data Cyfnod Allweddol 2 ac absenoldeb mynych dros amser.

Mae'r ddau ddangosydd Cyfnod Allweddol 4 a gafwyd ym MALlC 2014 wedi cael eu disodli gan un dangosydd. Lluniwyd y dangosydd hwn gan ddefnyddio methodoleg newydd ac felly ni ellir ei gymharu â'r dangosyddion blaenorol a ddefnyddiwyd ym MALlC 2014.

Mae dangosydd Cyfnod Sylfaen sy'n seiliedig ar ganlyniadau asesiadau athrawon ar gyfer disgyblion a addysgir yng Ngrŵp Blwyddyn 2 y Cwricwlwm Cenedlaethol wedi'i gynnwys ym MALlC 2019. Bwriedir iddo ategu dangosydd Cyfnod Allweddol 2 i fesur amddifadedd addysg mewn ysgolion cynradd.

Mae'r pedwar dangosydd y cyfeirir atynt uchod i gyd yn seiliedig ar dair blynedd o ddata o flynyddoedd academaidd 2015/16, 2016/17 a 2017/18. Daw'r data o Gyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD), y Casgliad Data Cenedlaethol (CDC) ac – ar gyfer Sgôr Pwyntiau Cyfartalog Cyfnod Allweddol 4 – Gronfa Ddata Arholiadau Cymru.

Yr enwaduron a ddefnyddiwyd i gyfrifo sgoriau pwyntiau cyfartalog y Cyfnod Sylfaen, Cyfnod Allweddol 2 a Chyfnod Allweddol 4 oedd cyfanswm nifer y disgyblion a oedd yn astudio'r Cwricwlwm Cenedlaethol yng Ngrwpiau Blwyddyn 2, 6 ac 11.

Mae'r dangosydd absenoldeb mynych yn mesur canran y disgyblion ysgol gynradd ac uwchradd sy'n colli mwy na 15% o sesiynau ysgol. Yr enwadur a ddefnyddiwyd i gyfrifo Absenoldeb Mynych oedd cyfanswm nifer y disgyblion ysgol gynradd ac uwchradd.

Mae dangosydd cyfran y bobl 18-19 oed nad ydynt yn mynd i Addysg Uwch wedi cael ei ddisodli gan ddangosydd sy'n mesur Cyfran y rhai sy'n gadael Cyfnod Allweddol 4 sy'n mynd i Addysg Uwch. Er bod y dangosyddion hyn yn mesur pethau tebyg, nid oes modd eu cymharu'n uniongyrchol. Mae data ar lefel disgyblion o CYBLD wedi'i baru â data Cofnod yr Awdurdod Ystadegau Addysg Uwch (HESA) a Chofnod Dysgu Gydol Oes Cymru (LLWR) i fesur cyfran y disgyblion CA4 a oedd, rywbryd yn ystod y tair blynedd ddilynol ar ôl gadael Blwyddyn 11, wedi mynd i Addysg Uwch. Diffinnir darpariaeth Addysg Uwch at ddibenion y dangosydd hwn fel unrhyw raglen ddysgu sy'n uwch na lefel 3 – h.y. mae'n cynnwys graddau israddedig, prentisiaethau uwch. Mae'r dangosydd hwn yn seiliedig ar y cyfartaledd 4 blynedd ar gyfer blynyddoedd academaidd 2011/12 i 2014/15. Yr enwadur a ddefnyddir yw cyfanswm nifer y disgyblion yng Ngrŵp Blwyddyn 11 y Cwricwlwm Cenedlaethol.

[23] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

Daw'r data am nifer yr Oedolion heb unrhyw gymwysterau o Gyfrifiad 2011 ac felly nid yw wedi newid o'i gymharu â data Mynegai 2014. Mynegir y dangosydd hwn fel canran a'r enwadur a ddefnyddir yw cyfanswm y boblogaeth 25-64 oed.

Graddfeydd Addysg 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	20.0	32.6	41.1	57.9
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Malpas 2, Betws 1, Betws 2, Betws 4, Betws 5 a Betws 3 yn y 10% uchaf o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Addysg. O'i gymharu, mae ACEHI Malpas 1, Malpas 5 a Malpas 3 yn y 30% uchaf o amddifadedd; a Betws 6 yn y 30% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn y maes Addysg mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda phump o'i chwe ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, gyda'r llall yn y 30% uchaf o ran amddifadedd.

	Graddfa MALlC	Addysg
Betws 1	47	73
Betws 2	204	111
Betws 3	77	182
Betws 4	289	157
Betws 5	169	159
Betws 6	644	389
Malpas 1	1710	1469
Malpas 2	79	42
Malpas 3	1627	1362
Malpas 4	1528	1204
Malpas 5	1666	1382

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALlC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALlC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALlC:	
1 i 191 -	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382 -	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573 -	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955 -	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909 -	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfeydd Maes Addysg MALlC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

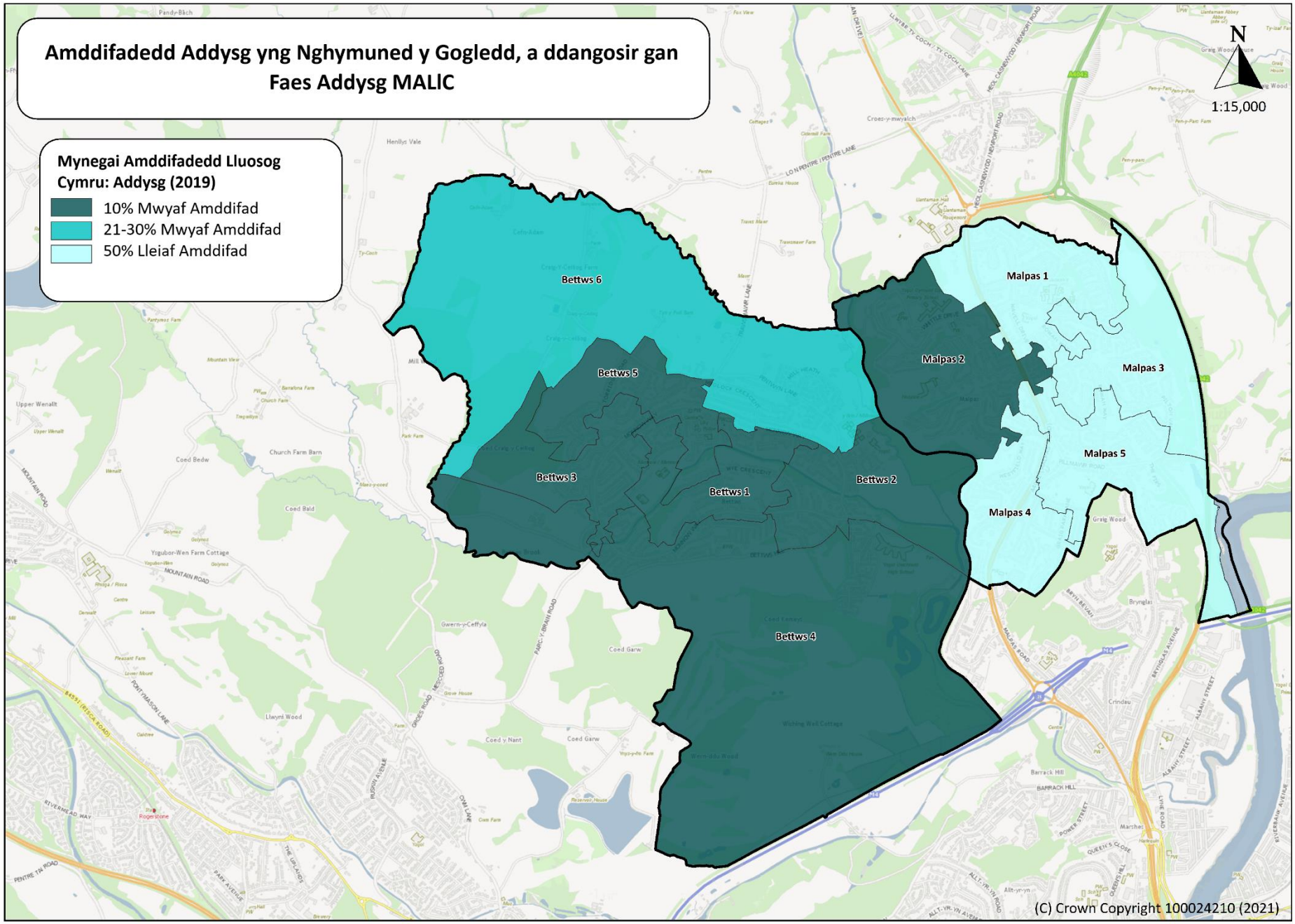
Amddifadedd Addysg yng Nghymuned y Gogledd, a ddangosir gan Faes Addysg MALlC
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Addysg (2019)
10% Mwyaf Amddifad
21-30% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Gweithgarwch Economaidd

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[24] yn dangos bod gweithgarwch economaidd preswylwyr yng nghymuned y Gogledd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 60.1% ym Metws i 67.9% ym Malpas; o'i gymharu â 67.5% yng Nghasnewydd a 65.8% ar draws Cymru. Dim ond trigolion Betws oedd yn llai gweithgar yn economaidd o gymharu â chyfartaledd Casnewydd, tra bod Malpas ychydig yn fwy gweithgar yn economaidd.

Roedd gan Malpas (4.6%) ganran is o breswylwyr sy'n ddi-waith o gymharu â Chasnewydd (5.3%); tra bod gan Betws ganran uwch (8.0%).

Gweithgarwch Economaidd

Cyfrifiad 2011	Pob Preswylydd Arferol (16-74 oed)	Economaidd Weithgar		Yn gyflogedig (rhan amser)		Yn gyflogedig (llawn amser)	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	5,640	3,391	60.1	896	15.9	1,698	30.1
Malpas	5,761	3,909	67.9	976	16.9	2,166	37.6
Casnewydd	**105,141**	**71,011**	**67.5**	**15,531**	**14.8**	**39,177**	**37.3**
Cymru	**2,245,166**	**1,476,735**	**65.8**	**313,022**	**13.9**	**799,348**	**35.6**

Cyfrifiad 2011	Hunangyflogedig		Yn Ddi-waith		Myfyriwr Llawn Amser	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	209	3.7	453	8.0	135	2.4
Malpas	324	5.6	266	4.6	177	3.1
Casnewydd	**6,894**	**6.6**	**5,616**	**5.3**	**3,793**	**3.6**
Cymru	**194,029**	**8.6**	**96,689**	**4.3**	**73,647**	**3.3**

[24] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Anweithgarwch Economaidd,

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011 yn[25] dangos bod gweithgarwch economaidd preswylwyr yng nghymuned y Gogledd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, sef 32.1% ym Malpas i 39.9% ym Metws; o'i chymharu â 32.5% ar gyfer Casnewydd a 34.2% ar draws Cymru. Dim ond trigolion Betws oedd yn fwy economaidd anweithgar o gymharu â chyfartaledd Casnewydd, tra bod Malpas ychydig yn llai gweithgar yn economaidd.

Roedd gan Malpas (19.3%) a Betws (17.2%) ganran uwch o breswylwyr a oedd wedi ymddeol o gymharu â Chasnewydd (14.6%) a Chymru (16.1%). Roedd gan Betws (9.0%) ganran uwch o breswylwyr â salwch neu anabledd hirdymor o gymharu â Chasnewydd (5.7%); a Chymru (6.3%), tra bod gan Malpas (4.4%) ganran is.

Anweithgarwch Economaidd

Cyfrifiad 2011	Pob Preswylydd Arferol (16-74 oed)	Economaidd Anweithgar		Wedi ymddeol		Myfyrwyr	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	5,640	2,249	39.9	968	17.2	248	4.4
Malpas	5,761	1,852	32.1	1,110	19.3	195	3.4
Casnewydd	**105,141**	**34,130**	**32.5**	**15,389**	**14.6**	**5,591**	**5.3**
Cymru	**2,245,166**	**768,431**	**34.2**	**361,501**	**16.1**	**133,880**	**6.0**

Cyfrifiad 2011	Gofalu am y cartref neu'r teulu		Salwch neu anabledd hirdymor		Arall	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	343	6.1	509	9.0	181	3.2
Malpas	193	3.4	255	4.4	99	1.7
Casnewydd	**4,642**	**4.4**	**6,039**	**5.7**	**2,469**	**2.3**
Cymru	**86,396**	**3.8**	**140,760**	**6.3**	**45,894**	**2.0**

[25] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Lwfans Ceisio Gwaith

Ar draws y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yr ACEHI â'r nifer uchaf o hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith rhwng mis Chwefror 2020 a mis Chwefror 2021 oedd ym Malpas 2 a Betws 1. Mae hyn yn cymharu â'r niferoedd isaf a geir ym Metws 2, Malpas 3 a Betws 5.

Nid oedd Betws a Malpas yn dangos hawlwyr 17-24 oed rhwng mis Chwefror 2020 a mis Chwefror 2021.

Cyfanswm yr Hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith rhwng mis Chwefror 2020 a mis Chwefror 2021		
Adran Gwaith a Phensiynau[26]	**Pob Oedran**	**17-24 oed**
Betws 1	30	
Betws 2	11	
Betws 3	21	
Betws 4	17	
Betws 5	16	
Betws 6	21	
Betws	**116**	**0**
Malpas 1	20	
Malpas 2	54	
Malpas 3	12	
Malpas 4	22	
Malpas 5	17	
Malpas	**125**	**0**
Casnewydd	**2,535**	**90**

[26] Adran Gwaith a Phensiynau

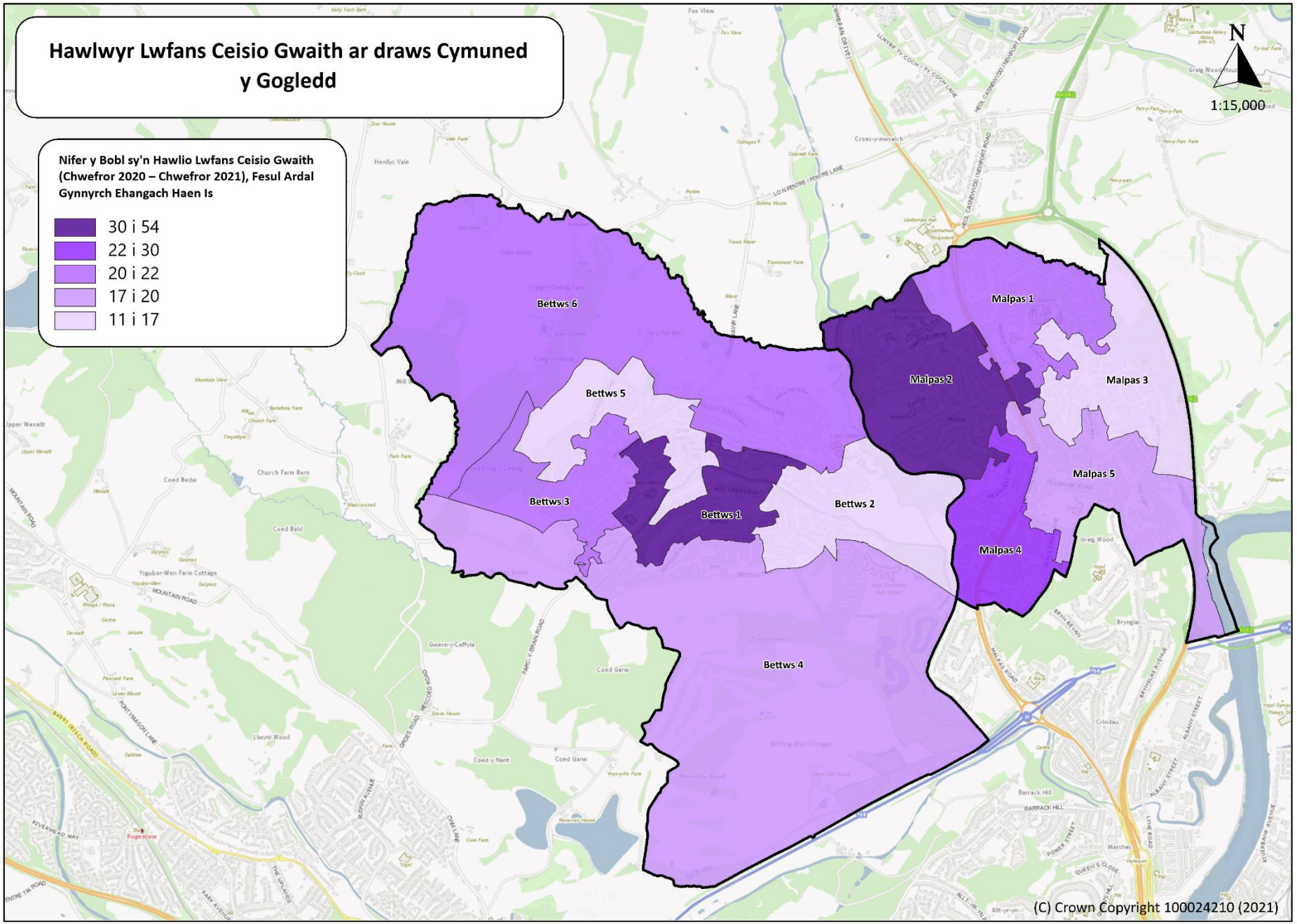
Hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith ar draws Cymuned y Gogledd
Nifer y Bobl sy'n Hawlio Lwfans Ceisio Gwaith (Chwefror 2020 – Chwefror 2021), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
30 i 54
22 i 30
20 i 22
17 i 20
11 i 17
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

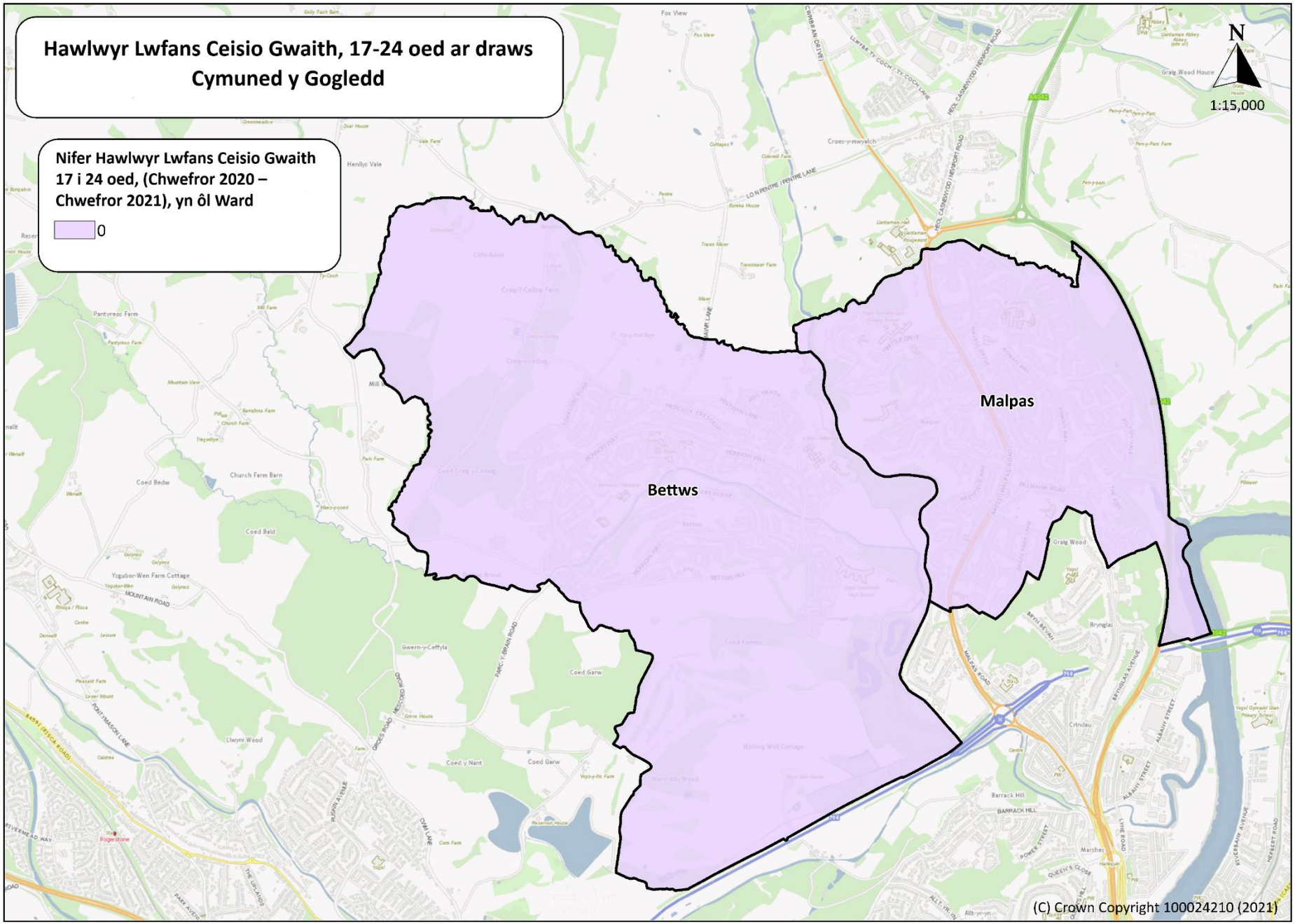
Hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith, 17-24 oed ar draws Cymuned y Gogledd
Nifer Hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith 17 i 24 oed, (Chwefror 2020 – Chwefror 2021), yn ôl Ward
0
N
1:15,000
Bettws
Malpas
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Cymwysterau Oedolion

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011 yn dangos bod oedolion heb gymwysterau yng nghymuned y Gogledd yn amrywio[27] ar draws pob un o'i dwy ward, yn amrywio o Malpas (26.0%) i Fetws (40.1%); o'i gymharu â 27.0% ar gyfer Casnewydd. Ar gyfer cymwysterau lefel uwch, roedd hyn yn amrywio o Fetws (8.6%) i Falpas (21.2%); o'i gymharu â 23.4% ar gyfer Casnewydd.

Roedd gan Fetws gyfran uwch o oedolion heb unrhyw gymwysterau a chyfran is â chymwysterau lefel uwch o gymharu â chyfartaledd Casnewydd. Tra bod gan Falpas gyfran is o oedolion heb unrhyw gymwysterau, a chymwysterau lefel uwch ill dau, o gymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Cymwysterau Cyfrifiad 2011	Pob preswylydd arferol (16 oed a hŷn)	Dim Cymwysterau		Cymwysterau Lefel 1		Cymwysterau Lefel 2	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	6,035	2,423	40.1	1,080	17.9	944	15.6
Malpas	6,528	1,696	26.0	977	15.0	1,118	17.1
Casnewydd	**116,348**	**31,454**	**27.0**	**16,399**	**14.1**	**17,834**	**15.3**
Cymru	**2,507,160**	**650,517**	**25.9**	**332,943**	**13.3**	**393,819**	**15.7**

Cyfrifiad 2011	Prentisiaeth		Cymwysterau Lefel 3		Cymwysterau Lefel 4		Cymwysterau Eraill	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Nac Oes	%
Betws	242	4.0	548	9.1	520	8.6	278	4.6
Malpas	379	5.8	690	10.6	1,385	21.2	283	4.3
Casnewydd	**4,685**	**4.0**	**13,203**	**11.3**	**27,202**	**23.4**	**5,571**	**4.8**
Cymru	**98,843**	**3.9**	**308,171**	**12.3**	**614,116**	**24.5**	**108,751**	**4.3**

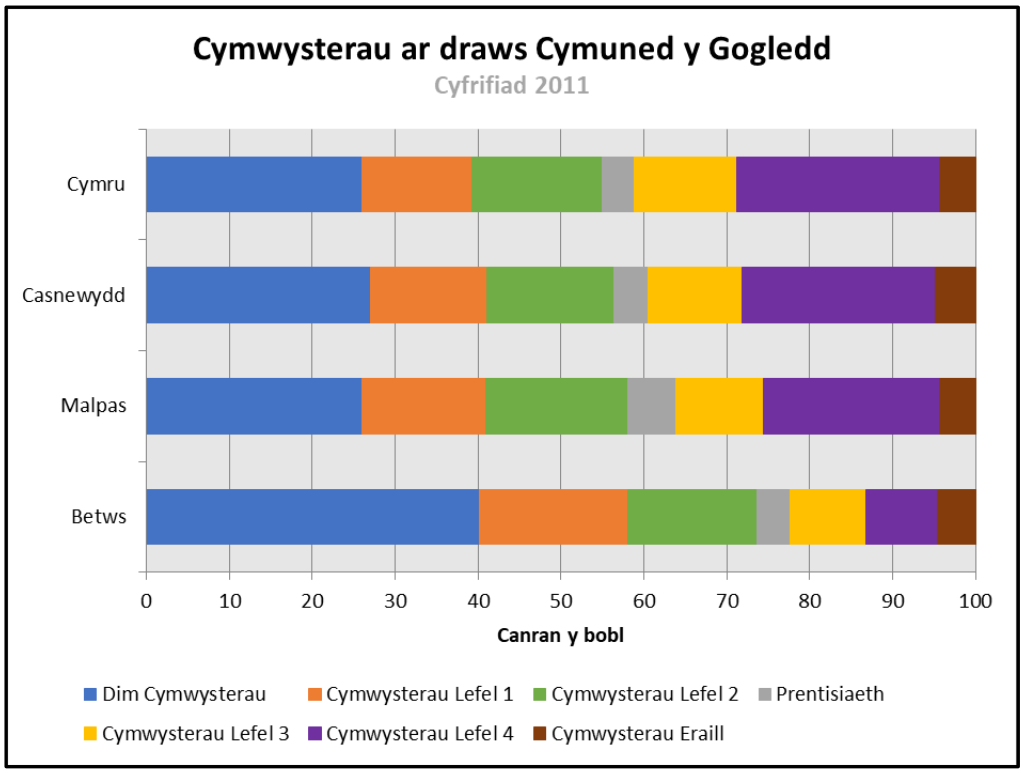

[27] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Beth rydym ni'n ei wybod am les economaidd ein plant a'n pobl ifanc?

Plant sy'n Byw mewn Teuluoedd Incwm Isel

O fewn cymuned y Gogledd roedd yr ardal gyda'r nifer uchaf o blant mewn teuluoedd incwm isel absoliwt yn 2018-19 ym Malpas 2 (124). Mae hyn yn cymharu â'r niferoedd isaf a gafwyd ym Malpas 3 (19), Malpas 1 (20), Malpas 4 (31), Malpas 5 (37) a Betws 6 (37).

Ar draws cymuned y Gogledd ar gyfer nifer y plant mewn teuluoedd incwm isel absoliwt, roedd hyn yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o Falpas (231) i Fetws (408).

Ers 2014-15 mae nifer y plant mewn teuluoedd incwm isel absoliwt wedi gostwng ar draws pob un o'i dwy ward, gyda'r gostyngiad mwyaf ym Malpas (26.20%) wedyn Betws (23.02%), sy'n cymharu â gostyngiad o 20.20% ar gyfer Casnewydd a 23.44% ar gyfer Cymru.

Plant mewn Teuluoedd Incwm Isel Absoliwt

Adran Gwaith a Phensiynau[28]	2014-15 Rhif	2015-16 Rhif	2016-17 Rhif	2017-18 Rhif	2018-19 Rhif
Betws 1	102	79	63	102	67
Betws 2	75	60	77	62	64
Betws 3	88	86	79	57	80
Betws 4	106	104	60	72	95
Betws 5	103	82	71	59	65
Betws 6	56	54	52	51	37
Betws	**530**	**465**	**402**	**403**	**408**
Malpas 1	39	29	27	18	20
Malpas 2	166	155	119	85	124
Malpas 3	17	28	26	27	19
Malpas 4	50	34	34	33	31
Malpas 5	41	38	43	44	37
Malpas	**313**	**284**	**249**	**207**	**231**
Casnewydd	**8,021**	**7,327**	**6,674**	**6,494**	**6,401**
Cymru	**130,279**	**118,031**	**105,728**	**103,568**	**99,736**

[28] Adran Gwaith a Phensiynau

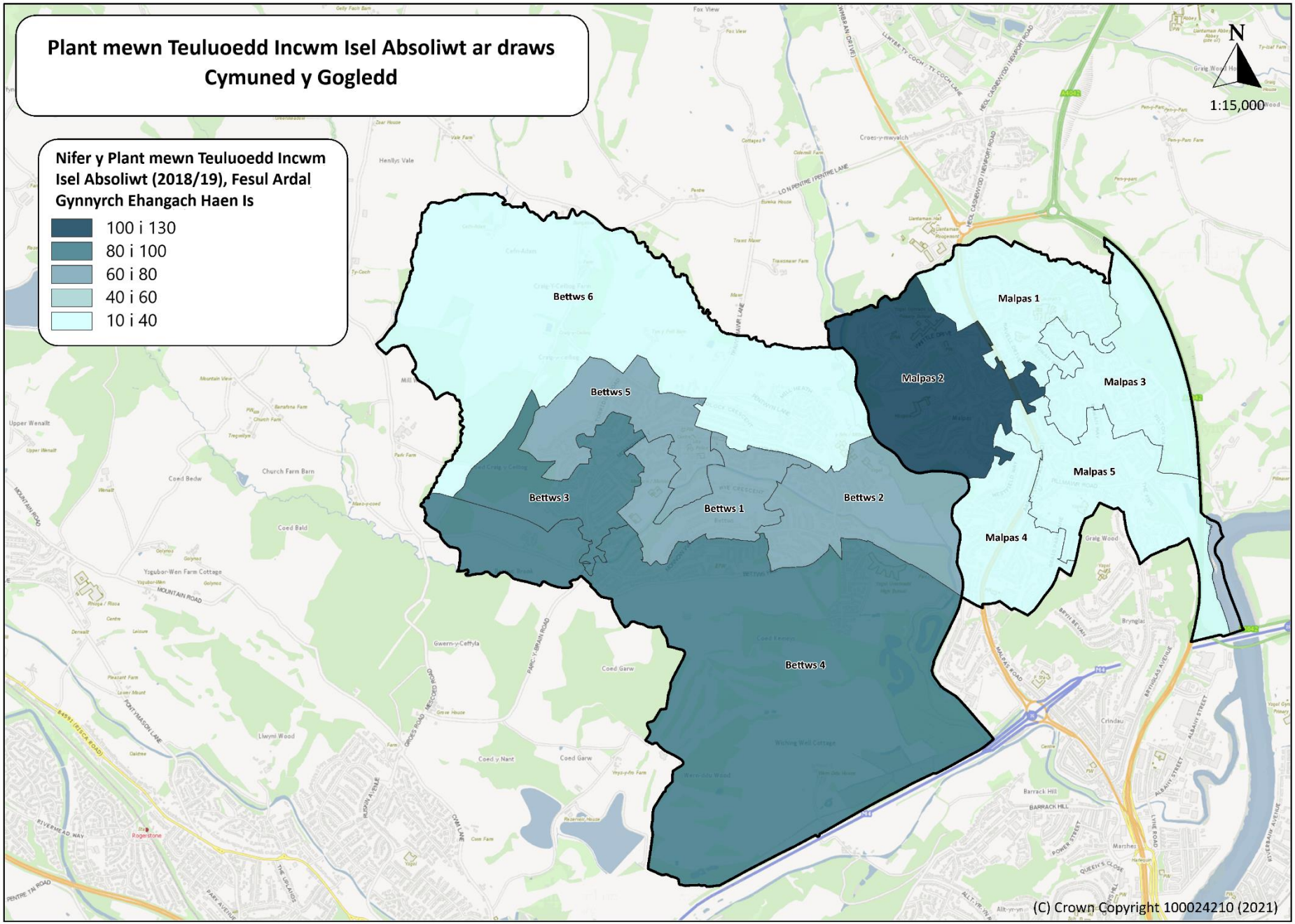
Plant mewn Teuluoedd Incwm Isel Absoliwt ar draws Cymuned y Gogledd
Nifer y Plant mewn Teuluoedd Incwm Isel Absoliwt (2018/19), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
100 i 130
80 i 100
60 i 80
40 i 60
10 i 40
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Prydau Ysgol Am Ddim

O fewn cymuned y Gogledd, yr ardaloedd â'r ganran uchaf o ddisgyblion a oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021 oedd Malpas 2 (47.2%), Betws 2 (44.7%) a Betws 1 (43.9%). Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion cymwys ym Malpas 5 (3.2%) a Malpas 1 (6.0%).

Ar draws cymuned y Gogledd o ran canran uchaf y disgyblion oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021, roedd yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o Falpas (18.2%) i Fetws (33.3%); o gymharu â 21.0% ar draws Casnewydd.

Ar gyfer disgyblion oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021, roedd gan Fetws ganran uwch o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd, gyda Malpas yn dangos canran is.

Prydau Ysgol Am Ddim yn 2021

CYBLD 2021[29]	**Cyfanswm y Disgyblion**	**Disgyblion sy'n Gymwys i Gael Prydau Ysgol Am Ddim**	
		Rhif	**%**
Betws 1	255	112	43.9
Betws 2	228	102	44.7
Betws 3	280	91	32.5
Betws 4	354	97	27.4
Betws 5	208	71	34.1
Betws 6	175	26	14.9
Betws	**1,500**	**499**	**33.3**
Malpas 1	149	9	6.0
Malpas 2	305	144	47.2
Malpas 3	164	16	9.8
Malpas 4	252	26	10.3
Malpas 5	248	8	3.2
Malpas	**1,118**	**203**	**18.2**
Casnewydd	**26,363**	**5,532**	**21.0**

[29] Cyfrifiad Arolwg Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2021

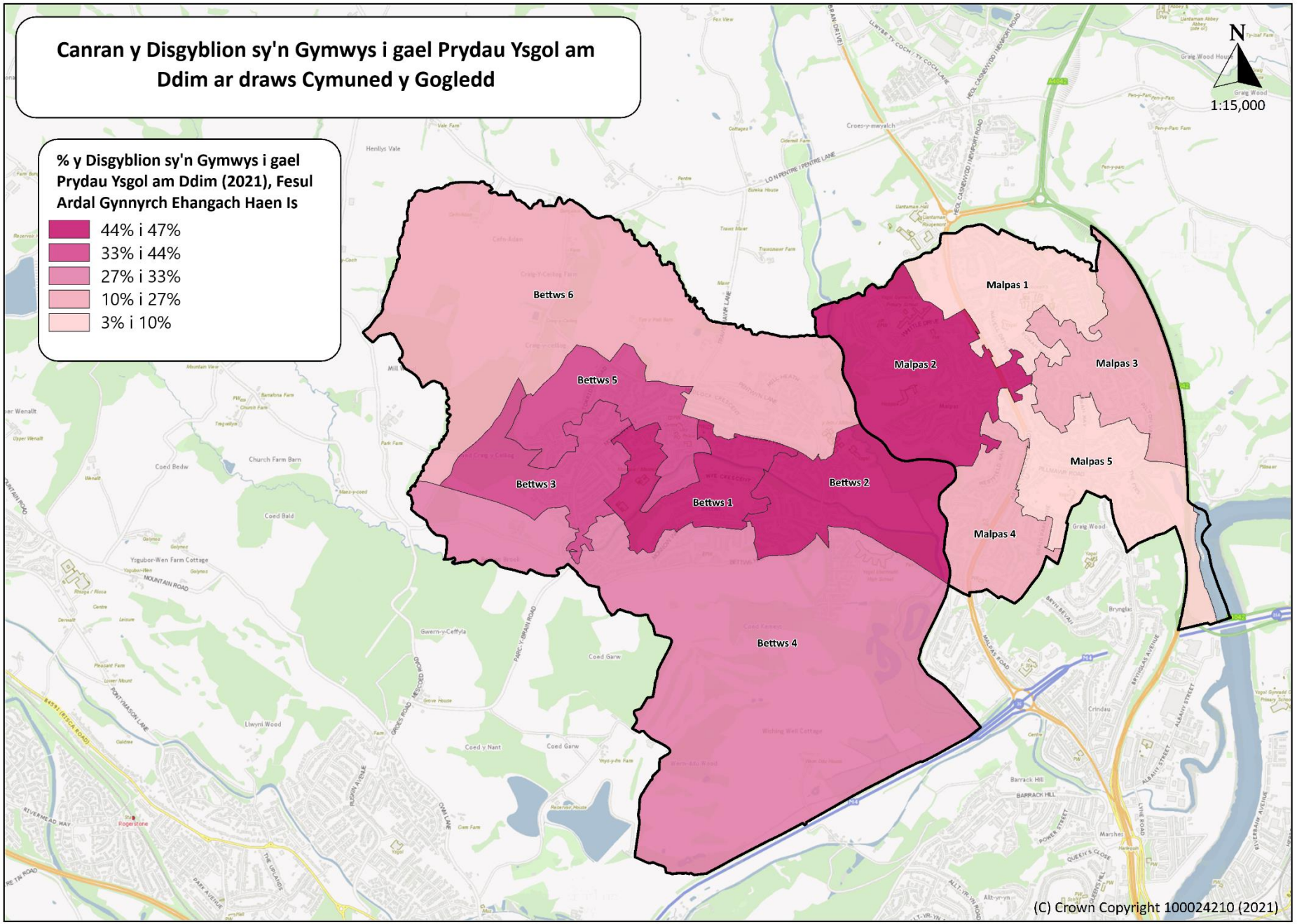
Canran y Disgyblion sy'n Gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim ar draws Cymuned y Gogledd
% y Disgyblion sy'n Gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim (2021), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
44% i 47%
33% i 44%
27% i 33%
10% i 27%
3% i 10%
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Pa mor fedrus yw ein plant a'n pobl ifanc?

Gall cael addysg dda chwarae rhan hanfodol wrth alluogi pobl ifanc i fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd sydd ar gael iddynt, cyflawni eu potensial a gwneud cyfraniad cadarnhaol at yr economi.

Mae'r graff isod yn dangos y lefelau cyflawniad a gafwyd ymhlith disgyblion ysgol ar draws y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yn y Cyfnod Sylfaen a chyfnodau allweddol 2 i 4.

Cyflawniad Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig

CYBLD 2019[30]	Cyfnod Sylfaen		Cyfnod Allweddol 2		Cyfnod Allweddol 3		Cyfnod Allweddol 4	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	104	82.5	78	87.6	71	80.7	40	51.9
Malpas	68	81.9	81	89.0	83	92.2	43	60.6
Casnewydd	**1,640**	**85.3**	**1,752**	**83.1**	**1,470**	**88.3**	**985**	**63.5**

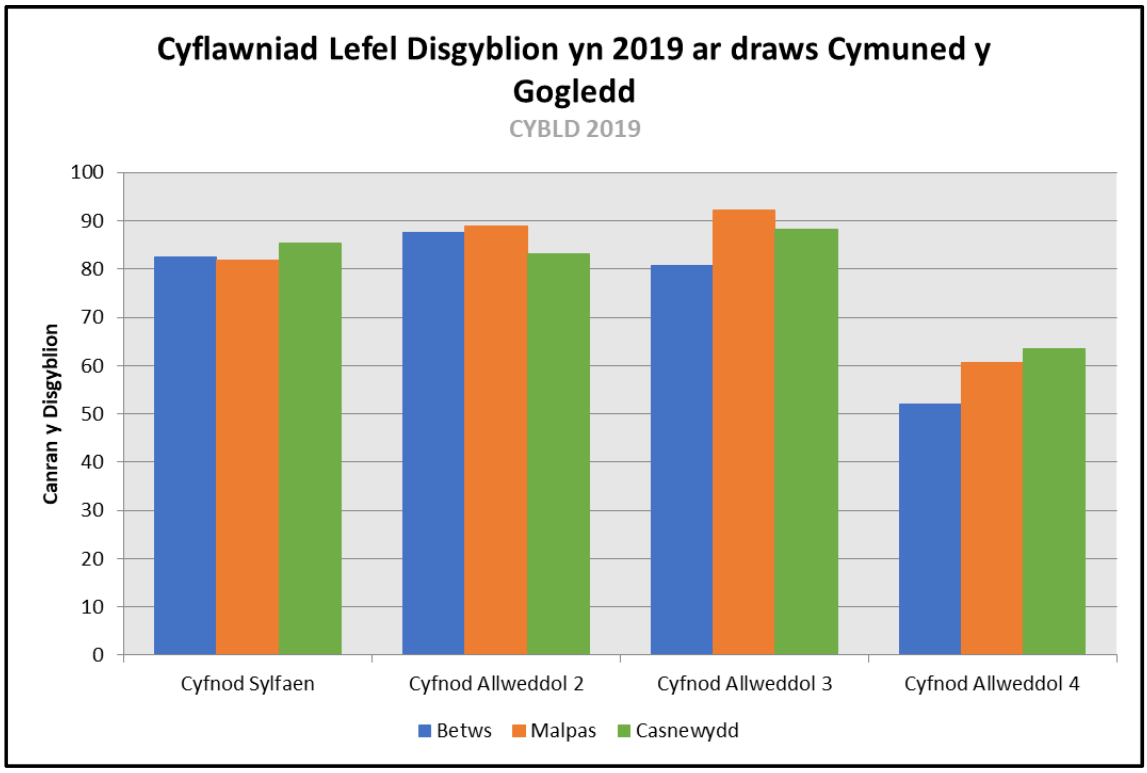

[30] Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

Cyfnod Sylfaen

O fewn cymuned y Gogledd, yr ardal â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen yn 2019 oedd ym Metws 6 gyda chyflawniad 100%. Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion i'w gweld ym Malpas (62.5%) a Betws 5 (68.4%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion a gyflawnodd eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen yn 2019 yn amrywio ychydig ar draws ei dwy ward, o Fetws (82.5%) i Falpas (81.9%).

Roedd gan Falpas a Betws ganran is o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o gymharu â chyfartaledd Casnewydd (85.3%).

Cyflawniad Lefel Disgyblion yn 2019 – Y Cyfnod Sylfaen

CYBLD 2019[31]	**Cyfanswm y Disgyblion**	**yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig**	
		Rhif	**%**
Betws 1	29	23	79.3
Betws 2	7	6	85.7
Betws 3	28	26	92.9
Betws 4	30	23	76.7
Betws 5	19	13	68.4
Betws 6	13	13	100.0
Betws	**126**	**104**	**82.5**
Malpas 1	11	9	81.8
Malpas 2	26	22	84.6
Malpas 3	8	5	62.5
Malpas 4	16	14	87.5
Malpas 5	22	18	81.8
Malpas	**83**	**68**	**81.9**
Casnewydd	**1,922**	**1,640**	**85.3**

[31] Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

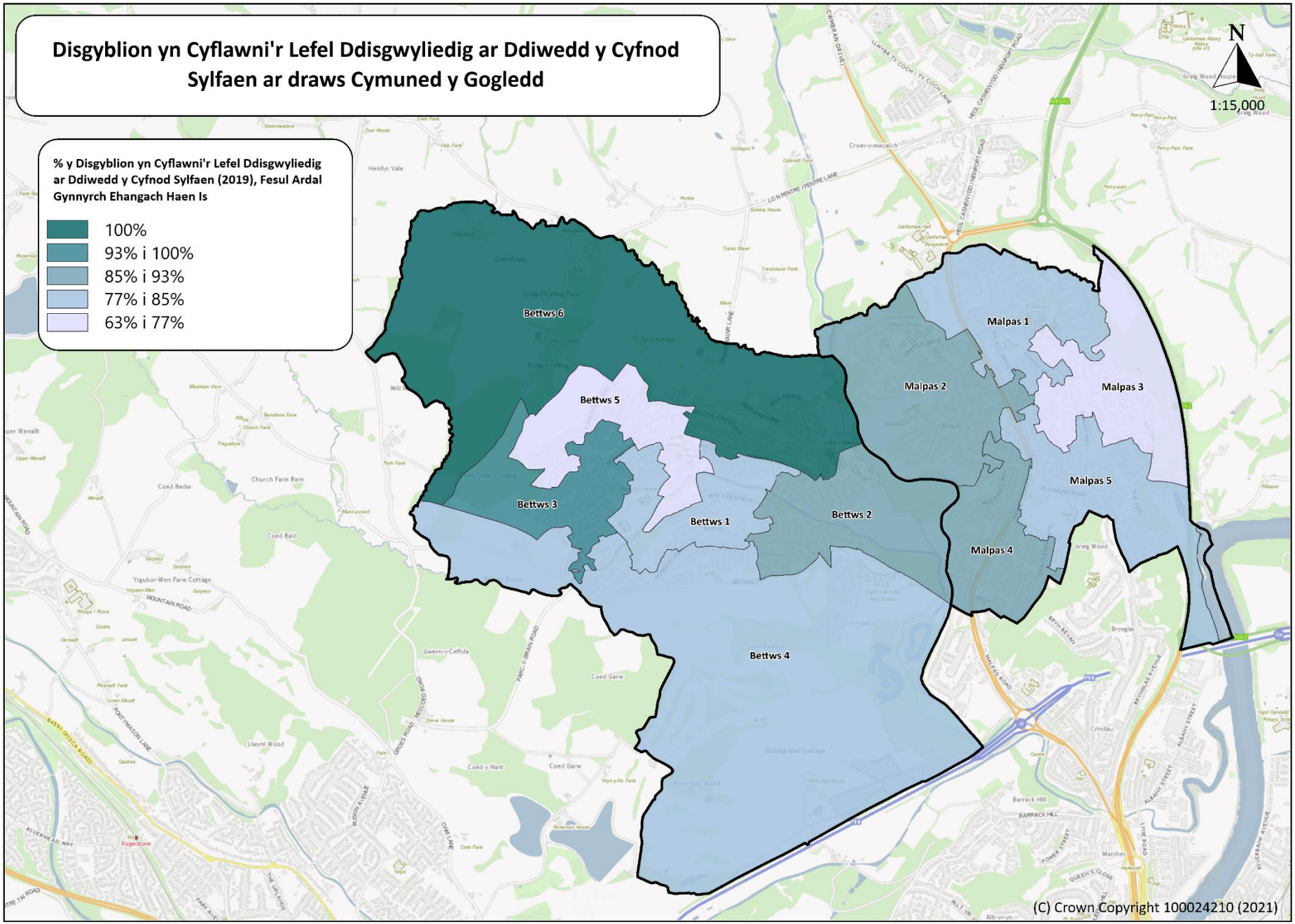
Disgyblion yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig ar Ddiwedd y Cyfnod Sylfaen ar draws Cymuned y Gogledd
% y Disgyblion yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig ar Ddiwedd y Cyfnod Sylfaen (2019), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
100%
93% i 100%
85% i 93%
77% i 85%
63% i 77%
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Cyfnod Allweddol 2 (11 oed)

O fewn cymuned y Gogledd, yr ardal â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 2 yn 2019 oedd Betws 2 gyda chyflawniad 100%. Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion i'w gweld ym Metws 1 (76.9%) a Malpas 3 (78.6%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion a gyflawnodd eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 2 yn 2019 yn amrywio ar draws ei dwy ward, o Falpas (89.0%) i Fetws (87.6%).

Roedd gan Falpas a Betws ganran uwch o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd (83.1%).

Cyflawniad ar Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyfnod Allweddol 2

CYBLD 2019[32]	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig	
		Rhif	%
Betws 1	13	10	76.9
Betws 2	10	10	100.0
Betws 3	16	14	87.5
Betws 4	24	22	91.7
Betws 5	14	12	85.7
Betws 6	12	10	83.3
Betws	**89**	**78**	**87.6**
Malpas 1	11	10	90.9
Malpas 2	29	26	89.7
Malpas 3	14	11	78.6
Malpas 4	18	16	88.9
Malpas 5	19	18	94.7
Malpas	**91**	**81**	**89.0**
Casnewydd	**2,108**	**1,752**	**83.1**

[32] Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

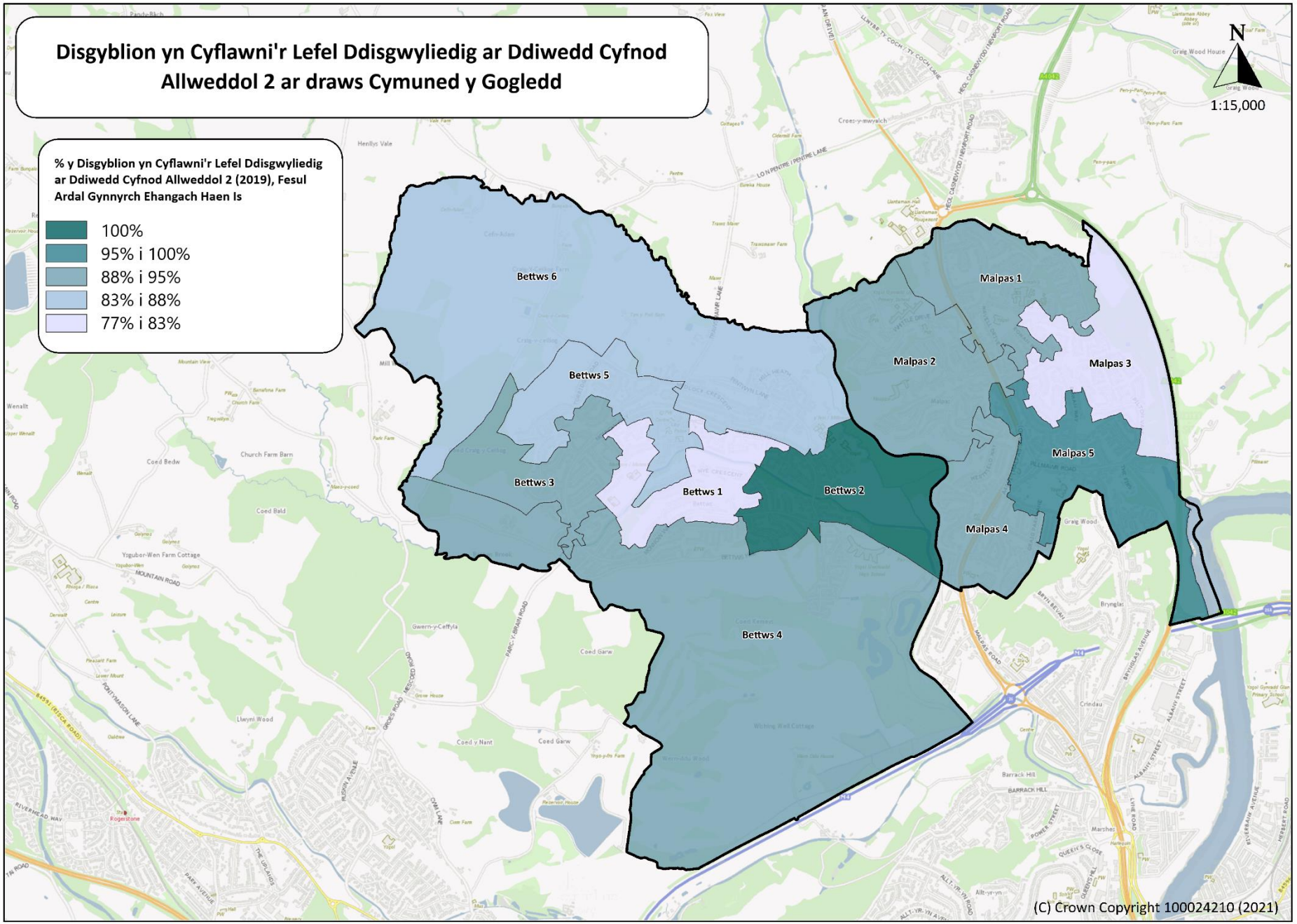
Disgyblion yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig ar Ddiwedd Cyfnod Allweddol 2 ar draws Cymuned y Gogledd
% y Disgyblion yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig ar Ddiwedd Cyfnod Allweddol 2 (2019), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
100%
95% i 100%
88% i 95%
83% i 88%
77% i 83%
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Cyfnod Allweddol 3 (14 oed)

Yng nghymuned y Gogledd roedd yr ardaloedd â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 3 yn 2019 ym Malpas 3 a Malpas 4 gyda chyflawniad o 100%. Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion ym Metws 1 (70.6%), Betws 4 (73.9%), Betws 5 (78.6%) a Malpas 2 (81.0%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion a gyflawnodd eu lefel ddisgwyliedig ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 3 yn 2019 yn amrywio ar draws ei dwy ward, o Falpas (92.2%) i Fetws (80.7%).

Roedd gan Fetws ganran is o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd (88.3%), ac roedd gan Falpas ganran uwch.

Cyflawniad ar Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyfnod Allweddol 3

CYBLD 2019[33]	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig	
		Rhif	%
Betws 1	17	12	70.6
Betws 2	10	9	90.0
Betws 3	14	13	92.9
Betws 4	23	17	73.9
Betws 5	14	11	78.6
Betws 6	10	9	90.0
Betws	**88**	**71**	**80.7**
Malpas 1	17	16	94.1
Malpas 2	21	17	81.0
Malpas 3	10	10	100.0
Malpas 4	19	19	100.0
Malpas 5	23	21	91.3
Malpas	**90**	**83**	**92.2**
Casnewydd	**1,664**	**1,470**	**88.3**

[33] Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

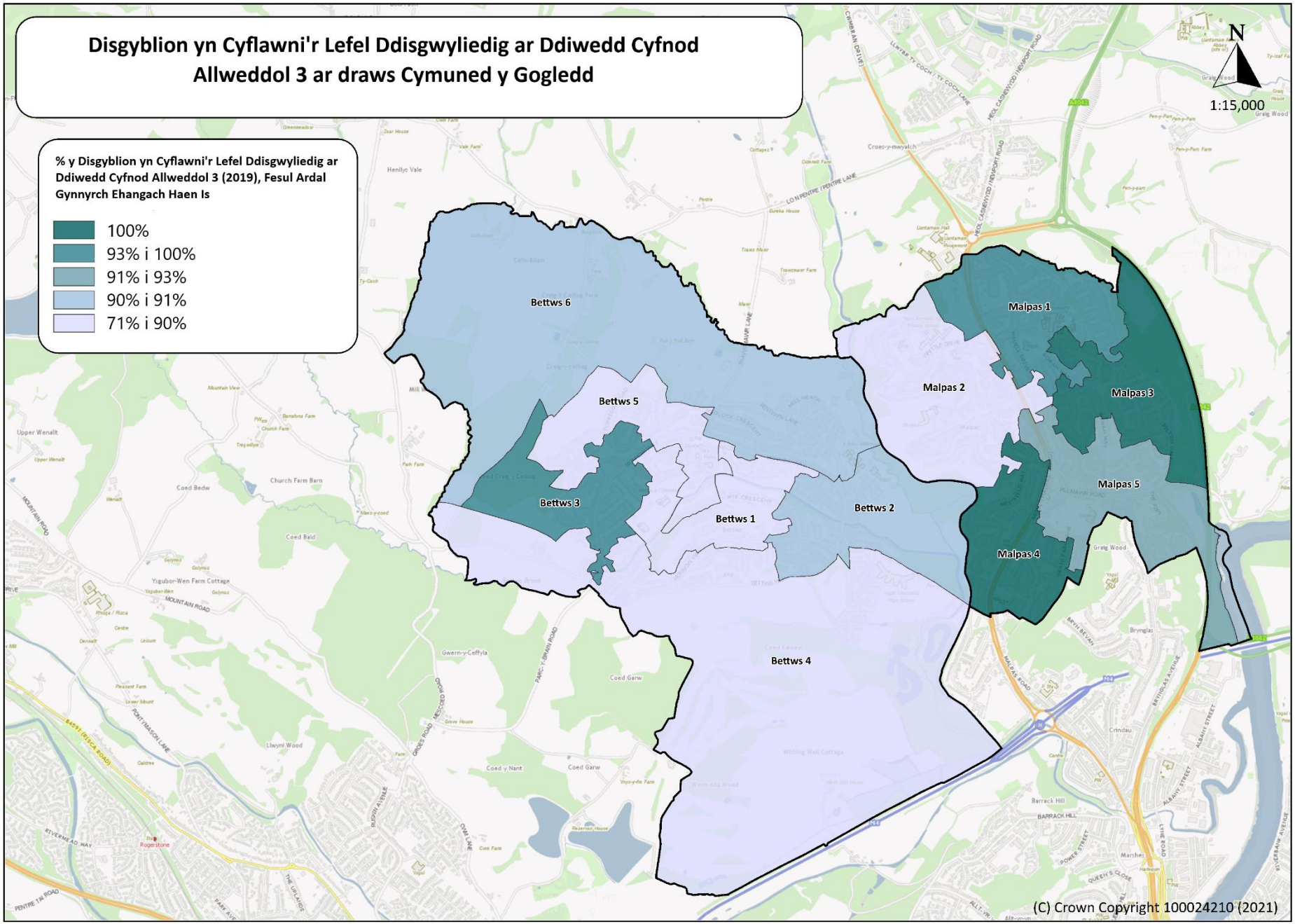
Disgyblion yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig ar Ddiwedd Cyfnod Allweddol 3 ar draws Cymuned y Gogledd
% y Disgyblion yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig ar Ddiwedd Cyfnod Allweddol 3 (2019), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
100%
93% i 100%
91% i 93%
90% i 91%
71% i 90%
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Cyfnod Allweddol 4 (Trothwy Lefel 2)

Yng nghymuned y Gogledd roedd yr ardaloedd â'r ganran uchaf o ddisgyblion yn cyflawni'r Trothwy Lefel 2 ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 4 yn 2019 ym Metws 6 (85.7%). Mae hyn yn cymharu â'r ganran isaf o ddisgyblion i'w gweld ym Metws 5 (23.1%) a Malpas 2 (31.8%).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y disgyblion yn cyflawni Trothwy Lefel 2 ar ddiwedd Cyfnod Sylfaen 4 yn 2019 yn amrywio ar draws ei dwy ward, o Falpas (60.6%) i Fetws (51.9%).

Roedd gan Fetws a Malpas ganran is o ddisgyblion yn cyflawni eu lefel ddisgwyliedig o gymharu â chyfartaledd Casnewydd (63.5%).

Cyflawniad ar Lefel Disgyblion yn 2019 – Cyfnod Allweddol 4

CYBLD 2019[34]	Cyfanswm y Disgyblion	yn Cyflawni'r Lefel Ddisgwyliedig	
		Rhif	%
Betws 1	11	5	45.5
Betws 2	9	7	77.8
Betws 3	16	9	56.3
Betws 4	21	10	47.6
Betws 5	13	3	23.1
Betws 6	7	6	85.7
Betws	**77**	**40**	**51.9**
Malpas 1	13	10	76.9
Malpas 2	22	7	31.8
Malpas 3	10	7	70.0
Malpas 4	15	11	73.3
Malpas 5	11	8	72.7
Malpas	**71**	**43**	**60.6**
Casnewydd	**1,550**	**985**	**63.5**

[34] Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) 2019

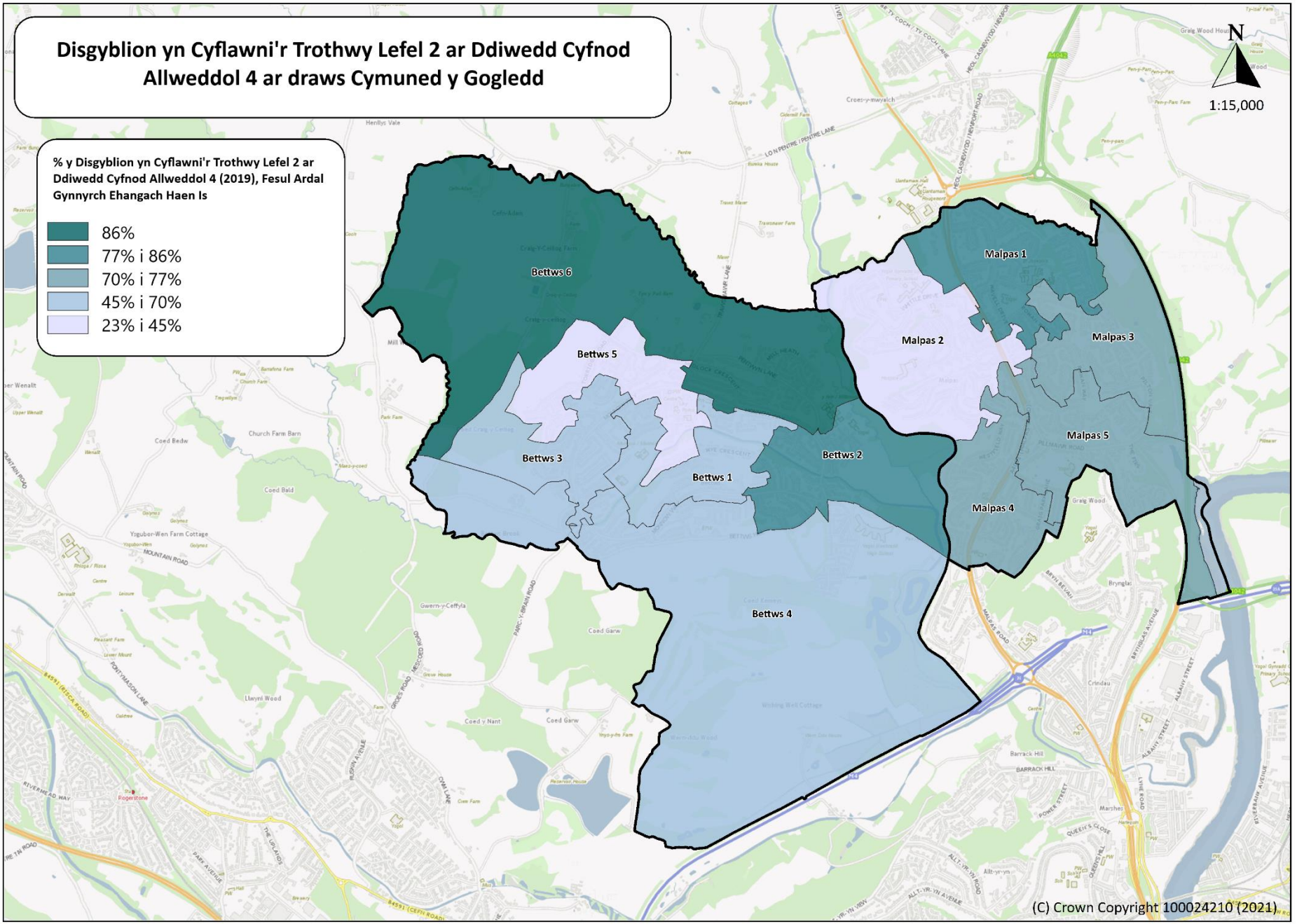
Disgyblion yn Cyflawni'r Trothwy Lefel 2 ar Ddiwedd Cyfnod Allweddol 4 ar draws Cymuned y Gogledd
% y Disgyblion yn Cyflawni'r Trothwy Lefel 2 ar Ddiwedd Cyfnod Allweddol 4 (2019), Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is
86%
77% i 86%
70% i 77%
45% i 70%
23% i 45%
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Adran 4: Lles Cymdeithasol

Mae lles cymdeithasol yn cwmpasu meysydd fel iechyd, tai a chymunedau diogel. Gallai gwybodaeth a allai fod yn ddefnyddiol wrth asesu lles cymdeithasol ardal gynnwys mesurau sy'n ymwneud â lles corfforol a meddyliol, ymddygiadau iechyd, disgwyliad oes, ansawdd ac argaeledd tai, diogelwch cymunedol a byw heb ofni troseddu.

Pa mor iach yw ein cymuned?

MALlC 2019 – Maes Iechyd

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[35] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALIC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r dangosyddion (sy'n ymwneud â'r boblogaeth gyfan) o fewn maes iechyd MALlC wedi'u safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw i addasu ar gyfer yr achosion disgwyliedig o glefydau o fewn y boblogaeth sylfaenol. Mae hyn yn galluogi'r Mynegai i nodi ardaloedd lle mae amddifadedd iechyd yn bodoli y tu hwnt i effaith oedran a rhyw. Mae'r maes iechyd yn cynnwys saith dangosydd:

- Cyflyrau cronig wedi'u cofnodi gan feddygon teulu
- Salwch cyfyngus hirdymor
- Marwolaethau cynamserol
- Cyflyrau iechyd meddwl wedi'u cofnodi gan feddygon teulu
- Achosion o ganser
- Pwysau geni isel
- Plant 4-5 oed sy'n ordew

<u>Diagnosis wedi'i gofnodi gan feddygon teulu o gyflwr cronig (wedi'i safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)</u>

Roedd hwn yn ddangosydd newydd yn 2019 ac mae'n seiliedig ar gyfrifiadau o bobl â diagnosis am gyflyrau o restr ddiffiniedig o gofrestrau ac is-ddangosyddion clefydau a gafwyd gan bractisau meddygon teulu yng Nghymru (ar 31 Mawrth 2019). Mae'n mesur nifer y bobl sydd â diagnosis cyfredol o un neu fwy o'r cyflyrau a restrir isod:

- Clefyd Coronaidd y Galon
- Clefyd Rhwystrol Cronig yr Ysgyfaint
- Strôc ac Ymosodiad Isgemig Dros Dro
- Clefyd y Rhydweli Ymylol
- Clefyd Cronig yr Arennau
- Diabetes Mellitus (math 1 ar gyfer pob oedran, math 2 a mathau eraill ar gyfer pobl 17+ oed)
- Epilepsi

Dilëwyd dyblygiadau o'r cyfrifiadau hyn fel nad oedd cleifion â mwy nag un cyflwr yn cael eu cyfrif ddwywaith. Roedd data ar lefel cleifion wedi'u cyfuno i ardaloedd bach (ACEHI), yn ôl cyfeiriadau cleifion, fel bod nifer yr achosion yn seiliedig ar ble mae pobl yn byw yn hytrach na lle maent wedi'u cofrestru gyda meddyg teulu. Cyflwynir y dangosydd hwn fel cyfradd fesul 100 o bobl. Ar gyfer yr enwadur, rydym wedi defnyddio'r Amcangyfrifon Poblogaeth Ardaloedd Bach diweddaraf sydd ar gael (canol 2018), namyn poblogaeth y carchardai (2018).

[35] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

Salwch cyfyngus hirdymor (wedi'i safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Mae'r dangosydd hwn yn cwmpasu unrhyw salwch, problem iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar weithgareddau neu waith dyddiol, ac sy'n cynnwys yr holl breswylwyr arferol. Mae'r dangosydd hwn yn seiliedig ar ddata Cyfrifiad 2011 ac fe'i mynegir fel cyfradd fesul 100 o bobl. Defnyddiwyd yr un data ar gyfer MALlC 2019 (fel ar gyfer MALlC 2014), gan nad oedd diweddariad o'r Cyfrifiad (na ffynhonnell amgen ar lefel ardal fach) rhwng y ddau fynegai.

Cyfradd marwolaethau cynamserol – ar gyfer y rhai dan 75 oed (wedi'u safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Roedd hwn yn ddangosydd newydd ar gyfer MALlC 2019 ac mae'n seiliedig ar 10 mlynedd o ddata cofrestriadau marwolaeth (cyfartaledd 2009-2018 yn 2019) gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Cyflwynir y gyfradd marwolaethau cynamserol fel cyfradd fesul 100,000 o bobl. Gall iechyd gwael amlygu ei hun mewn disgwyliad oes is, y gellir ei nodi trwy gyfraddau marwolaeth safonedig yn ôl oedran a rhyw.

Diagnosis wedi'i gofnodi gan feddygon teulu o iechyd meddwl (wedi'i safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Roedd hwn yn ddangosydd newydd ar gyfer MALlC 2019 ac mae'n seiliedig ar gyfrifiadau o bobl â diagnosis am gyflyrau o restr ddiffiniedig o gofrestrau ac is-ddangosyddion clefydau a gafwyd gan bractisau meddygon teulu yng Nghymru (ar 31 Mawrth 2019). Mae'n mesur nifer y bobl sydd â diagnosis cyfredol o un neu fwy o'r cyflyrau a restrir isod:

- Iselder
- Hwyliau isel (cleifion â chofnod o hwyliau isel ac ail bresgripsiwn gweithredol ar gyfer gwrth-iselydd)
- Anhwylder gorbryder (gan gynnwys anhwylderau panig)
- Dementia
- Salwch meddwl difrifol (sgitsoffrenia, anhwylder affeithiol deubegynol, a seicosisau eraill)

Dilëwyd dyblygiadau o'r cyfrifiadau hyn fel nad oedd cleifion â mwy nag un cyflwr yn cael eu cyfrif ddwywaith. Roedd data ar lefel cleifion wedi'u cyfuno i ardaloedd bach (ACEHI), yn ôl cyfeiriadau cleifion, fel bod nifer yr achosion yn seiliedig ar ble mae pobl yn byw yn hytrach na lle maent wedi'u cofrestru gyda meddyg teulu. Ar gyfer yr enwadur, rydym wedi defnyddio'r Amcangyfrifon Poblogaeth Ardaloedd Bach diweddaraf sydd ar gael (canol 2018), namyn poblogaeth y carchardai (2018).

Achosion o ganser (wedi'u safoni'n anuniongyrchol o ran oedran a rhyw)

Mae'r dangosydd hwn yn defnyddio cyfrifiadau o bob achos o ganser gan gynnwys pob malaenedd, ac eithrio canser y croen nad yw'n felanoma (data gan Iechyd Cyhoeddus Cymru) a data poblogaeth gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Mae'r dangosydd hwn yn seiliedig ar ddeng mlynedd o ddata (2007-2016 ym MALlC 2019) ac mae wedi'i gyhoeddi'n rheolaidd ers 2008. Mynegir y data fel cyfradd fesul 100,000 o bobl. Nid oes modd cymharu data dangosyddion yn fanwl dros amser oherwydd bod y dechneg safoni anuniongyrchol yn cynnwys defnyddio cyfraddau wedi'u diweddaru sy'n benodol i oedran a rhyw ar gyfer Cymru wrth gyfrifo cyfraddau ar gyfer ardaloedd bach.

Pwysau geni isel

Y dangosydd hwn yw canran y genedigaethau sengl byw y mae pwysau geni yn llai na 2.5kg ar eu cyfer, ac fe'i cyfrifir fel cyfartaledd 10 mlynedd, gan ddefnyddio data gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Gellir cymharu'r dangosydd hwn dros amser. Ar gyfer MALlC 2019, y cyfnod cyfeirio ar gyfer y data oedd 2009 i 2018.

Plant 4-5 oed sy'n ordew

Mae'r dangosydd newydd hwn ar gyfer plant sy'n ordew yn mesur cyfran y plant oedran derbyn (y rhai 4 a 5 oed) sy'n ordew. Mae'r data hwn yn seiliedig ar y cyfartaledd dros 6 blynedd o 2012-13 i 2017-18. Darperir y data hwn gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, ac fe'i cesglir trwy Raglen Mesur Plant Cymru. Cyfrifir gordewdra gan ddefnyddio'r canraddau mynegai màs corff (BMI) sy'n benodol i oedran a rhyw (sy'n cynnwys gwybodaeth am

daldra) a gyfrifir gan ddefnyddio cyfeirnod twf Prydain 1990 (UK90) (o ddull a gynigiwyd gan Cole et al (1995)). Ystyrir bod plant sydd yn y 95fed canradd neu'n uwch yn ordew.

Y lefel leiaf y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cyhoeddi data'r CMP arni yw lefel Ardal Cynnyrch Ehangach Haen Ganol (ACEHG), yn hytrach nag ACEHI. Mae hyn oherwydd pryderon ynghylch y posibilrwydd o gamddefnyddio data i nodi meysydd penodol lle mae'r ganran uchaf o blant gordew yn byw a'r posibilrwydd o nodi unigolion wrth archwilio niferoedd bach yn fanwl. Am y rhesymau hyn, er bod cyfraddau lefel ACEHI yn cael eu defnyddio yng nghyfrifiadau'r maes a'r Mynegai, dim ond fel rhan o setiau data dangosyddion MALlC y byddwn yn cyhoeddi gwerthoedd dangosyddion ar gyfer ACEHG ac ardaloedd lefel uwch. Defnyddiwyd cyfeiriadau cartref disgyblion i nodi'r ACEHI y mae plant yn byw ynddi yn hytrach nag ACEHI eu hysgol.

Graddfeydd Iechyd 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	14.7	26.3	34.7	54.7
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Betws 5, Betws 3 a Malpas 2 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes Iechyd. O'i gymharu mae ACEHI Malpas 1 a Malpas 3 yn yr 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6, Betws 4, Betws 2 a Betws 1 yn yr 20% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

O ran y maes Iechyd, mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda'i holl ACEHI yn yr 20% uchaf o ran yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALlC	Iechyd
Betws 1	47	195
Betws 2	204	196
Betws 3	77	158
Betws 4	289	278
Betws 5	169	151
Betws 6	644	343
Malpas 1	1710	1602
Malpas 2	79	162
Malpas 3	1627	1580
Malpas 4	1528	1272
Malpas 5	1666	1276

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALlC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALlC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALlC:	
1 i 191	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382 -	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573 -	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955 -	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909 -	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos safle Maes Iechyd MALlC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

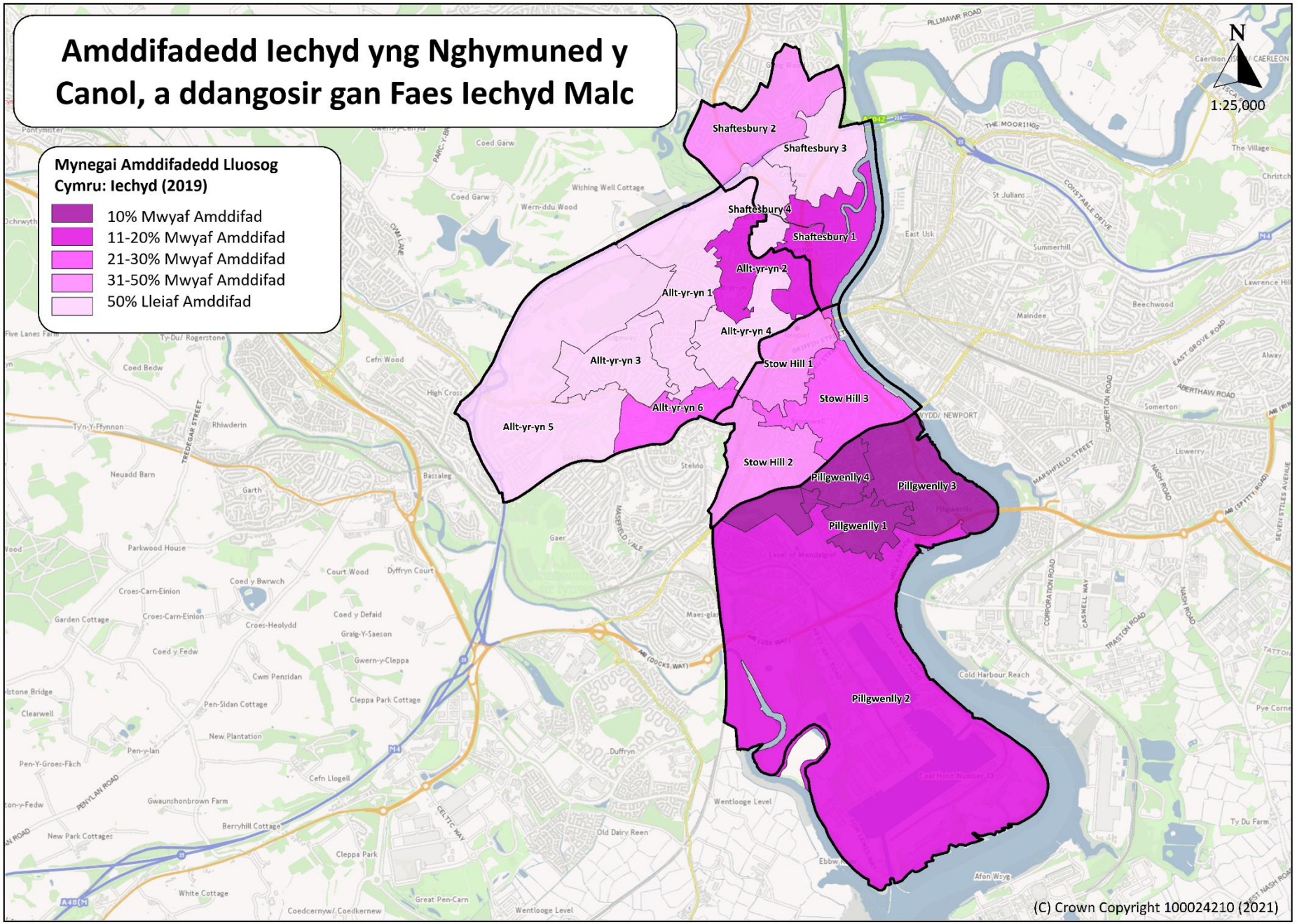
Amddifadedd Iechyd yng Nghymuned y Canol, a ddangosir gan Faes Iechyd Malc
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Iechyd (2019)
10% Mwyaf Amddifad
11-20% Mwyaf Amddifad
21-30% Mwyaf Amddifad
31-50% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
Shaftesbury 2
Shaftesbury 3
Shaftesbury 4
Shaftesbury 1
Allt-yr-yn 2
Allt-yr-yn 1
Allt-yr-yn 4
Allt-yr-yn 3
Allt-yr-yn 6
Allt-yr-yn 5
Stow Hill 1
Stow Hill 3
Stow Hill 2
Pillgwenlly 4
Pillgwenlly 3
Pillgwenlly 1
Pillgwenlly 2
N
1:25,000
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Disgwyliad Oes

Mae mesurau disgwyliad oes yn allweddol i ddeall lles ardal a'i dinasyddion. Mae disgwyliad oes adeg geni yn fesur ystadegol a ddefnyddir yn eang o'r blynyddoedd bywyd disgwyliedig cyfartalog ar gyfer newydd-anedig yn seiliedig ar gyfraddau marwolaethau a welir ar hyn o bryd. O ganlyniad, mae disgwyliad oes adeg geni hefyd yn fesur o farwolaethau ar draws pob oedran.

Mae disgwyliad oes[36] dynion yng Nghasnewydd yn 2017-19 yn 77.9 o flynyddoedd, o'i gymharu â 78.5 o flynyddoedd i Gymru. Mae hyn wedi gostwng yn raddol i Gasnewydd ers 2012-14 (78.1 o flynyddoedd). Mae disgwyliad oes menywod yng Nghasnewydd yn 2017-19 yn 82.3 o flynyddoedd, sydd yr un fath â Chymru. Mae hyn wedi gostwng ychydig ers 2012-14 (82.4 o flynyddoedd). Mae disgwyliad oes menywod yn 4.4 mlynedd yn hirach na disgwyliad oes dynion yn 2017-19.

Mae anghydraddoldebau iechyd sylweddol yn parhau rhwng y rhai sy'n byw mewn ardaloedd sydd â'r crynodiad uchaf o amddifadedd o'u cymharu â'r rhai sy'n byw mewn ardaloedd lle ceir crynodiad is o amddifadedd.

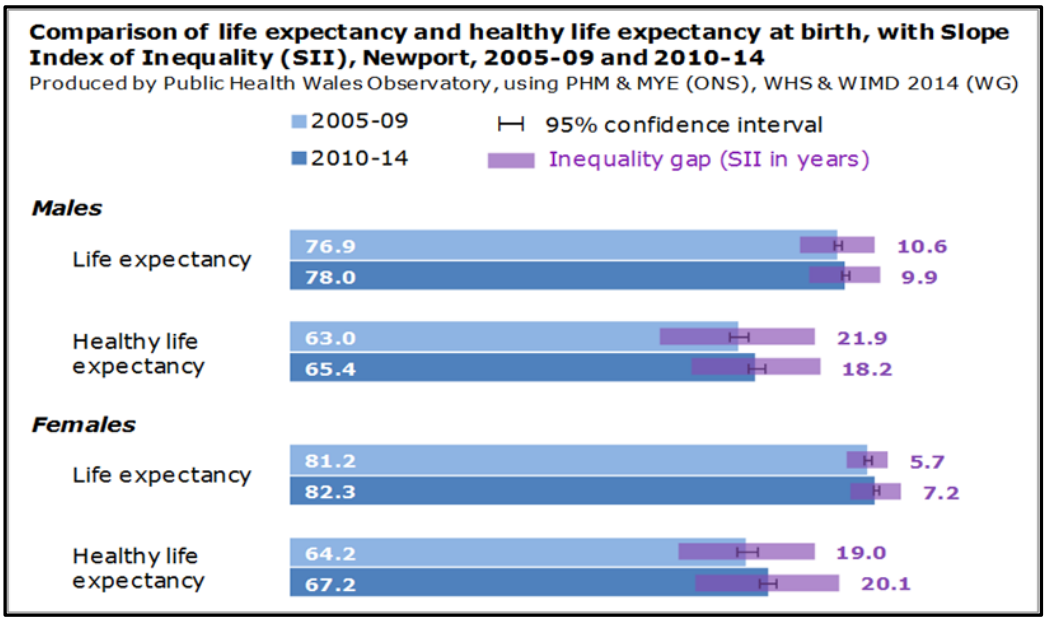

Yng Nghasnewydd mae'r bwlch mewn blynyddoedd o ran disgwyliad oes adeg geni dynion rhwng ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig Casnewydd yn dal i fod yn sylweddol, ond mae wedi gostwng o 10.6 o flynyddoedd yn 2005-2009 i 9.9 mlynedd yn 2010-2014. Mae'r bwlch yng Nghymru wedi gostwng ychydig o 8.9 mlynedd i 8.8 mlynedd.

I'r gwrthwyneb, mae'r bwlch o ran blynyddoedd yn y disgwyliad oes adeg geni menywod rhwng ardaloedd mwyaf difreintiedig a lleiaf difreintiedig Casnewydd wedi cynyddu o 5.7 mlynedd yn 2005-2009 i 7.2 mlynedd yn 2010-2014. Mae hyn bellach yr un bwlch â chyfartaledd Cymru sydd wedi cynyddu o 6.9 mlynedd i 7.2 mlynedd.

Disgwyliad Oes Iach

Mae disgwyliad oes iach yn amcan o faint o flynyddoedd y gallai person fyw mewn cyflwr 'iach'. Mae disgwyliad oes iach ymhlith dynion yng Nghasnewydd wedi cynyddu o 63.0 o flynyddoedd yn 2005-09 i 65.4 o flynyddoedd yn 2010-14. Fodd bynnag, mae'r bwlch mewn blynyddoedd rhwng ardaloedd lleiaf a mwyaf difreintiedig Casnewydd yn sylweddol, sef 21.9 o flynyddoedd yn 2005-09 gan ostwng i 18.2 o flynyddoedd yn

[36] Disgwyliad Oes, Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

2010-14. Mae hyn yn cymharu â chyfartaledd Cymru sydd wedi gostwng o 19.0 o flynyddoedd i 18.7 mlynedd yn yr un cyfnod.

Mae disgwyliad oes iach ymhlith menywod hefyd wedi cynyddu o 64.2 o flynyddoedd i 67.2 mlynedd. I'r gwrthwyneb, mae'r bwlch o ran blynyddoedd yn nisgwyliad oes adeg geni menywod rhwng ardaloedd mwyaf difreintiedig a lleiaf difreintiedig Casnewydd wedi cynyddu o 19.0 o flynyddoedd yn 2005-2009 i 20.1 o flynyddoedd yn 2010-2014. Mae hyn yn cymharu â chyfartaledd Cymru sydd wedi gostwng o 18.0 o flynyddoedd i 18.2 o flynyddoedd yn yr un cyfnod.

Statws Iechyd

Dangosodd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[37] fod canran y preswylwyr yng nghymuned y Gogledd y cyfyngid yn fawr neu ychydig ar eu gweithgareddau oherwydd salwch hirdymor yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 22.7% ym Malpas i 26.0% ym Metws, o'i gymharu ag 20.8% yng Nghasnewydd a 22.7% yng Nghymru.

Roedd gan Fetws a Malpas ganran uwch o breswylwyr yr oedd eu gweithgareddau'n gyfyngedig oherwydd salwch hirdymor o gymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Salwch Cyfyngus Hirdymor: Gweithgareddau o Ddydd i Ddydd

Cyfrifiad 2011	Pob Preswylydd	Cyfyngu Llawer		Cyfyngu Ychydig		Ddim yn Cyfyngu	
	Rhif	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	7,606	1,100	14.5	875	11.5	5,631	74.0
Malpas	7,997	843	10.5	976	12.2	6,178	77.3
Casnewydd	**145,736**	**15,515**	**10.6**	**14,801**	**10.2**	**115,420**	**79.2**
Cymru	**3,063,456**	**364,318**	**11.9**	**331,537**	**10.8**	**2,367,601**	**77.3**

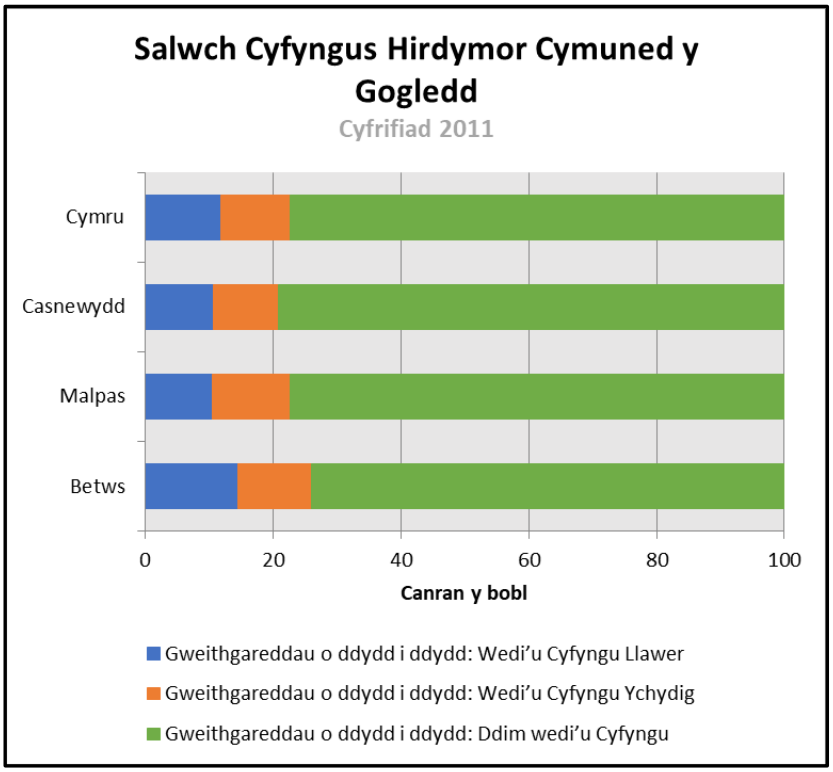

[37] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[38] yn dangos bod canran y preswylwyr yng nghymuned y Gogledd a nododd fod eu hiechyd yn wael neu wael iawn yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 6.8% ym Malpas i 10.6% ym Metws; a oedd yn cymharu â 7.4% yng Nghasnewydd a 7.6% yng Nghymru.

Roedd gan Fetws ganran uwch o breswylwyr a nododd fod eu hiechyd yn wael neu'n wael iawn o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd, ac roedd gan Falpas ganran is.

Iechyd Cyffredinol										
Cyfrifiad 2011	**Iechyd Da Iawn**		**Iechyd Da**		**Iechyd Gweddol**		**Iechyd Gwael**		**Iechyd Gwael Iawn**	
	Rhif	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**	**Rhif**	**%**
Betws	2,901	38.1	2,602	34.2	1,297	17.1	611	8.0	195	2.6
Malpas	3,476	43.5	2,775	34.7	1,205	15.1	427	5.3	114	1.4
Casnewydd	**66,667**	**45.7**	**47,811**	**32.8**	**20,538**	**14.1**	**8,161**	**5.6**	**2,559**	**1.8**
Cymru	**1,428,697**	**46.6**	**953,363**	**31.1**	**447,789**	**14.6**	**178,222**	**5.8**	**55,385**	**1.8**

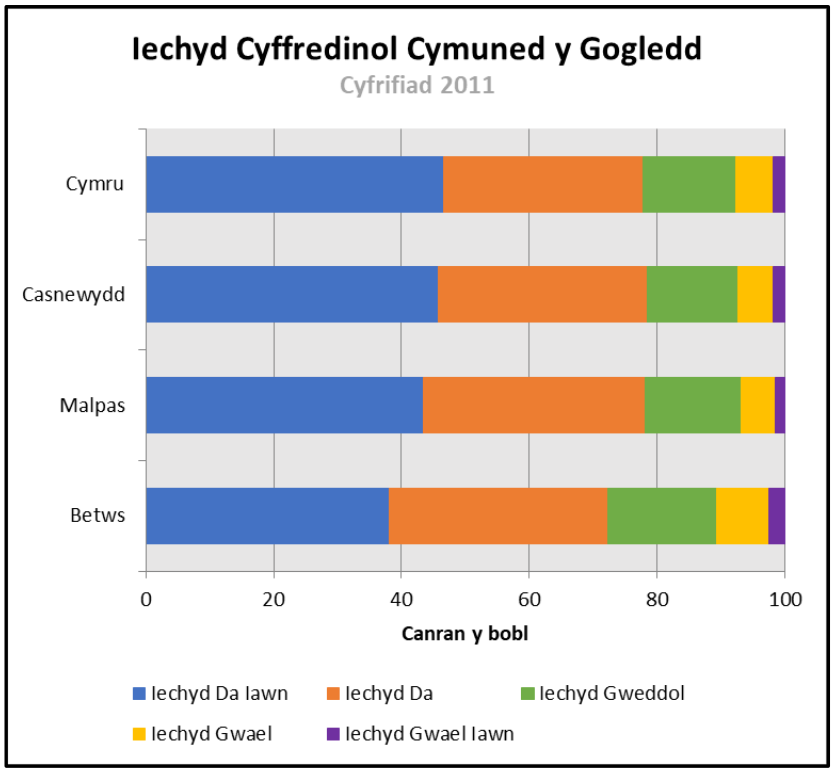

[38] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[39] yn dangos bod canran y preswylwyr yng nghymuned y Gogledd a oedd yn darparu gofal di-dâl yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 11.1% ym Metws i 13.9% ym Malpas; o'i chymharu ag 11.4% yng Nghasnewydd a 12.1% yng Nghymru.

Roedd gan Fetws ganran is o breswylwyr a oedd yn darparu gofal di-dâl o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd, tra bod gan Falpas ganran uwch.

Pawb sy'n darparu gofal di-dâl

Cyfrifiad 2011	Dim gofal di-dâl		1-19 awr o ofal di-dâl yr wythnos		20-49 awr o ofal di-dâl yr wythnos		50 awr neu fwy o ofal di-dâl yr wythnos	
	Rhif		Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws	6,758	88.9	368	4.8	164	2.2	316	4.2
Malpas	6,882	86.1	665	8.3	169	2.1	281	3.5
Casnewydd	**129,132**	**88.6**	**9,548**	**6.6**	**2,549**	**1.7**	**4,507**	**3.1**
Cymru	**2,693,226**	**87.9**	**212,436**	**6.9**	**54,046**	**1.8**	**103,748**	**3.4**

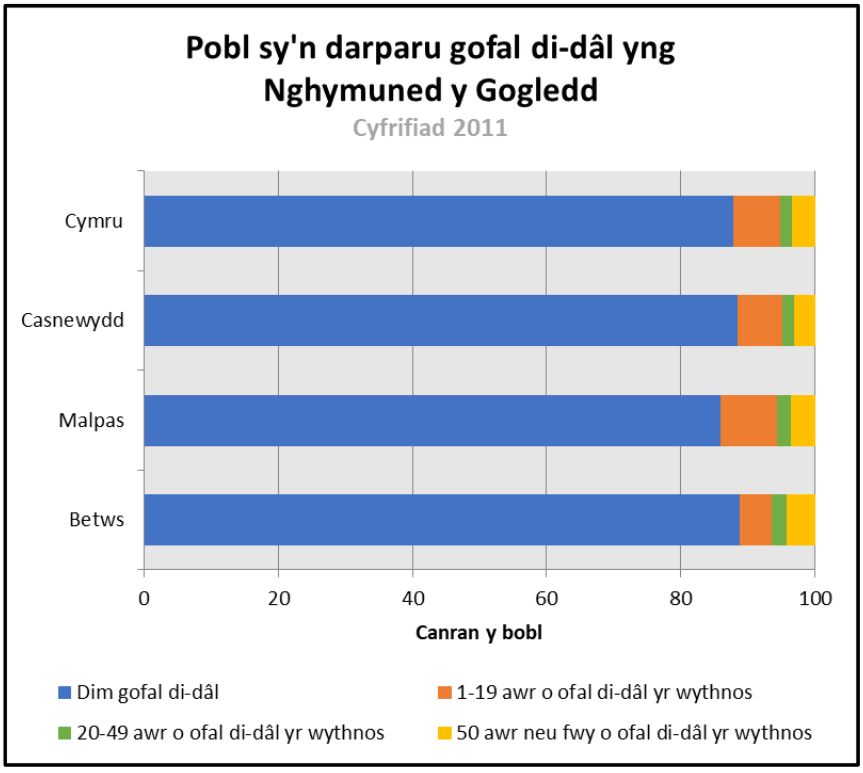

[39] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Clefydau Cardiofasgwlaidd

Y cyfraddau marwolaethau diweddaraf ar gyfer clefydau cardiofasgwlaidd sydd ar gael ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

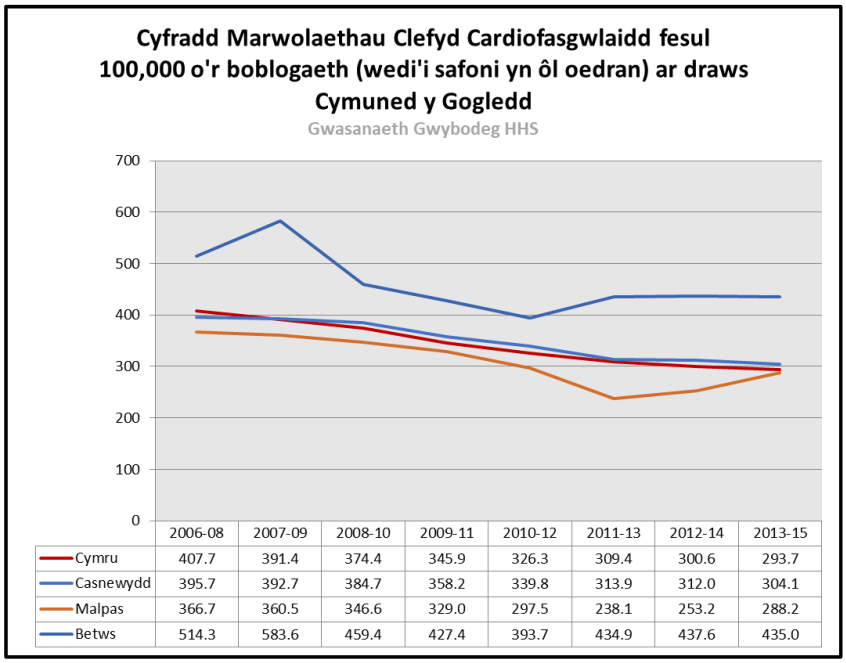

	2006-08	2007-09	2008-10	2009-11	2010-12	2011-13	2012-14	2013-15
Cymru	407.7	391.4	374.4	345.9	326.3	309.4	300.6	293.7
Casnewydd	395.7	392.7	384.7	358.2	339.8	313.9	312.0	304.1
Malpas	366.7	360.5	346.6	329.0	297.5	238.1	253.2	288.2
Betws	514.3	583.6	459.4	427.4	393.7	434.9	437.6	435.0

Roedd y gyfradd marwolaethau oherwydd clefydau cardiofasgwlaidd fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 435.0 ym Metws i 288.2 yn y Tŷ-du.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Fetws gyfradd uwch na chyfartaledd Casnewydd (304.1) a chyfartaledd Cymru (293.7); tra bod gan Falpas gyfradd is na'r ddwy.

Canser

Y cyfraddau diweddaraf o ran marwolaethau o ganser sydd ar gael ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

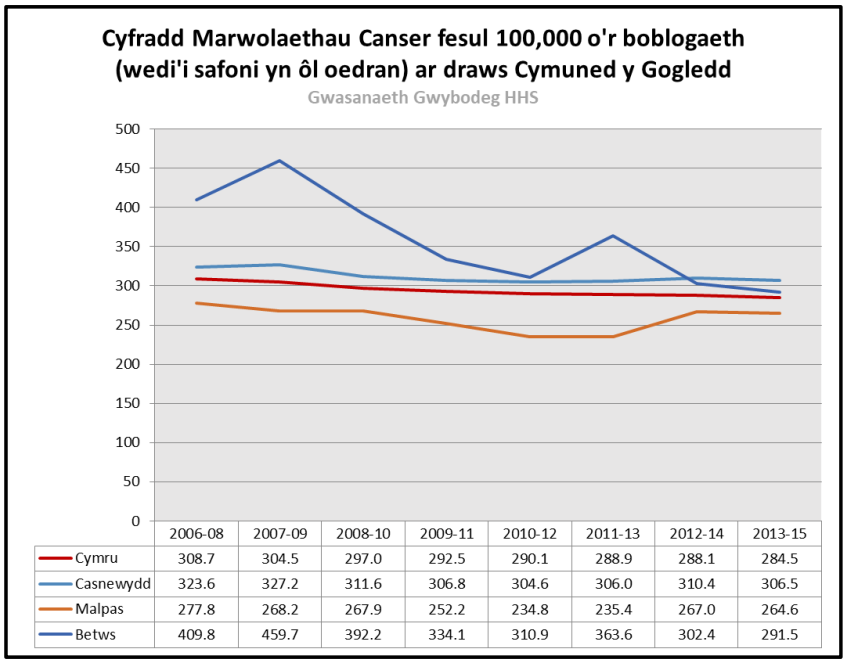

	2006-08	2007-09	2008-10	2009-11	2010-12	2011-13	2012-14	2013-15
Cymru	308.7	304.5	297.0	292.5	290.1	288.9	288.1	284.5
Casnewydd	323.6	327.2	311.6	306.8	304.6	306.0	310.4	306.5
Malpas	277.8	268.2	267.9	252.2	234.8	235.4	267.0	264.6
Betws	409.8	459.7	392.2	334.1	310.9	363.6	302.4	291.5

Roedd y gyfradd marwolaethau oherwydd canser fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, sef 291.5 ym Metws i 264.6 ym Malpas.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Falpas gyfradd is na chyfartaledd Casnewydd (306.5) a Chymru (284.5); tra bod gan Fetws gyfradd is na Chasnewydd ond cyfradd uwch na Chymru.

Clefydau Anadlol

Y cyfraddau diweddaraf ar gyfer derbyniadau i'r ysbyty o ran achosion anadlol sydd ar gael ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

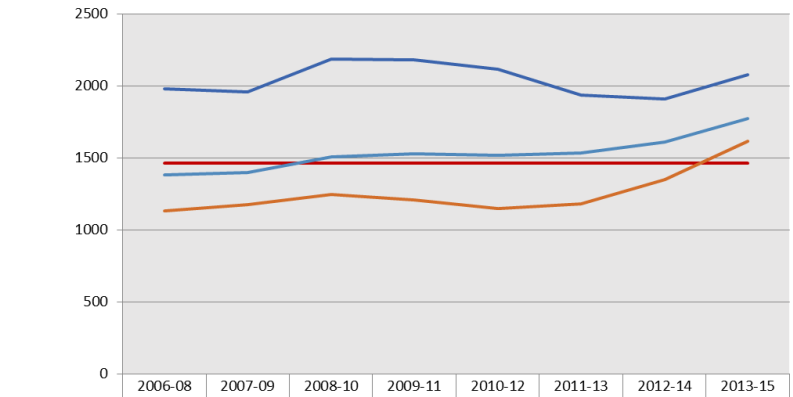

	2006-08	2007-09	2008-10	2009-11	2010-12	2011-13	2012-14	2013-15
Cymru	1464.8	1464.8	1464.8	1464.8	1464.8	1464.8	1464.8	1464.8
Casnewydd	1381.6	1399.6	1506.1	1525.8	1515.7	1534.6	1607.8	1771.4
Malpas	1131.0	1174.0	1245.4	1206.5	1146.7	1180.4	1345.6	1616.5
Betws	1979.1	1955.6	2186.6	2178.8	2116.6	1935.0	1905.6	2077.2

Roedd nifer y derbyniadau i'r ysbyty fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, o 2,077.2 ym Metws i 1,616.5 ym Malpas.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Fetws gyfradd uwch na chyfartaledd Casnewydd (1,771.4) a Chymru (1,464.8) tra bod gan Malpas gyfradd is na Chasnewydd ond cyfradd uwch na Chymru.

Alcohol

Y cyfraddau diweddaraf ar gyfer derbyniadau i'r ysbyty a oedd yn gysylltiedig ag alcohol a geir ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd yw'r rheiny ar gyfer 2013-15 (nid oes data mwy diweddar ar gael ar hyn o bryd).

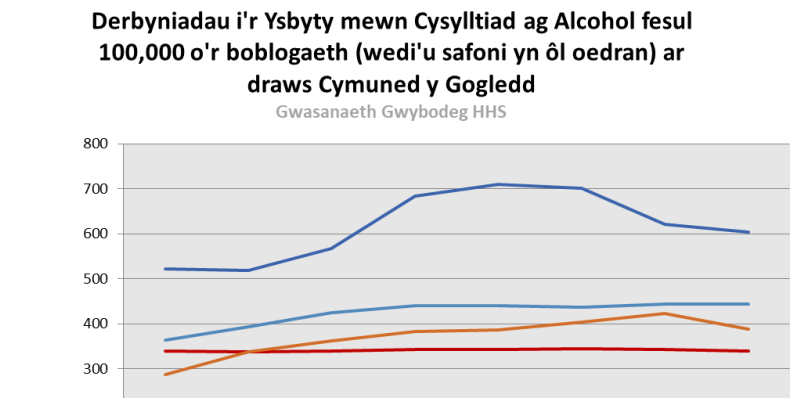

	2006-08	2007-09	2008-10	2009-11	2010-12	2011-13	2012-14	2013-15
Cymru	339.8	338.3	339.6	342.2	342.8	344.8	342.5	339.6
Casnewydd	363.3	394.0	423.9	440.1	439.4	437.2	443.7	443.4
Malpas	287.6	337.3	362.7	383.0	386.8	403.8	422.3	388.7
Betws	521.3	518.6	567.4	682.9	709.5	700.6	620.3	602.8

Roedd nifer y derbyniadau i'r ysbyty a oedd yn gysylltiedig ag alcohol fesul 100,000 o'r boblogaeth ar draws cymuned y Gogledd yn 2013-15 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o 602.8 ym Metws i 388.7 ym Malpas.

Bu cynnydd yn y cyfraddau ar draws y ddwy ward rhwng 2006-08 a 2013-15.

Yn 2013-15 roedd gan Fetws gyfradd uwch na chyfartaledd Casnewydd (443.4) a Chymru (339.6); tra bod gan Malpas gyfradd is na Chasnewydd ond cyfradd uwch na Chymru.

Pa mor ddiogel yw ein cymuned?

MALlC 2019 – Maes Diogelwch Cymunedol

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[40] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALlC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes Diogelwch Cymunedol yn mesur amddifadedd sy'n ymwneud â byw mewn cymuned ddiogel. Mae chwe dangosydd sy'n rhan o'r maes diogelwch cymunedol ac amlinellir y rhain isod. Daw'r rhain o Heddluoedd Cymru (oni nodir yn wahanol) ac maent yn cynnwys:

- Difrod Troseddol wedi'i Gofnodi gan yr Heddlu
- Troseddau Treisgar wedi'u Cofnodi gan yr Heddlu
- Ymddygiad Gwrthgymdeithasol wedi'i Gofnodi gan yr Heddlu
- Byrgleriaeth wedi'i Chofnodi gan yr Heddlu
- Lladrad wedi'i Gofnodi gan yr Heddlu
- Digwyddiadau Tân

Mynegir yr holl ddangosyddion fel cyfraddau, gyda'r rhifiadur yn cynnwys nifer y troseddau/digwyddiadau/tanau fesul ACEHI (ar gyfartaledd dros ddwy flynedd) a'r enwadur yn cynnwys nifer y bobl/cartrefi yn yr ACEHI.

Gwnaed mân newidiadau i'r fethodoleg ar gyfer datblygu'r rhifiaduron digwyddiadau troseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol ar gyfer MALlC 2019. Mae'r newidiadau hyn yn cynnwys mabwysiadu'r un dechneg agregu daearyddol a thechneg gyfyngu ag a ddefnyddir ym Maes Troseddu Mynegeion Amddifadedd Lloegr 2019. Mae'r broses sicrhau ansawdd dau gam gyda'r heddluoedd hefyd yn adlewyrchu'r hyn a fabwysiadwyd ym Maes Troseddu Mynegeion Amddifadedd Lloegr 2019.

Bu newidiadau bach hefyd i'r categorïau manwl sy'n ffurfio pob un o'r dangosyddion troseddau wedi'u cofnodi a sut caiff rhai troseddau eu dosbarthu ers cyhoeddi MALlC 2014. Fodd bynnag, gellir ystyried bod y data yn gymharol debyg i'r data a gyhoeddwyd cyn 2019 ar gyfer y maes hwn. I gael rhagor o wybodaeth am newidiadau methodolegol, gweler Adroddiad Technegol MALlC 2019[41].

Graddfeydd Diogelwch Cymunedol 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	35.8	47.4	54.7	75.8
Cymru	1,909	10	20	30	50

[40] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019
[41] Adroddiad Technegol MALlC 2019

Roedd ACEHI Betws 1, Betws 3, Betws 5, Betws 2 a Betws 4 yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes Diogelwch Cymunedol, tra bod Malpas 2 yn yr 20% uchaf o ran amddifadedd. O gymharu roedd ACEHI Malpas 1 yn y 30% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6 yn y 20% uchaf o'r mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

O ran y maes Diogelwch Cymunedol, mae Betws yn un o'r wardiau mwyaf difreintiedig yng Nghasnewydd, gyda phump o'i chwech ACEHI yn y 10% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALIC	Diogelwch Cymunedol
Betws 1	47	46
Betws 2	204	150
Betws 3	77	114
Betws 4	289	158
Betws 5	169	137
Betws 6	644	361
Malpas 1	1710	1357
Malpas 2	79	200
Malpas 3	1627	1091
Malpas 4	1528	1256
Malpas 5	1666	1023

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALIC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALIC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALIC:	
1 i 191 -	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382 -	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573 -	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955 -	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909 -	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfa Maes Diogelwch Cymunedol MALIC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

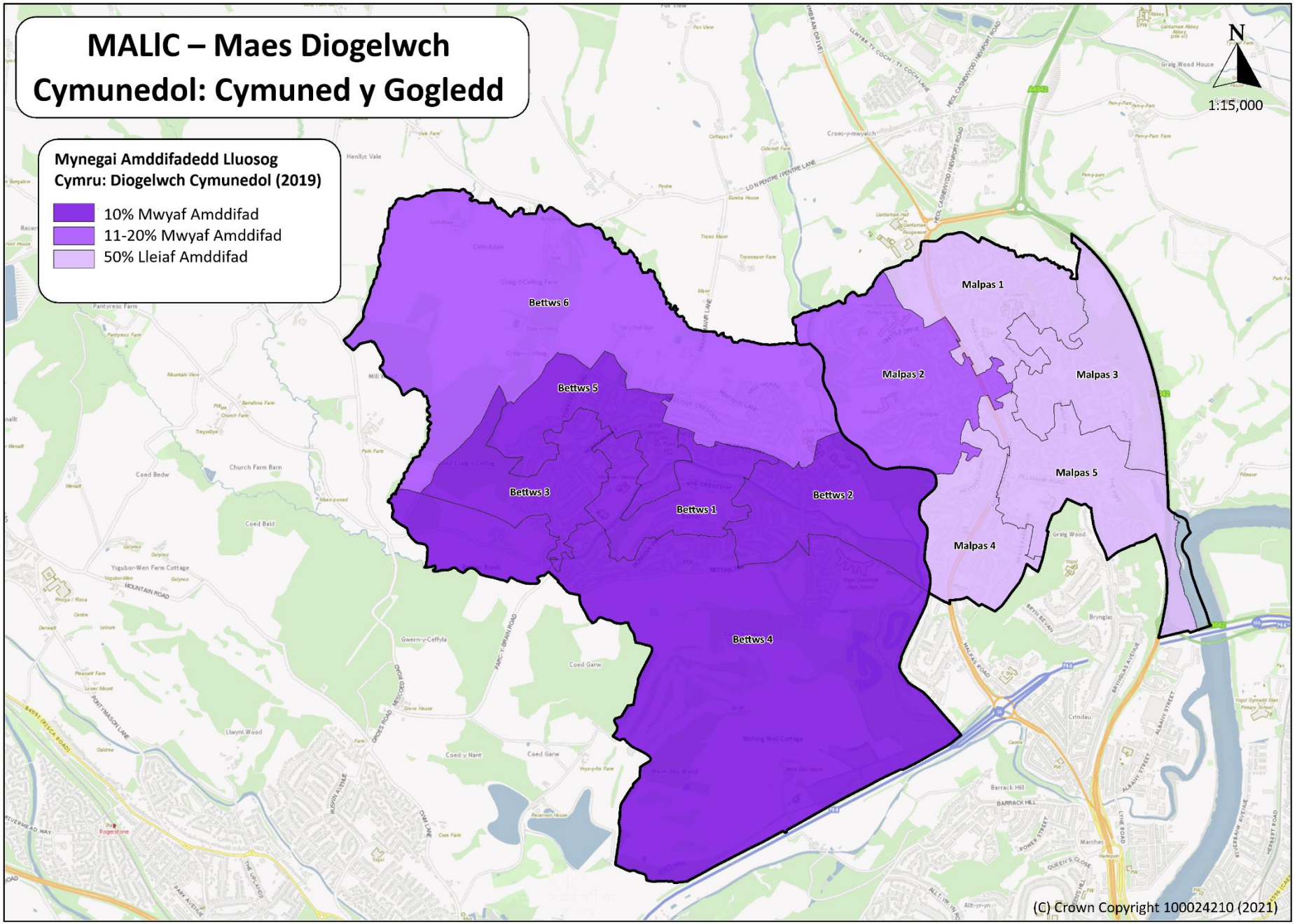
MALlC – Maes Diogelwch
Cymunedol: Cymuned y Gogledd
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Diogelwch Cymunedol (2019)
10% Mwyaf Amddifad
11-20% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Trais a Throseddau Rhywiol

O fewn Cymuned y Gogledd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o achosion o drais a throseddau rhywiol rhwng mis Awst 2018 a mis Gorffennaf 2021 oedd Malpas 2 (317) a Betws 5 (303). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 1 (47), Malpas 3 (74) a Malpas 5 (98).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer yr achosion o drais a throseddau rhywiol rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 yn amrywio ar draws pob un o'i wardiau, yn amrywio o Fetws (1,367) i Falpas (659).

Cyfanswm Nifer yr Achosion o Drais a Troseddau Rhywiol	
Police.uk[42]	**Achosion o Awst 2018 i Orffennaf 2021**
Betws 1	210
Betws 2	244
Betws 3	264
Betws 4	208
Betws 5	303
Betws 6	138
Betws	**1,367**
Malpas 1	47
Malpas 2	317
Malpas 3	74
Malpas 4	123
Malpas 5	98
Malpas	**659**
Casnewydd	**18,073**

[42] www.Police.uk

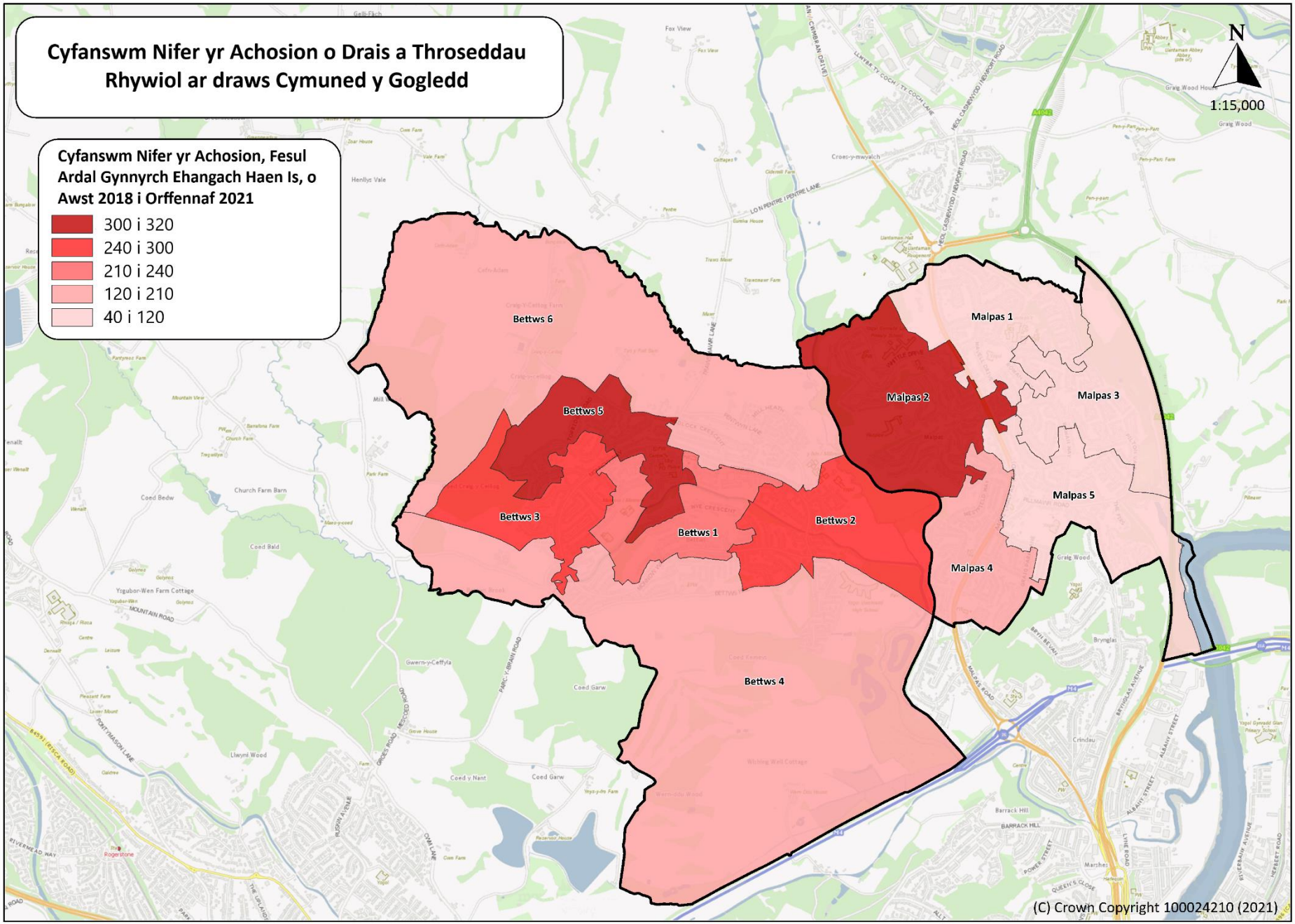
Cyfanswm Nifer yr Achosion o Drais a Throseddau Rhywiol ar draws Cymuned y Gogledd
Cyfanswm Nifer yr Achosion, Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is, o Awst 2018 i Orffennaf 2021
300 i 320
240 i 300
210 i 240
120 i 210
40 i 120
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Achosion o Ymddygiad Gwrthgymdeithasol

O fewn Cymuned y Gogledd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 oedd ym Metws 5 (280) a Malpas 2 (241). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 3 (68), Malpas 1 (77), Betws 6 (106) a Malpas 5 (137).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer yr achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, yn amrywio o Fetws (1,109) i Falpas (668).

Cyfanswm Nifer yr Achosion o Ymddygiad Gwrthgymdeithasol	
Police.uk[43]	**Achosion o Awst 2018 i Orffennaf 2021**
Betws 1	144
Betws 2	201
Betws 3	198
Betws 4	180
Betws 5	280
Betws 6	106
Betws	**1,109**
Malpas 1	77
Malpas 2	241
Malpas 3	68
Malpas 4	145
Malpas 5	137
Malpas	**668**
Casnewydd	**17,583**

[43] www.Police.uk

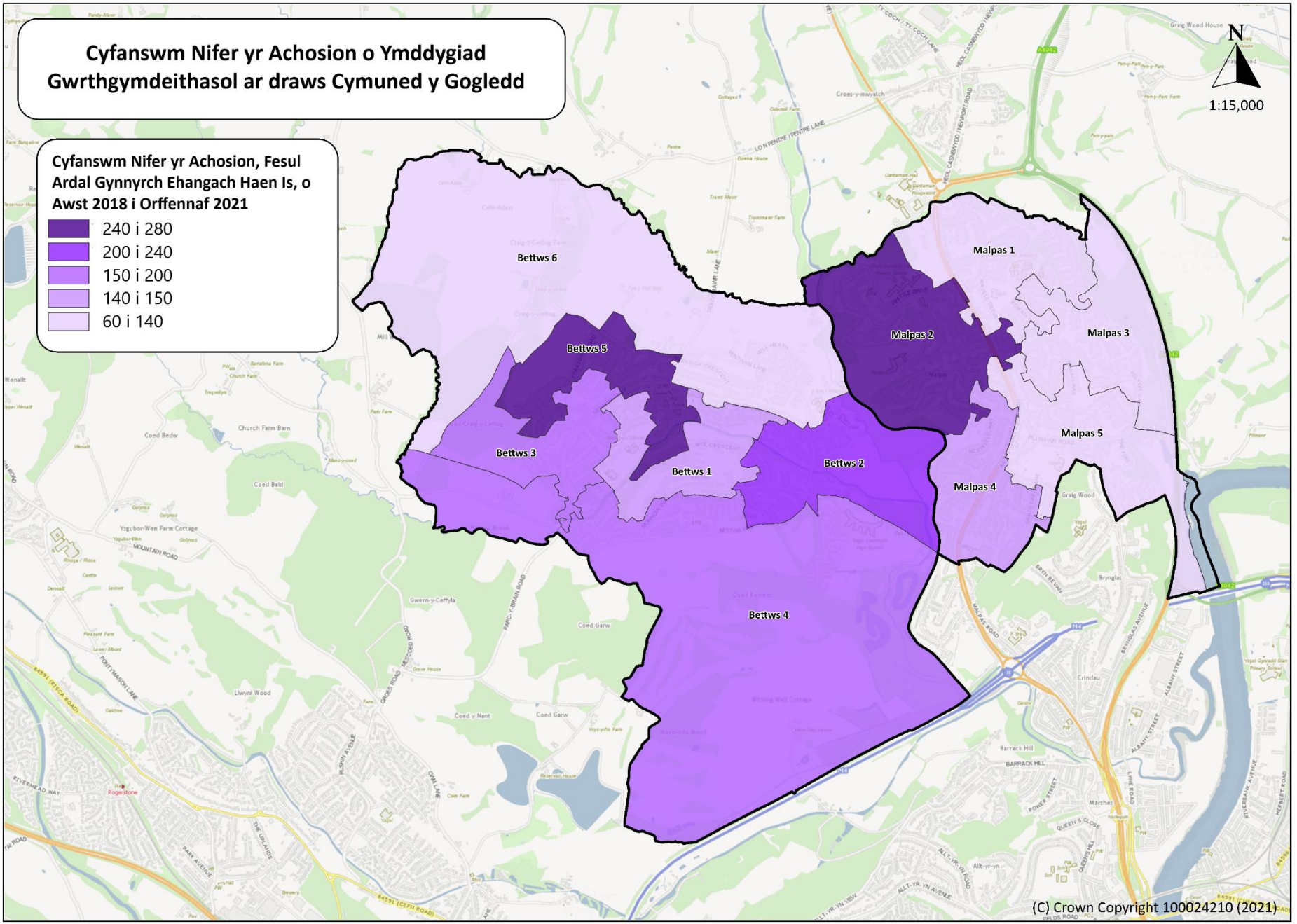
Cyfanswm Nifer yr Achosion o Ymddygiad Gwrthgymdeithasol ar draws Cymuned y Gogledd
Cyfanswm Nifer yr Achosion, Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is, o Awst 2018 i Orffennaf 2021
240 i 280
200 i 240
150 i 200
140 i 150
60 i 140
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Yr Holl Droseddau Eraill a Gofnodwyd gan yr Heddlu

O fewn cymuned y Gogledd roedd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o'r holl droseddau eraill a gofnodwyd gan yr heddlu rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 ym Metws 5 (298) a Malpas 2 (293). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 3 (54), Malpas 5 (100), Malpas 1 (123) a Betws 6 (139).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer yr holl droseddau eraill a gofnodwyd gan yr heddlu rhwng Awst 2018 a Gorffennaf 2021 yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, yn amrywio o Fetws (1,334) i Falpas (734).

Cyfanswm yr Holl Droseddau Eraill a Gofnodwyd Police.uk[44]	**Achosion o Awst 2018 i Orffennaf 2021**
Betws 1	198
Betws 2	228
Betws 3	268
Betws 4	203
Betws 5	298
Betws 6	139
Betws	**1,334**
Malpas 1	123
Malpas 2	293
Malpas 3	54
Malpas 4	164
Malpas 5	100
Malpas	**734**
Casnewydd	**27,342**

[44] www.Police.uk

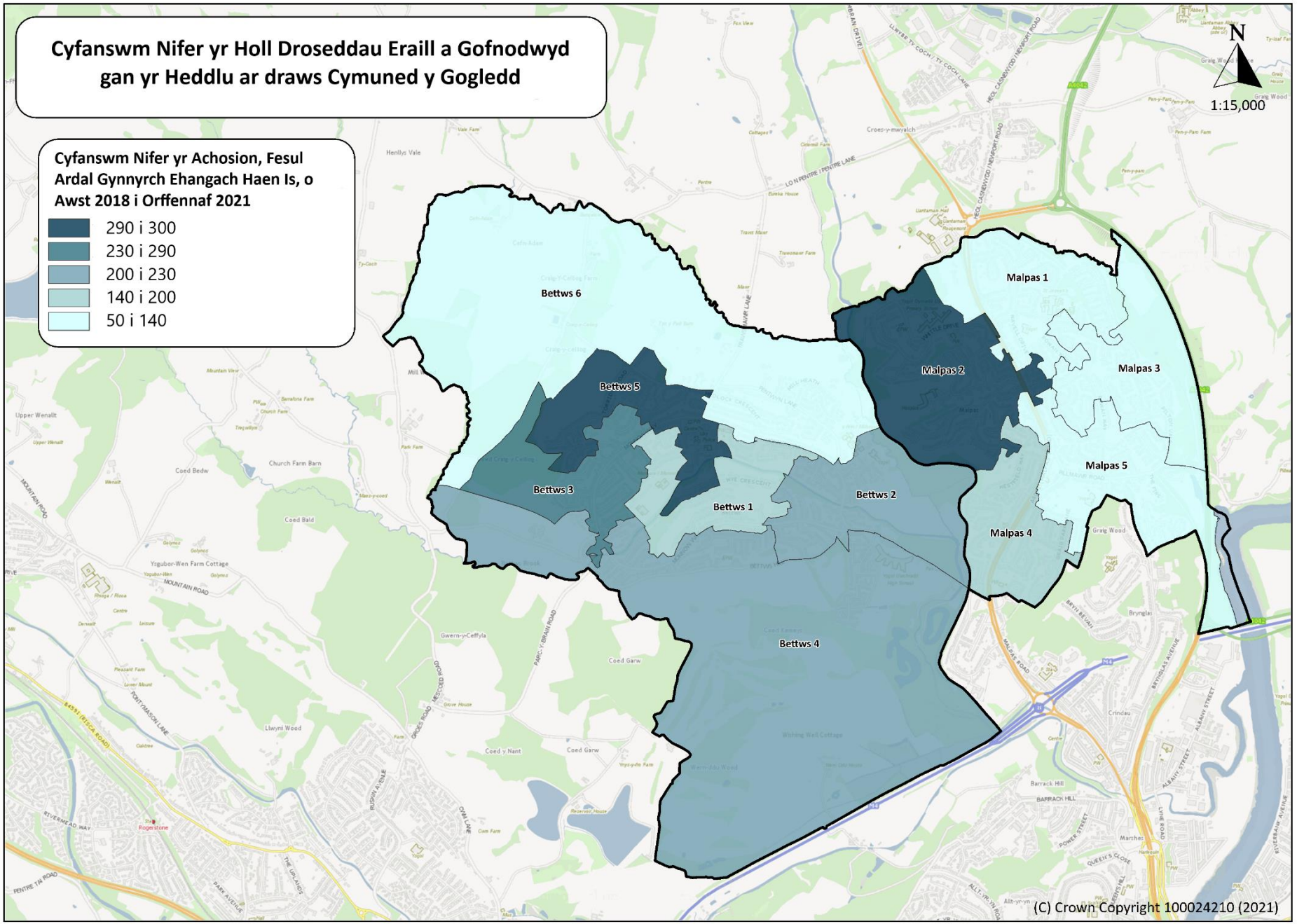
Cyfanswm Nifer yr Holl Droseddau Eraill a Gofnodwyd gan yr Heddlu ar draws Cymuned y Gogledd
Cyfanswm Nifer yr Achosion, Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is, o Awst 2018 i Orffennaf 2021
290 i 300
230 i 290
200 i 230
140 i 200
50 i 140
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Tân

O fewn Cymuned y Gogledd yr ACEHI gyda'r niferoedd uchaf o achosion o dân rhwng Gorffennaf 2019 a Mehefin 2021 oedd Betws 4 (31), Malpas 2 (29) a Betws 5 (18). Mae hyn yn cymharu â'r nifer isaf o ddigwyddiadau ym Malpas 3 (1), Malpas 1 (3), a Betws 2 (6).

Ar draws cymuned y Gogledd roedd cyfanswm nifer yr achosion o dân rhwng Gorffennaf 2018 a Mehefin 2021 yn amrywio ar draws ei dwy ward, yn amrywio o Falpas (55) i Betws (88).

Cyfanswm Nifer y Digwyddiadau Tân	
GTADC[45]	**Digwyddiadau rhwng Gorffennaf 2019 a Mehefin 2021**
Betws 1	9
Betws 2	6
Betws 3	16
Betws 4	31
Betws 5	18
Betws 6	8
Betws	**88**
Malpas 1	3
Malpas 2	29
Malpas 3	1
Malpas 4	9
Malpas 5	13
Malpas	**55**
Casnewydd	**1,519**

[45] Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru

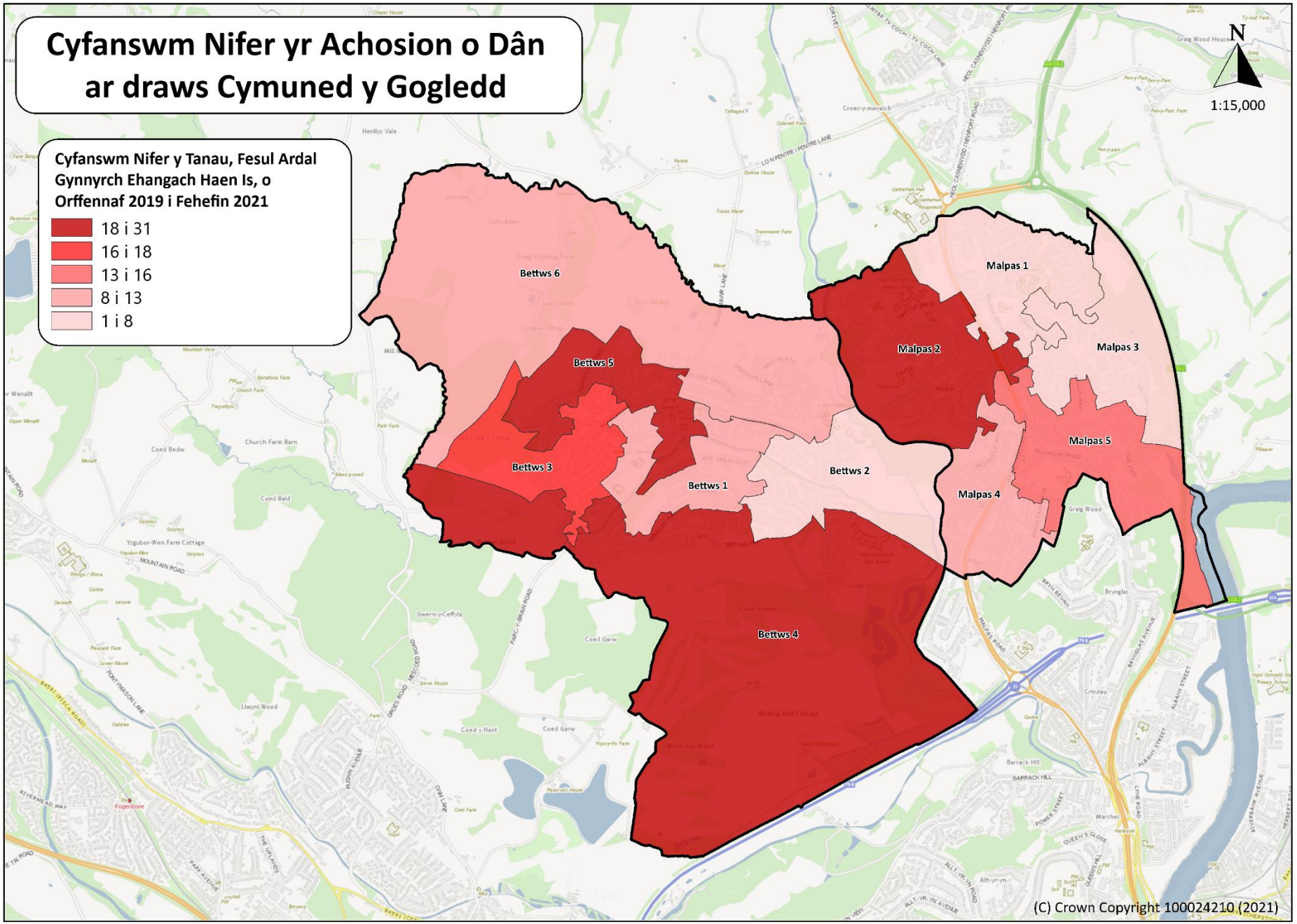
Cyfanswm Nifer yr Achosion o Dân ar draws Cymuned y Gogledd
Cyfanswm Nifer y Tanau, Fesul Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is, o Orffennaf 2019 i Fehefin 2021
18 i 31
16 i 18
13 i 16
8 i 13
1 i 8
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Sut mae'r trefniadau byw i'r preswylwyr?

MALlC 2019 – Maes Tai

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[46] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALlC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Diben y maes tai yw nodi tai annigonol, o ran amodau ffisegol a byw, ac argaeledd. Yma, mae amodau byw yn golygu addasrwydd y tai ar gyfer y rhai sy'n byw ynddynt, er enghraifft o ran iechyd a diogelwch, ac addasiadau angenrheidiol. Mae'r maes tai yn cynnwys dau ddangosydd:

- Mae dangosydd sy'n ymwneud â gorlenwi yn mesur canran y bobl sy'n byw ar aelwydydd gorlawn (mesur ystafelloedd gwely ar sail Cyfrifiad 2011).
- Dangosydd newydd wedi'i fodelu ar gyfer tai o ansawdd gwael. Mae'n mesur y tebygolrwydd y bydd tai mewn cyflwr gwael neu'n cynnwys peryglon difrifol (er enghraifft, risg o gwympo neu dai oer), ac fe'i cyfrifwyd o gymysgedd o arolwg a ffynonellau data gweinyddol gan y Sefydliad Ymchwil Adeiladu (BRE).

Gorlenwi

Daw'r data am bobl sy'n byw ar aelwydydd gorlawn o Gyfrifiad 2011 ac felly nid yw wedi newid o'i gymharu â data 2014. Roedd y data ym MALlC 2011 yn seiliedig ar ddata o Gyfrifiad 2001 ond ni ellir ei gymharu â data mwy diweddar oherwydd newid i'r mesur ar sail nifer yr ystafelloedd gwely.

Mae'r dangosydd hwn yn mesur a yw llety aelwyd yn orlawn (ar sail nifer yr ystafelloedd gwely). Defnyddir oedrannau aelodau'r aelwyd a'u perthynas â'i gilydd i gyfrifo nifer yr ystafelloedd gwely sydd eu hangen arnynt, ar sail fformiwla safonol. Gweler adroddiad technegol MALlC 2019[47] am fwy o fanylion.

Tai o Ansawdd Gwael

Ym MALlC 2019, mae'r maes tai yn cyflwyno dangosydd modelu newydd ar gyfer tai o ansawdd gwael. Mae'r dangosydd hwn yn helpu i gofnodi cyflwr ffisegol ac amodau byw. Dyma'r tro cyntaf i ddefnyddio data wedi'i fodelu mewn unrhyw faes o MALlC, ac mae wedi gwella'r ystod o wybodaeth am dai sydd ar gael yn yr ardal leol. Fodd bynnag, un anfantais o ddefnyddio data wedi'i fodelu'n barhaus yw'r cyfyngiad posibl o ran adlewyrchu effaith ymyriadau diweddar neu newidiadau eraill. Os yw'n llywio penderfyniadau, dylid defnyddio data wedi'i fodelu ar y cyd â data neu wybodaeth leol gadarn a chyfredol lle bynnag y bo'n bosibl.

Cyfrifir y dangosydd newydd gan ddefnyddio model a adeiladwyd o ddata arolwg, sy'n gwneud rhagfynegiadau tebygolrwydd am anheddau lefel unigol yng Nghymru, gan ddefnyddio ystod o setiau data gweinyddol fel mewnbynnau. Gweler adroddiad technegol MALlC 2019 am fwy o fanylion. Mae hyn yn ein galluogi i amcangyfrif y tebygolrwydd y bydd gan anheddau mewn ardal benodol:

- berygl Categori 1 oherwydd gormod o oerfel, cwympiadau neu beryglon eraill o dan y System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (SMIDT)[48]
- neu y byddant mewn cyflwr gwael

Ystyrir bod gan annedd berygl Categori 1 o ganlyniad i oerfel gormodol os oes bygythiad difrifol o dymheredd dan do is-optimaidd. Asesir bod gan annedd berygl Categori 1 o ran cwympiadau os ystyrir bod risg ddifrifol o gwympo ar y grisiau, rhwng lefelau neu ar arwynebau gwastad, neu gwympo sy'n gysylltiedig â bath, cawod neu gyfleuster tebyg.

Dywedir bod annedd mewn cyflwr gwael os yw o leiaf un o'r elfennau adeiladwaith allweddol yn hen ac mae angen ei hadnewyddu neu ei hatgyweirio'n sylweddol oherwydd ei chyflwr; neu mae mwy nag un o'r

[46] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019
[47] Adroddiad Technegol MALlC 2019
[48] System Mesur Iechyd a Diogelwch Tai (SMIDT)

cydrannau adeiladwaith eraill yn hen ac mae angen eu hadnewyddu neu eu hatgyweirio'n sylweddol. Sylwer bod angen i dai cymdeithasol gynnal Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC)[49], ac felly mewn ardaloedd lle mae cyfran uchel o dai cymdeithasol, mae'r data wedi'i fodelu yn tueddu i ddangos tebygolrwydd is o dai o ansawdd gwael.

Graddfeydd Tai 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	12.6	25.3	27.4	37.9
Cymru	1,909	10	20	30	50

Mae ACEHI Betws 4 a Malpas 4 yn y 50% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Tai. O gymharu roedd ACEHI Malpas 1, Malpas 5 a Malpas 3 yn y 20% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 2 a Betws 6 yn y 30% uchaf o'r lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALlC	Tai
Betws 1	47	1252
Betws 2	204	1426
Betws 3	77	1225
Betws 4	289	1001
Betws 5	169	1150
Betws 6	644	1404
Malpas 1	1710	1703
Malpas 2	79	1407
Malpas 3	1627	1649
Malpas 4	1528	1114
Malpas 5	1666	1702

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALlC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALlC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALlC:	
1 i 191 -	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382 -	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573 -	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955 -	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909 -	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos gradd Maes Tai MALlC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

[49] Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC)

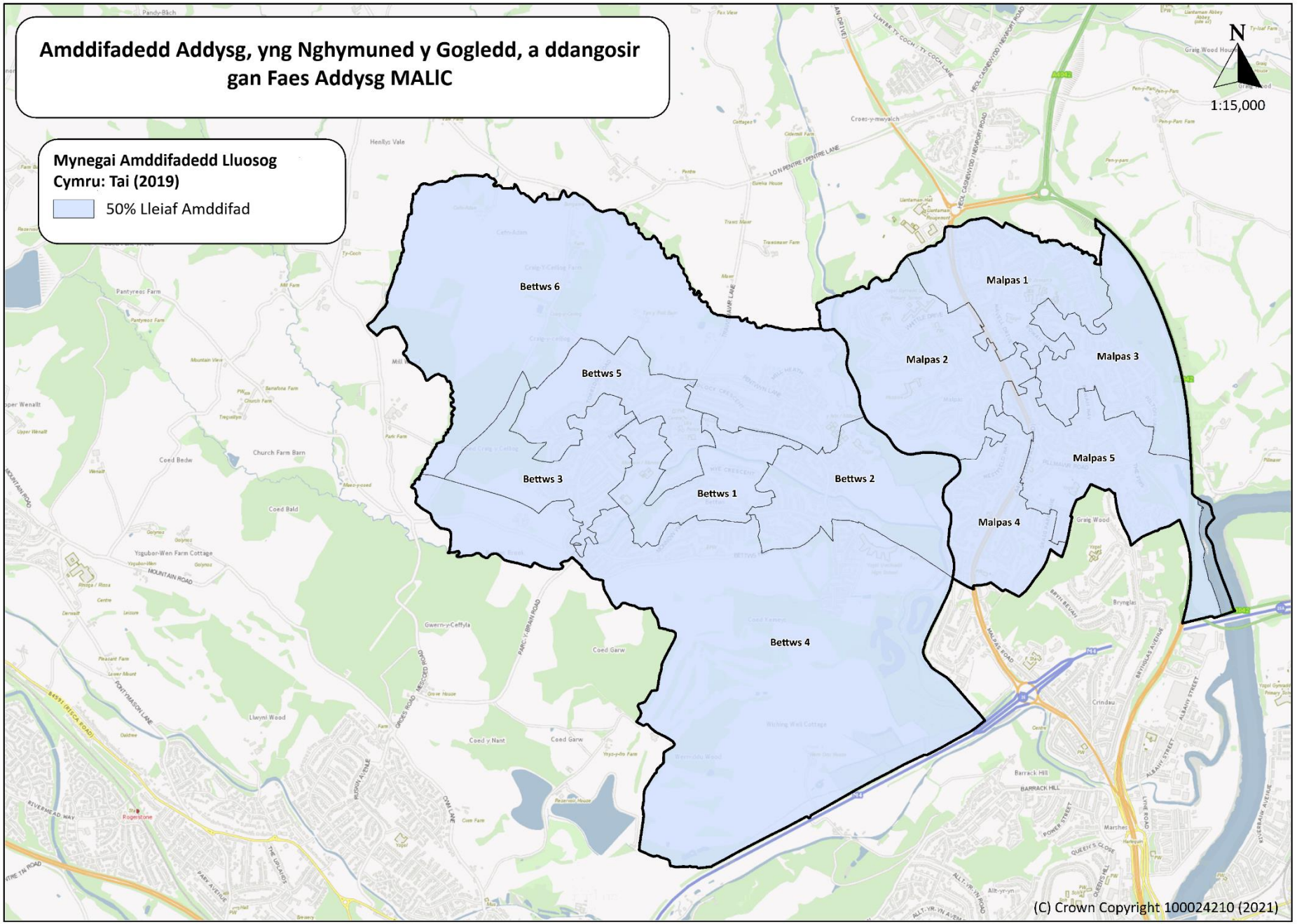
Amddifadedd Addysg, yng Nghymuned y Gogledd, a ddangosir gan Faes Addysg MALlC
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Tai (2019)
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

MALlC 2019 – Maes Mynediad Wasanaethau

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[50] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALlC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol:

Mae'r maes mynediad i wasanaethau yn mesur mynediad corfforol trwy amserau teithiau dychwelyd cyfartalog (mewn munudau) i 8 gwasanaeth gan ddefnyddio trafnidiaeth gyhoeddus a 9 gwasanaeth sy'n defnyddio trafnidiaeth breifat. Mae dangosydd mynediad i wasanaethau digidol hefyd wedi'i ychwanegu ar gyfer MALlC 2019, sy'n mesur mynediad i fand eang cyflym iawn. Amlinellir y dangosyddion sy'n cyfrannu at y maes hwn isod.

- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Fferyllfa
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Siop Fwyd
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Feddygfa
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Swyddfa Bost
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Ysgol Gynradd
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Lyfrgell Gyhoeddus
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Gyfleuster Chwaraeon
- Amser teithio cyhoeddus a phreifat cyfartalog i Ysgol Uwchradd
- Amser teithio preifat cyfartalog i Orsaf Betrol
- % Diffyg argaeledd band eang ar 30Mb/s

Mynediad Corfforol

Rydym wedi diweddaru cyfres o ddangosyddion MALlC 2014 sy'n mesur amserau teithio i wasanaethau allweddol. Er nad yw egwyddorion y fethodoleg ar gyfer mesur amserau teithio wedi newid rhwng MALlC 2014 a MALlC 2019 – mae'r pecynnau cymorth technegol a ddefnyddiwyd wedi newid yn sylweddol i geisio cynyddu cywirdeb, cadernid a'r modd i ailadrodd y data. Ceir manylion llawn am yr hyn sydd wedi newid, a'r paramedrau a ddefnyddiwyd ar gyfer cyfrifiadau MALlC 2019, yn yr Adroddiad Technegol[51].

Oherwydd y gwelliannau a wnaed, dylid bod yn ofalus wrth ddehongli newidiadau yng ngwerthoedd y dangosydd amser teithio, nad ydynt yn gwbl gymaradwy â data hŷn.

Ar gyfer MALlC 2019, cyfrifwyd amserau teithio trafnidiaeth gyhoeddus (cerdded a defnyddio bws cyhoeddus, trên cyhoeddus neu coets cenedlaethol) i'r pwynt mynediad agosaf ar gyfer gwasanaeth penodol gan ddefnyddio propeR, cynllunydd teithiau amlfoddol ffynhonnell agored (ceir mwy o wybodaeth yn ystorfa GitHub[52]).

Cyfrifwyd amserau teithio trafnidiaeth breifat i'r man mynediad agosaf ar gyfer gwasanaeth penodol gan ddefnyddio'r llyfrgell pgRouting o fewn PostGIS. Cipiwyd y rhwydwaith cerbydau ar ffurf Rhwydwaith Priffyrdd MasterMap yr Arolwg Ordnans, gyda'r cyflymder cerbydau cyfartalog yn seiliedig ar Ddata Cyflymder Cyfartalog o Basemap.

Mae data cyflymder cyfartalog yn adlewyrchu'r cyflymder cerbydau cyfartalog ar draws 2018. Cafwyd geometreg y ffordd, amserlenni trafnidiaeth gyhoeddus a'r holl darddiadau gwasanaethau ym mis Mawrth 2019.

Mynediad Digidol

Cyfrifir y dangosydd mynediad digidol fel cyfran y cartrefi a'r busnesau bach nad ydynt yn gallu cael band eang llinell sefydlog ar gyflymder cysoni lawrlwytho o 30Mb/s neu uwch (band eang cyflym iawn). Mae hyn yn

[50] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019
[51] Adroddiad Technegol MALlC 2019
[52] Ystorfa GitHub

cynnwys eiddo heb fand eang. Y ffynhonnell yw Adroddiad Cysylltu'r Gwledydd Ofcom ar gyfer Gwanwyn 2019[53].

Graddfeydd Mynediad i Wasanaethau 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	2.1	8.4	23.2	43.2
Cymru	1,909	10	20	30	50

Roedd ACEHI Malpas 2, Betws 3 a Betws 4 yn y 30% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Mynediad at Wasanaethau. O gymharu roedd AGEHI Malpas 4 yn y 10% uchaf o'r lleiaf difreintiedig; a Betws 6 yn y 50% uchaf o'r lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALlC	Mynediad i Wasanaethau
Betws 1	47	602
Betws 2	204	593
Betws 3	77	446
Betws 4	289	398
Betws 5	169	643
Betws 6	644	1005
Malpas 1	1710	1492
Malpas 2	79	472
Malpas 3	1627	1414
Malpas 4	1528	1835
Malpas 5	1666	1697

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALlC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALlC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALlC:	
1 i 191 -	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382 -	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573 -	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955 -	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909 -	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfa Maes Mynediad i Wasanaethau MALlC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

[53] Adroddiad Cysylltu'r Gwledydd Ofcom ar gyfer Gwanwyn 2019

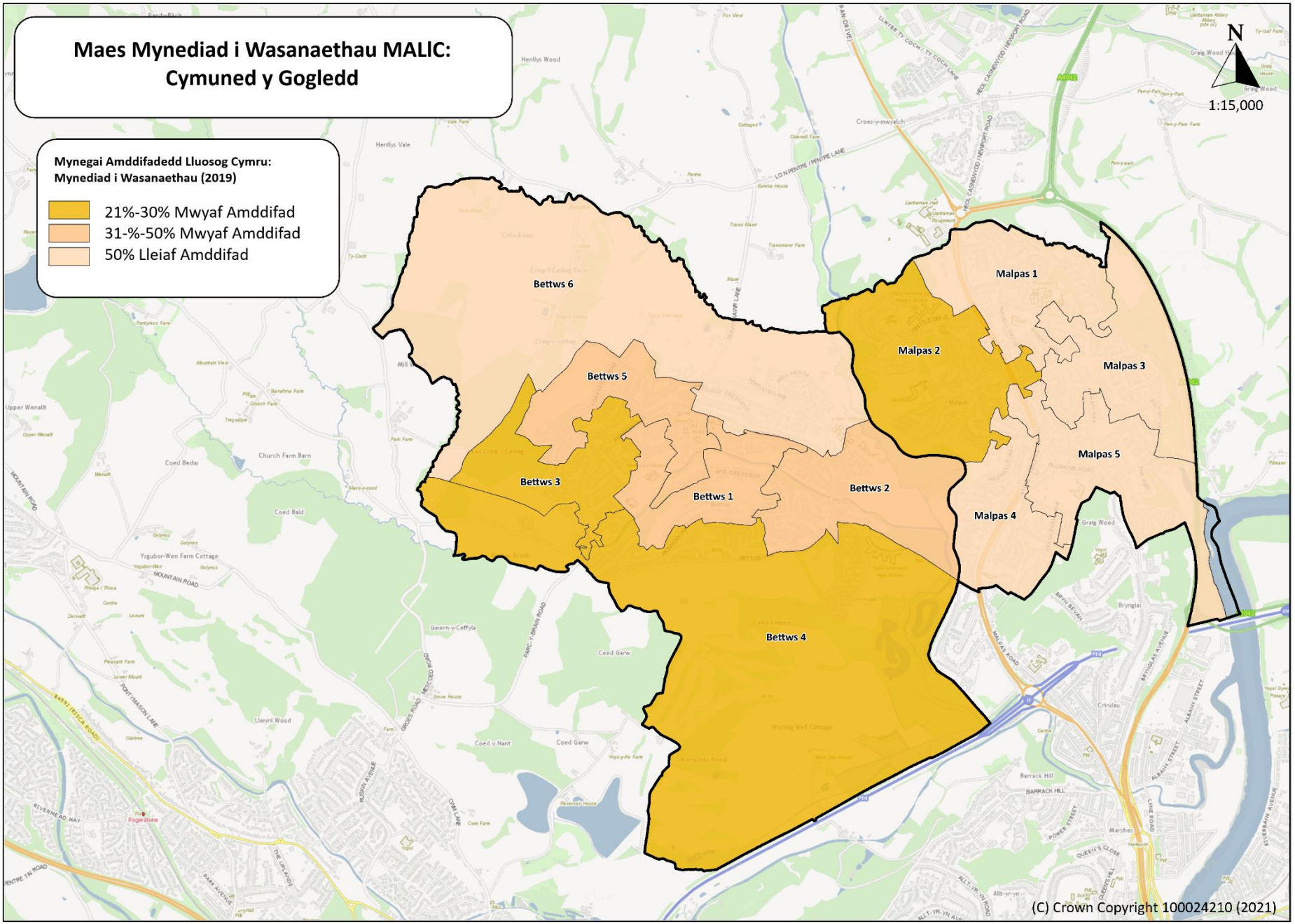
Maes Mynediad i Wasanaethau MALlC:
Cymuned y Gogledd
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru:
Mynediad i Wasanaethau (2019)
21%-30% Mwyaf Amddifad
31-%-50% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Cartrefi Gwag

Ar draws cymuned y Gogledd roedd nifer y cartrefi gwag yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward yn amrywio o Fetws (7) i Malpas (16).

Nifer y Cartrefi Gwag	
Prosbectws Tai CDC Mehefin 2021[54]	**Rhif**
Betws	7
Malpas	16
Casnewydd	**625**

Mae'r ddelwedd thematig isod yn dangos nifer y cartrefi gwag o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

Tai Fforddiadwy

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran y stoc bresennol sy'n dai fforddiadwy yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o Falpas (15%) i Fetws (41%).

Stoc Bresennol sy'n Dai Fforddiadwy	
Prosbectws Tai CDC Mehefin 2021	**%**
Betws	41
Malpas	15

Mae'r ddelwedd thematig isod yn dangos canran y stoc bresennol sy'n dai fforddiadwy o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

Chwilio am Lety

Ar draws cymuned y Gogledd roedd canran yr ymgeiswyr tai oedd yn chwilio am lety yn amrywio ar draws pob un o'i dwy ward, gan amrywio o Fetws (21%) i Falpas (24%).

Ymgeiswyr Tai yn Ceisio Llety	
Prosbectws Tai CDC Mehefin 2021	**%**
Betws	21
Malpas	24

Mae'r ddelwedd thematig isod yn dangos canran yr ymgeiswyr tai sy'n chwilio am lety o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

[54] Prosbectws Tai Cyngor Dinas Casnewydd Mehefin 2021

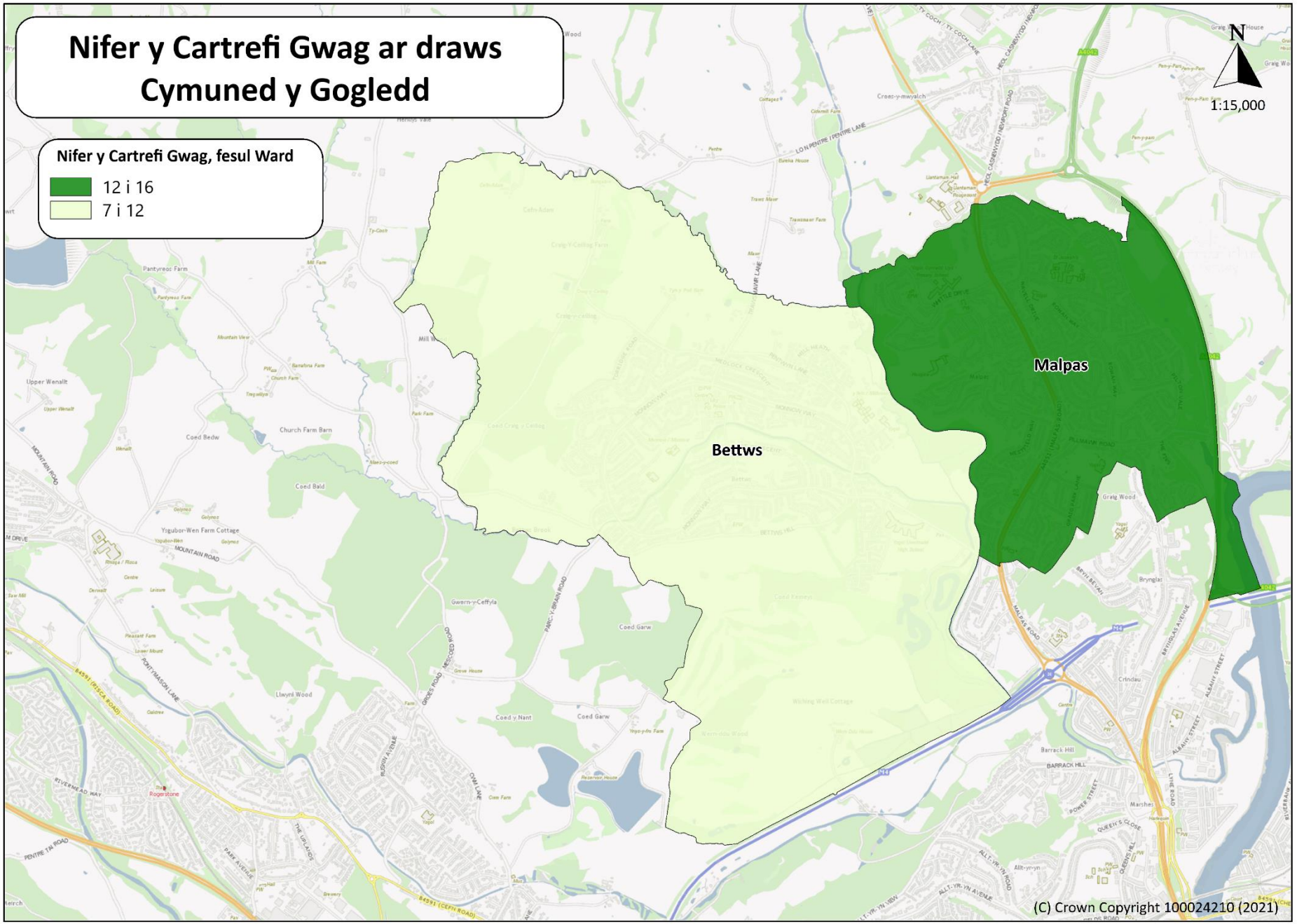
Nifer y Cartrefi Gwag ar draws Cymuned y Gogledd
Nifer y Cartrefi Gwag, fesul Ward
12 i 16
7 i 12
N
1:15,000
Malpas
Bettws
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

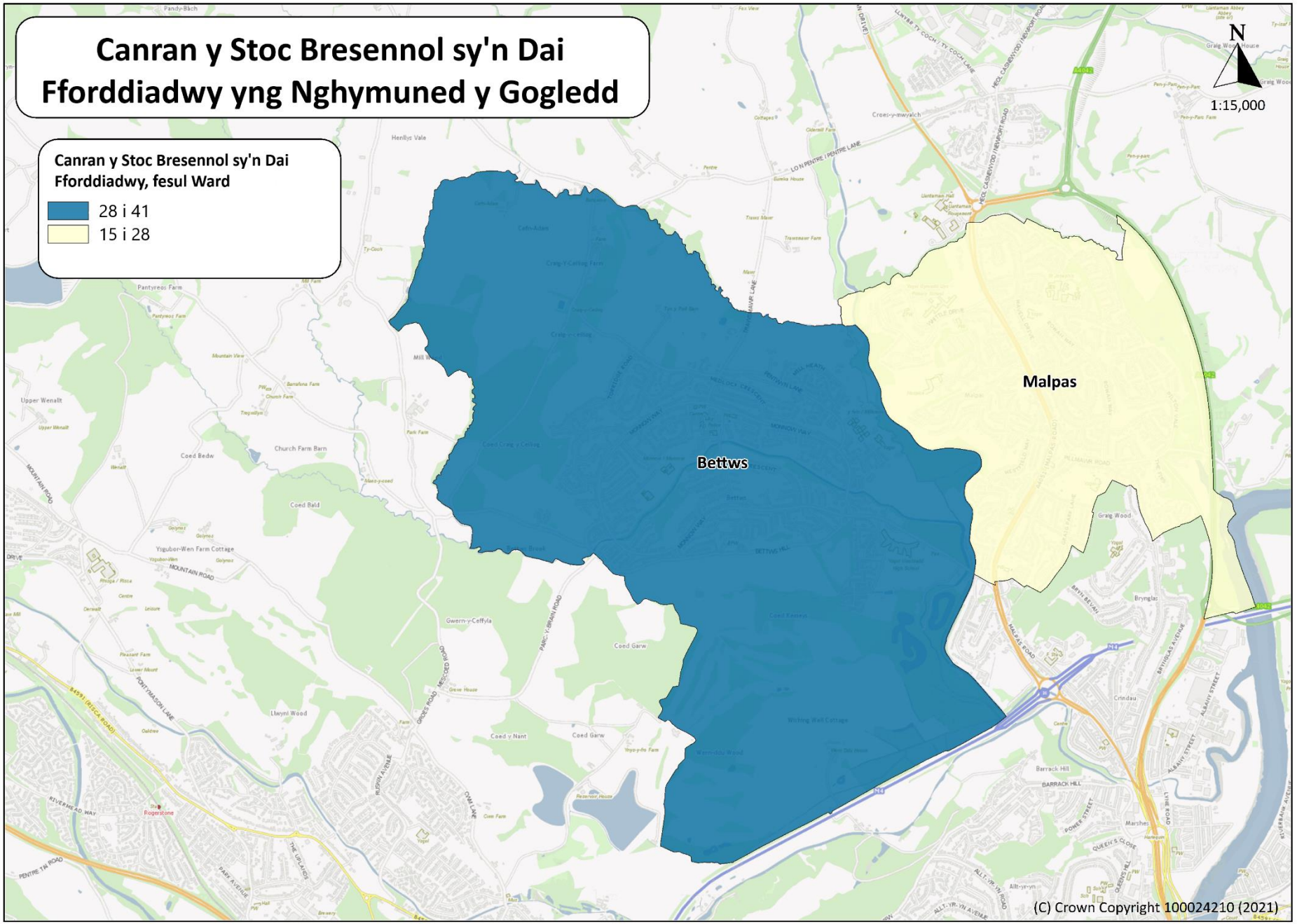
Canran y Stoc Bresennol sy'n Dai Fforddiadwy yng Nghymuned y Gogledd
Canran y Stoc Bresennol sy'n Dai Fforddiadwy, fesul Ward
28 i 41
15 i 28
N
1:15,000
Bettws
Malpas
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

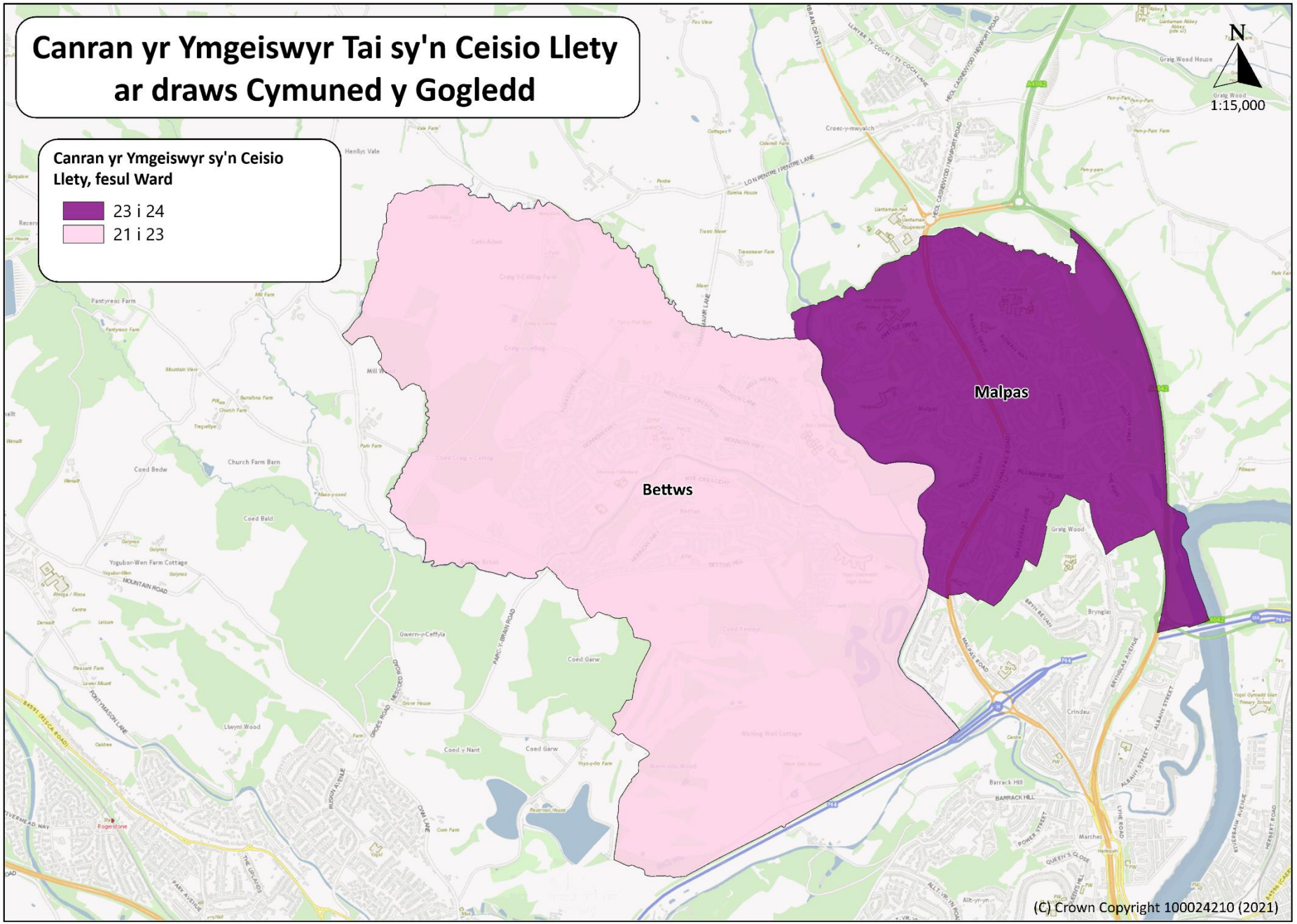
Canran yr Ymgeiswyr Tai sy'n Ceisio Llety ar draws Cymuned y Gogledd
Canran yr Ymgeiswyr sy'n Ceisio Llety, fesul Ward
23 i 24
21 i 23
N
1:15,000
Malpas
Bettws
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Adran 5: Lles Diwylliannol

Mae lles diwylliannol yn cwmpasu meysydd fel tollau, credoau a rennir, ymddygiadau a hunaniaeth. Gallai gwybodaeth a allai fod yn ddefnyddiol wrth asesu lles diwylliannol ardal gynnwys mesurau sy'n ymwneud â threftadaeth, iaith a thraddodiadau, a chymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden, creadigol a diwylliannol.

Ar hyn o bryd, prin yw'r mesurau sydd ar gael ar lefel ward neu ACEHI i gefnogi'r asesiad ardal leol o les diwylliannol.

Beth yw prif iaith y gymuned?

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[55] yn dangos bod canran y preswylwyr (3 oed a hŷn) o fewn cymuned y Gogledd a nododd mai Cymraeg / Saesneg oedd eu prif iaith yn amrywio ar draws ei dwy ward, gan amrywio o Fetws (97.3%) i Falpas (98.1%), a oedd yn cymharu â 95.0% ar gyfer Casnewydd a 97.1% ar gyfer Cymru.

Roedd amrywiad bach hefyd rhwng yr ACEHI ym mhob un o'r wardiau yn amrywio o 95.7% i 99.5% ym Metws; a 96.3% i 98.9% ym Malpas.

Roedd gan Falpas a Betws ganran uwch o breswylwyr (3 oed a hŷn) a nododd mai Cymraeg / Saesneg oedd eu prif iaith o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

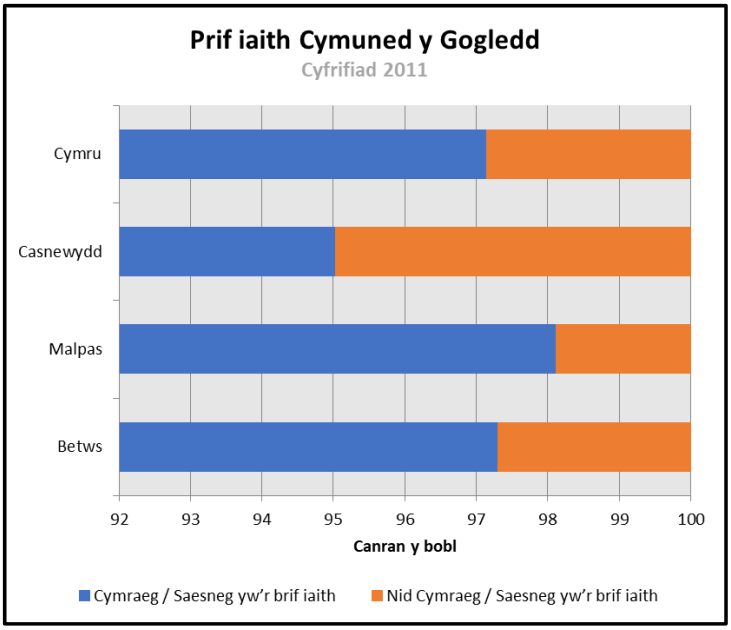

Prif iaith y gymuned

Cyfrifiad 2011	Pawb arferol 3 oed a hŷn		Cymraeg / Saesneg		Nid Cymraeg / Saesneg		Iaith arwyddion (gan gynnwys yn y Gymraeg / Saesneg	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws 1	1,220	94.6	1,171	96.0	49	4.0	2	0.2
Betws 2	1,088	96.9	1,064	97.8	24	2.2	1	0.1
Betws 3	1,311	94.6	1,272	97.0	39	3.0	0	0.0
Betws 4	1,115	95.6	1,067	95.7	48	4.3	0	0.0
Betws 5	1,313	96.0	1,283	97.7	30	2.3	1	0.1
Betws 6	1,221	95.8	1,215	99.5	6	0.5	0	0.0
Betws	**7,268**	**95.6**	**7,072**	**97.3**	**196**	**2.7**	**4**	**0.1**
Malpas 1	1,502	98.5	1,486	98.9	16	1.1	0	0.0
Malpas 2	1,687	95.1	1,624	96.3	63	3.7	5	0.3
Malpas 3	1,403	96.8	1,388	98.9	15	1.1	0	0.0
Malpas 4	1,580	97.0	1,548	98.0	32	2.0	0	0.0
Malpas 5	1,577	97.3	1,557	98.7	20	1.3	0	0.0
Malpas	**7,749**	**96.9**	**7,603**	**98.1**	**146**	**1.9**	**5**	**0.1**
Casnewydd	**139,849**	**96.0**	**132,901**	**95.0**	**6,948**	**5.0**	**71**	**0.1**
Cymru	**2,955,841**	**96.5**	**2,871,405**	**97.1**	**84,436**	**2.9**	**1,118**	**0.0**

[55] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Pwy sy'n siarad Cymraeg yn y gymuned?

Roedd data'r Cyfrifiad diweddaraf yn 2011[56] yn dangos bod canran y preswylwyr (3 oed a hŷn) o fewn cymuned y Gogledd a nododd y gallent siarad Cymraeg yn amrywio ar draws ei dwy ward, yn amrywio o Fetws (8.0%), i Falpas (8.5%), a oedd yn cymharu â 9.3% ar gyfer Casnewydd a 19.0% ar gyfer Cymru.

Roedd amrywiad hefyd rhwng yr ACEHI ym mhob un o'r wardiau yn amrywio o 6.7% i 8.8% ym Metws; a 7.9% i 9.2% ym Malpas.

Roedd gan Fetws a Malpas ganran is o breswylwyr (3 oed a hŷn) a nododd y gallent siarad Cymraeg o'i chymharu â chyfartaledd Casnewydd.

Sgiliau iaith Gymraeg y gymuned (3 oed a hŷn)

Cyfrifiad 2011	Gallu siarad Cymraeg		Gallu siarad Cymraeg (3 i 15 oed)		Gallu siarad Cymraeg (16 i 64 oed)		Gallu siarad Cymraeg (65 oed a hŷn)	
	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%	Rhif	%
Betws 1	82	6.7	67	81.7	15	18.3	0	0.0
Betws 2	79	7.3	53	67.1	22	27.8	4	5.1
Betws 3	113	8.6	83	73.5	27	23.9	3	2.7
Betws 4	98	8.8	70	71.4	27	27.6	1	1.0
Betws 5	101	7.7	60	59.4	36	35.6	5	5.0
Betws 6	105	8.6	72	68.6	33	31.4	0	0.0
Betws	**578**	**8.0**	**405**	**70.1**	**160**	**27.7**	**13**	**2.2**
Malpas 1	138	9.2	83	60.1	48	34.8	7	5.1
Malpas 2	137	8.1	97	70.8	34	24.8	6	4.4
Malpas 3	123	8.8	63	51.2	56	45.5	4	3.3
Malpas 4	134	8.5	96	71.6	36	26.9	2	1.5
Malpas 5	124	7.9	81	65.3	36	29.0	7	5.6
Malpas	**656**	**8.5**	**420**	**64.0**	**210**	**32.0**	**26**	**4.0**
Casnewydd	**13,002**	**9.3**	**8,164**	**62.8**	**4,436**	**34.1**	**402**	**3.1**
Cymru	**562,016**	**19.0**	**168,750**	**30.0**	**302,334**	**53.8**	**90,932**	**16.2**

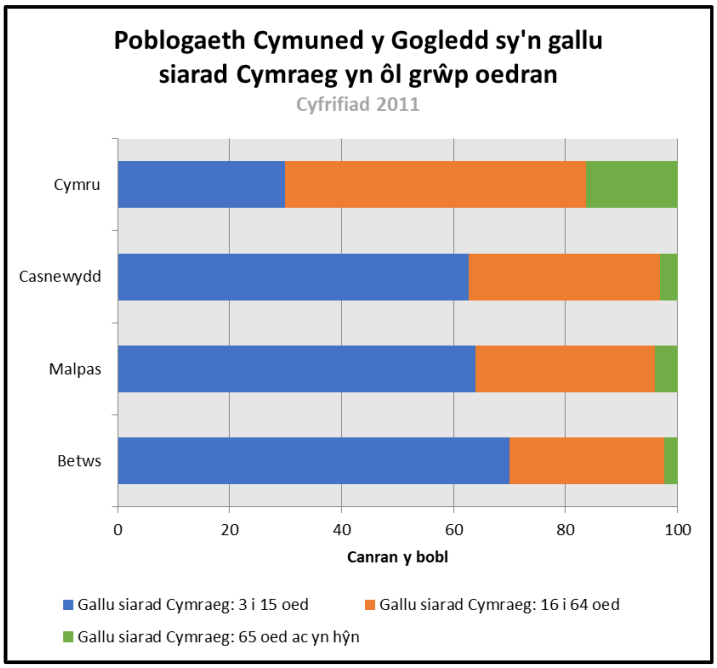

O fewn cymuned y Gogledd, roedd y rhaniad oedran ar gyfer preswylwyr sy'n gallu siarad Cymraeg yn amrywio ar draws ei dwy ward. Betws sydd â'r ganran uchaf o'u poblogaeth rhwng 3 a 15 oed sy'n gallu siarad Cymraeg (70.1%) ac yna Malpas (64.0%). Roedd hyn yn cymharu â 62.8% ar gyfer Casnewydd a 30.0% ar gyfer Cymru.

Malpas sydd â'r ganran uchaf o'u poblogaeth rhwng 16 a 64 oed sy'n gallu siarad Cymraeg (32.0%) ac yna Betws (27.7%). Roedd hyn yn cymharu â 34.1% ar gyfer Casnewydd a 53.8% ar gyfer Cymru.

Malpas sydd â'r ganran uchaf o'u poblogaeth sy'n 65 oed a hŷn sy'n gallu siarad Cymraeg (4.0%) ac yna Betws (2.2%). Roedd hyn yn cymharu â 3.1% ar gyfer Casnewydd a 16.2% ar gyfer Cymru.

[56] Cyfrifiad 2011, Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG)

Adran 6: Lles Amgylcheddol

Gall ein hamgylchedd a sut rydym yn teimlo amdano effeithio ar ein lles. Mae lles amgylcheddol yn cwmpasu ystod eang o feysydd. Mae'r rhain yn cynnwys deall cyflwr presennol ein hamgylchedd naturiol ac effaith ein gweithredoedd arno. Mae hefyd yn cynnwys rheoli a diogelu'r amgylchedd a deall unrhyw risgiau i ni ein hunain ac eraill o'r amgylchedd o'n cwmpas.

Beth yw cyfansoddiad yr amgylchedd?

MALlC – Maes yr Amgylchedd Ffisegol

Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru[57] (MALlC) 2019 yn mesur amddifadedd cymharol mewn ardaloedd bychain. Ar hyn o bryd, wyth maes (neu fath) ar wahân o amddifadedd a gwmpesir gan MALlC. Mae pob maes wedi'i greu o amrywiaeth o ddangosyddion gwahanol: Diben y maes hwn yw mesur ffactorau yn yr ardal leol a all effeithio ar les neu ansawdd bywyd y sawl sy'n byw yn yr ardal. Mae maes yr amgylchedd ffisegol yn cynnwys tri is-faes fel a ganlyn:

- Ansawdd Aer (tri dangosydd)
- Perygl Llifogydd (un dangosydd)
- Mannau Gwyrdd (dau ddangosydd)

Bu sawl newid methodolegol i faes yr amgylchedd ffisegol rhwng MALlC 2014 a MALlC 2019. Ym MALlC 2014, roedd yr is-faes Ansawdd Aer yn cynnwys dau ddangosydd – Crynodiadau Aer ac Allyriadau Aer – a gyfrifwyd gan ddefnyddio cyfuniad o ddata crynodiadau ar gyfer amrywiaeth o lygryddion ac Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer. Mae'r is-faes wedi'i symleiddio ar gyfer MALlC 2019 ac mae bellach yn cynnwys tri dangosydd ar sail gwerthoedd crynodiad cyfartalog wedi'u pwysoli gan y boblogaeth o'r llygryddion canlynol:

- Nitrogen deuocsid (NO2)
- Gronynnau < 10 µm (PM10)
- Gronynnau < 2.5 µm (PM2.5)

Mae is-faes Mannau Gwyrdd wedi'i gynnwys ym MALlC 2019 yn hytrach nag is-faes Agosrwydd at Safleoedd Gwaredu Gwastraff a Diwydiannol. Mae'r is-faes hwn yn cynnwys dau ddangosydd:

- Agosrwydd at fannau gwyrdd naturiol hygyrch –mesur canran yr aelwydydd o fewn 300 metr o fan gwyrdd naturiol hygyrch
- Sgôr mannau gwyrdd amgylchynol – mesur Mynegai Llystyfiant Gwahaniaeth wedi'i Normaleiddio (MLlGN) cymedrig ar gyfer aelwydydd.

Mae'r is-faes Perygl Llifogydd ar gyfer MALlC 2019 wedi dod o set ddata Asesu Perygl Llifogydd Cymru (APLlC) a ddatblygwyd ac a ddarparwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC). Mae'r data hwn yn cynnwys gwybodaeth am berygl llifogydd o afonydd, y môr a llifogydd dŵr wyneb. Mae hyn yn newid o MALlC 2014 lle nad oedd cyfrifiad yr is-faes Perygl Llifogydd yn cynnwys llifogydd dŵr wyneb.

Dangosyddion Ansawdd Aer

Mae'r is-faes Ansawdd Aer yn cynnwys tri dangosydd ar wahân sy'n mesur crynodiadau o lygryddion allweddol. Fe'u crëir gan ddefnyddio mesuriadau o lygryddion a allai gael effeithiau negyddol ar iechyd pobl a/neu'r amgylchedd, ar sail y ddealltwriaeth feddygol a gwyddonol orau, ac fe'u cynigir fel mesur procsi o ansawdd yr amgylchedd cyfagos. Mae ansawdd aer gwael yn awgrymu agosrwydd at weithgareddau penodol fel symudiad traffig, hylosgi domestig a safleoedd diwydiannol – gweithgareddau a allai gael effaith negyddol ar ansawdd bywyd, yr amgylchedd lleol ac iechyd.

[57] Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

Dangosyddion mannau gwyrdd

Mae'r is-faes Mannau Gwyrdd yn cynnwys dau ddangosydd sy'n mesur agosrwydd at fannau gwyrdd hygyrch, naturiol a swm y mannau gwyrdd amgylchynol. Po uchaf yw gwerth yr MLlGN, y mwyaf o fannau gwyrdd amgylchynol sydd yn yr ardal ddaearyddol honno.

Graddfeydd yr Amgylchedd Ffisegol 2019	Nifer yr ACEHI	% yr ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig Graddfeydd 1-191	% yr ACEHI yn y 20% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-382	% yr ACEHI yn y 30% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-573	% yr ACEHI yn y 50% mwyaf difreintiedig Safleoedd 1-955
Casnewydd	95	43.2	68.4	80	95.8
Cymru	1,909	10	20	30	50

Roedd ACEHI Malpas 3 a Malpas 1 yn yr 20% uchaf o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer y maes Amgylchedd Ffisegol, tra bod Betws 4, Betws 3 a Betws 2 yn y 40% uchaf o amddifadedd. O gymharu â hyn, roedd Betws 5 yn y 40% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig; a Malpas 2 yn y 50% uchaf o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

	Graddfa MALlC	Amgylchedd Ffisegol
Betws 1	47	826
Betws 2	204	748
Betws 3	77	695
Betws 4	289	644
Betws 5	169	1305
Betws 6	644	968
Malpas 1	1710	346
Malpas 2	79	928
Malpas 3	1627	301
Malpas 4	1528	725
Malpas 5	1666	548

Allwedd:

Graddfeydd cyffredinol MALlC lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Graddfeydd Maes MALlC Unigol lle mae'r Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru

Ystod Graddfeydd MALlC:	
1 i 191 -	y 10% mwyaf difreintiedig
192 i 382 -	yr 20% mwyaf difreintiedig
383 i 573 -	y 30% mwyaf difreintiedig
574 i 955 -	y 50% mwyaf difreintiedig
956 i 1,909 -	y 50% lleiaf difreintiedig

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos graddfeydd Maes Amgylchedd Ffisegol MALlC ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is ddynodedig o fewn dwy ward ardal gymunedol y Gogledd.

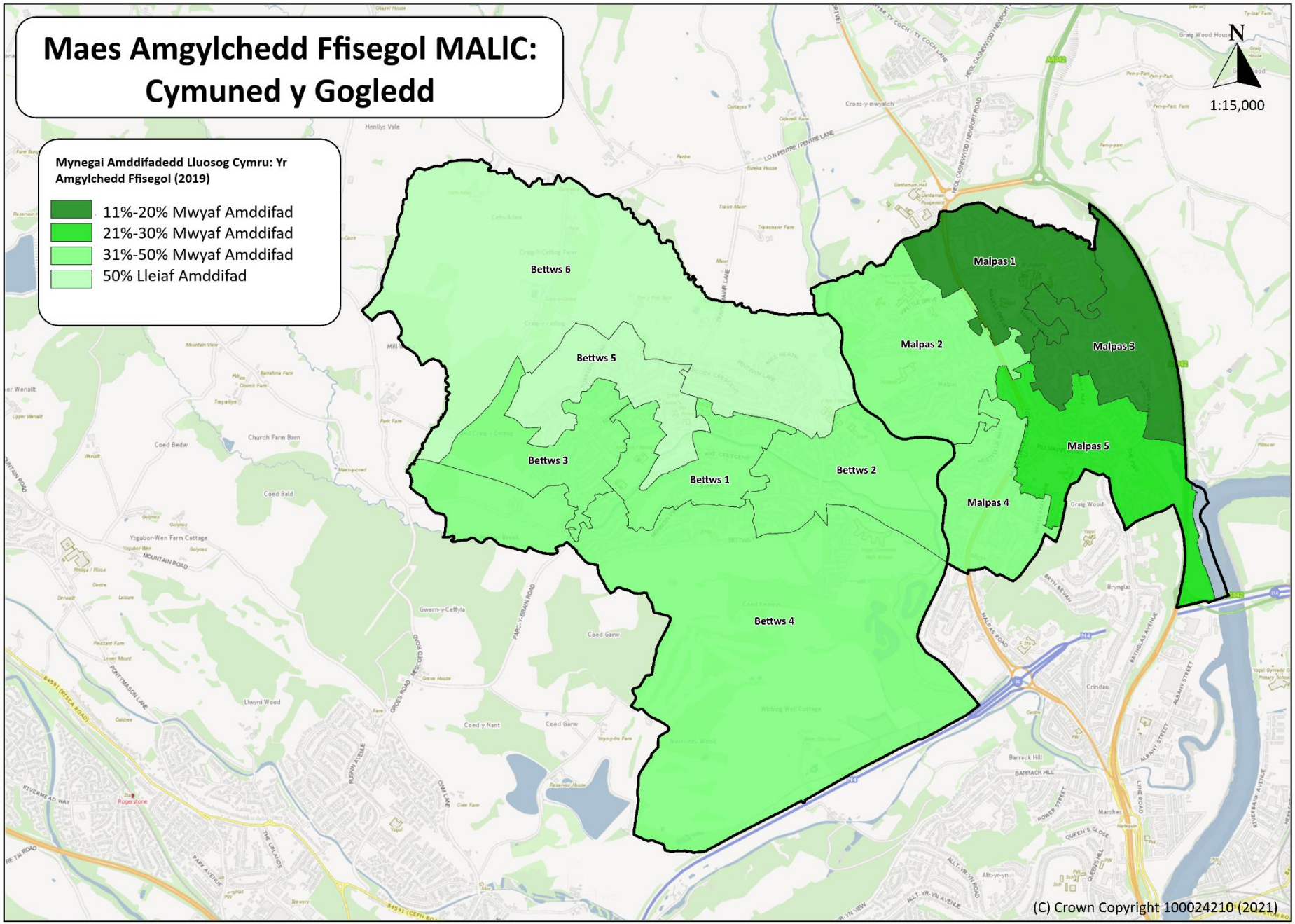
Maes Amgylchedd Ffisegol MALlC:
Cymuned y Gogledd
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru: Yr Amgylchedd Ffisegol (2019)
11%-20% Mwyaf Amddifad
21%-30% Mwyaf Amddifad
31%-50% Mwyaf Amddifad
50% Lleiaf Amddifad
N
1:15,000
Bettws 6
Bettws 5
Bettws 3
Bettws 1
Bettws 2
Bettws 4
Malpas 1
Malpas 2
Malpas 3
Malpas 5
Malpas 4
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Sut dirwedd sydd yno?

Mannau Gwyrdd Naturiol Hygyrch

Mae'r safon ofynnol a fabwysiadwyd o 2.4 hectar fesul 1,000 o'r boblogaeth ar gyfer mannau agored, chwaraeon a hamdden yn deillio o 'Safonau Meincnod' gofynnol Meysydd Chwarae Cymru ar gyfer chwaraeon a chwarae awyr agored. Dyma'r unig safon genedlaethol a ddarperir ar gyfer chwaraeon awyr agored a mannau chwarae ac felly mae'n dal i gael ei hargymell fel arfer gorau. Mae'r safon Meysydd Chwarae Cymru yn cynrychioli lefel ofynnol o ddarpariaeth a dylid ceisio ei chyrraedd felly ledled Casnewydd mewn ardaloedd trefol a gwledig.

Mae'r safonau meincnod wedi'u rhoi ar waith wrth ddarparu chwaraeon a chwarae awyr agored a'u defnyddio i helpu i nodi unrhyw ardaloedd fesul ward yng Nghasnewydd lle mae diffyg darpariaeth. Ceir dadansoddiad manwl a chrynodeb o'r Ddarpariaeth Mannau Agored ffurfiol, anffurfiol a'r rhai ag offer ar gyfer y ddwy ward yng nghymuned y Gogledd isod.

	Poblogaeth 2011	Categori Mannau Agored	Gofyniad Meysydd Chwarae Cymru (hectarau)	Darpariaeth Wirioneddol (hectarau)	Diffyg / Gwarged
Betws	**7,606**	**Crynodeb**	**18.25**	**27.24**	**8.99** ↑
		Ffurfiol	12.17	16.57	4.40 ↑
		Anffurfiol	4.18	10.55	6.37 ↑
		Ag offer	1.90	0.12	-1.78 ↓
Malpas	**7,997**	**Crynodeb**	**19.20**	**22.04**	**2.84** ↑
		Ffurfiol	12.80	4.98	-7.82 ↓
		Anffurfiol	4.40	16.77	12.37 ↑
		Ag offer	2.00	0.29	-1.71 ↓

O fewn cymuned y Gogledd, mae ei dwy ward yn dangos gwarged cyffredinol mewn darpariaeth mannau agored yn amrywio o Fetws (8.99) i Falpas (2.84) wrth gymharu gofynion Meysydd Chwarae Cymru a darpariaeth wirioneddol.

Mae gan Fetws warged yn y ddarpariaeth Mannau Agored Ffurfiol ac Anffurfiol a diffyg yn y ddarpariaeth ag Offer. Tra bod gan Falpas ddiffyg yn y ddarpariaeth Mannau Agored Ffurfiol a'r rhai ag Offer, a gwarged yn y ddarpariaeth Anffurfiol.

Mae'r ddelwedd thematig ganlynol yn dangos darpariaeth mannau agored a mannau gwyrdd naturiol hygyrch ar draws dwy ward cymuned y Gogledd.

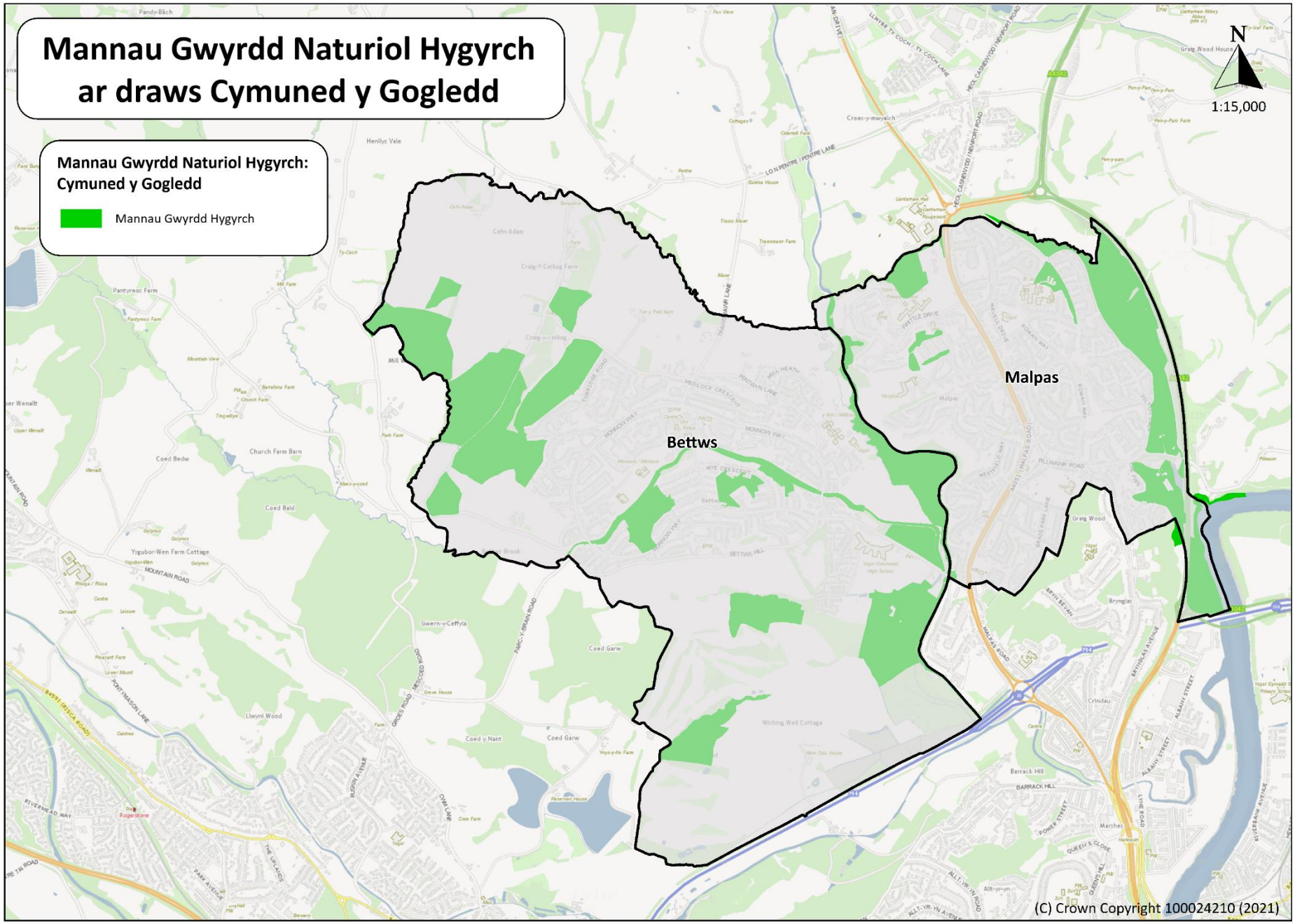
Mannau Gwyrdd Naturiol Hygyrch ar draws Cymuned y Gogledd
Mannau Gwyrdd Naturiol Hygyrch: Cymuned y Gogledd
Mannau Gwyrdd Hygyrch
N
1:15,000
Bettws
Malpas
(C) Crown Copyright 100024210 (2021)

Beth yw'r lefelau ansawdd aer ac allyriadau yng nghymuned y Gogledd?

Gall ansawdd yr aer a anadlwn effeithio'n sylweddol ar ein hiechyd. Prif achosion ansawdd aer gwael yw allyriadau diwydiannol a thraffig ar y ffyrdd. Mae'r llywodraeth genedlaethol ac awdurdodau lleol wedi ymrwymo i wella ansawdd aer, ymrwymiad sydd wedi'i ysgrifennu yn y gyfraith.

Y llygryddion sy'n peri'r prif bryder yw nitrogen deuocsid (NO_2) sydd â throthwy o 40µgm^3 y flwyddyn, a deunydd gronynnol – PM_{10} (trothwy o 18µg/m^3 y flwyddyn) a $PM_{2.5}$ (trothwy o 10µg/m^3 y flwyddyn).

Mae'r tabl isod yn dangos bod gan Gasnewydd lefelau uwch o lygryddion yn 2019 o gymharu â chyfartaledd Cymru.

Dangosyddion Cysylltiad ag Ansawdd Aer[58]		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Casnewydd	**NO2 (µg/m3)**	22	20	19	16	19	16	15	15
	PM_{10} (µg/m3)	14	16	15	15	14	13	14	14
	$PM_{2.5}$ (µg/m3)	11	11	11	10	9	9	9	9
Cymru	**NO2 (µg/m3)**	13	12	11	10	11	9	9	9
	PM_{10} (µg/m3)	12	14	13	12	12	10	12	12
	$PM_{2.5}$ (µg/m3)	9	10	10	8	8	7	8	7

Bob blwyddyn mae'n ofynnol i Gyngor Dinas Casnewydd adrodd am ansawdd aer y ddinas, gyda'r adroddiadau diweddaraf yn cael eu cyhoeddi ar wefan y cyngor[59]. Os canfyddir bod y lefelau ansawdd aer yn uwch na'r safonau hyn, rhaid datgan Ardal Rheoli Ansawdd Aer (ARhAA). Mae monitro ansawdd aer wedi nodi nifer o feysydd lle mae'r lefelau nitrogen deuocsid yn uwch na'r safonau ansawdd aer.

Daeth nifer o newidiadau i Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer y ddinas i rym ar 1 Gorffennaf 2018, gyda Chasnewydd yn nodi 11 ARhAA, gyda 4 wedi'u lleoli yn ardal gymunedol y Gogledd.

Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer[60]

	Lleoliad	Ardaloedd Cymunedol
1.	Caerllion	Caerllion
2.	Heol Caerffili	Graig
3.	Cefn Road	Tŷ-du
4.	Chepstow Road / Clarence Place / Caerleon Road	Sain Silian / Victoria / Beechwood
5.	George Street	Stow Hill / Pilgwenlli
6.	Ffordd Malpas (De)	Shaftesbury
7.	Glasllwch	Allt-yr-ynn / Tŷ-du
8.	High Cross	Allt-yr-ynn / Tŷ-du
9.	Royal Oak Hill	Caerllion / Ringland
10.	Shaftesbury	Shaftesbury
11.	Sain Silian	Sain Silian

Allwedd ARhAAau yng nghymuned y Gogledd

[58] Dangosyddion Ehangu Ansawdd Aer, Stats Cymru – Llywodraeth Cymru
[59] Adroddiad Cynnydd o ran Ansawdd yr Aer, Cyngor Dinas Casnewydd
[60] Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer, Cyngor Dinas Casnewydd

Beth yw'r perygl llifogydd yma?

Mae llifogydd yn digwydd pan fo dŵr yn cyrraedd lle yn gynt nag y gall ddraenio i ffwrdd. Glawiad yw hyn fel arfer, ond gall fod o ffynonellau eraill. Mae hyn yn achosi i aberoedd, afonydd, ffosydd, draeniau neu garthffosydd orlifo gan achosi llifogydd yn y tai, y busnesau, y tir fferm a'r seilwaith amgylchynol.

Mae'r ddelwedd thematig yn dangos y perygl llifogydd diweddaraf[61] ar draws ardal gymunedol y Gogledd.

[61] Data Perygl Llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru

Perygl Llifogydd ar draws Cymuned y Gogledd

Perygl Llifogydd

Parthau NCT15 Wedi'u Hamddiffyn

- Môr
- Afonydd
- Afonydd a'r Môr

Afonydd ac Afonydd Mor

- Parth Llifogydd 3
- Parth Llifogydd 2

Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach

- Parth Llifogydd 2
- Parth Llifogydd 3

N

1:15,000

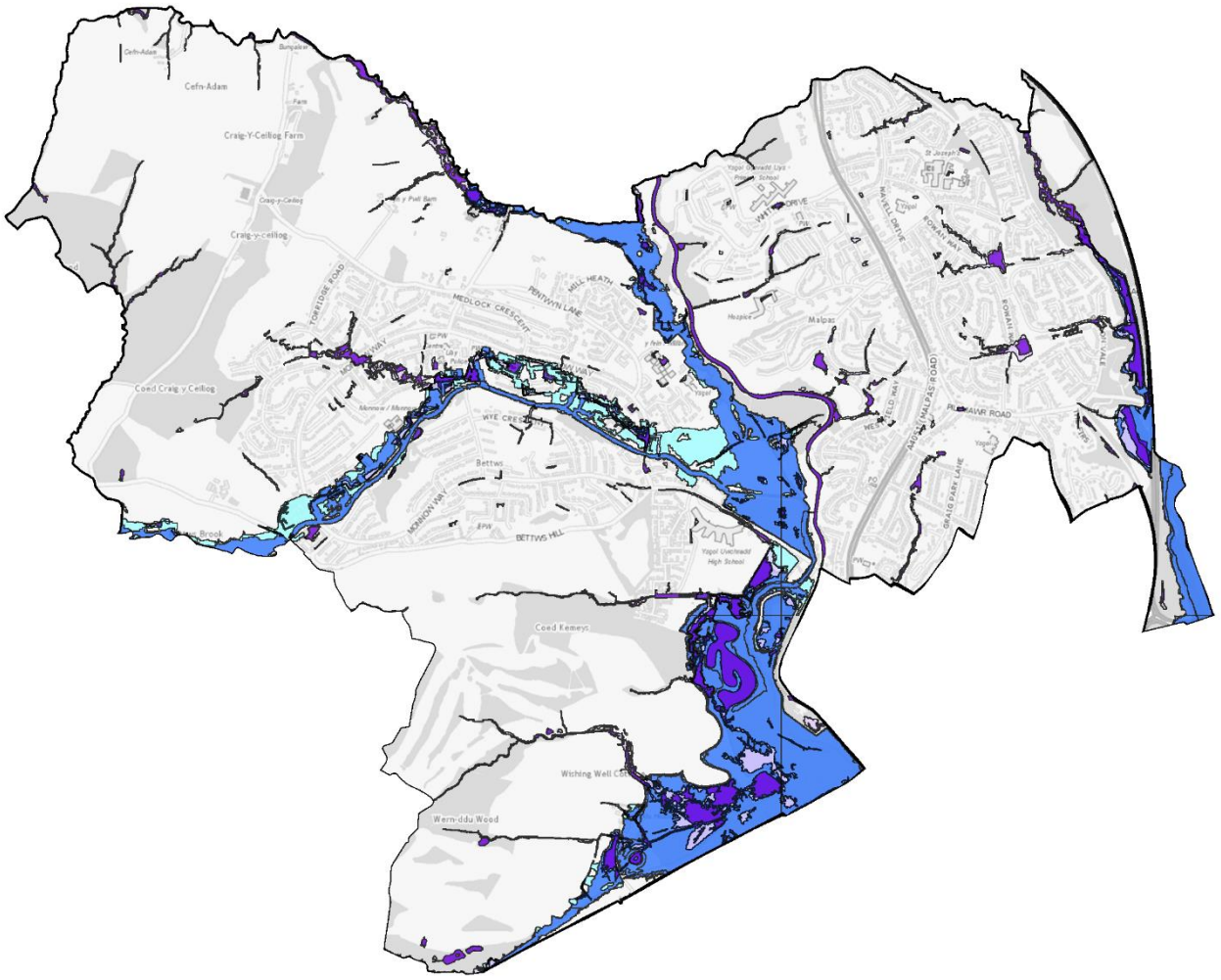

© Crown Copyright 100024210 (2021)